ION BUDAI-DELEANU

ȚIGANIADA

ION BUDAI-DELEANU
1760-1820

Țiganiada
sau
Tabăra țiganilor

1812

Prolog

Să fie preceput ș-alte neamuri a Europei prețul voroavei și dulceața graiurilor bine rânduită, adecă ritòrica și poesia, cum au înțălesu-o elinii și romanii, o! câți eròi slăviți să ar ivi dintre vàrvari, sau doară din cei ce să numea sălbateci, pe carii oameni luminați, lipsind, întru neamul lor și pe vremile când au trăit, un Omèr ș-un Virghil, vecinică i-au acoperit nepomenire. Ș-unde era Ector, cel a Troii naltă sprijană, și Ahil, tăria și zidul grecilor, de nu să ar fi născut cântărețul Omèr?

Deci nu pentru că numai Ellada și Roma au putut naște oameni înalți și viteji luminați, ne mirăm cetind viețile slăviților eroi elinești și romani, ci mai vârtos pentru că Ellada și Roma au crescut oameni întru podoaba și măestria voroavei deplin săvârșiți, carii cu supțirimea și gingășia condeiului său, au știut într-atâta frumsăța pe eroii săi, cât noi astezi, necunoscând pe alții asemene, ne uimim de mare-sufleția, naltă-cugetarea, bărbăția ș-alte vărtuți a lor, și doară nu luòm sama că mai mare partea întru aceasta este a scriptoriului.

Luând firul istorii neamului nostru romănesc, de când să au așezat în Dacia, câți și mai câți bărbați, cu tot feliul de vărtuți strălucitori, am cunoaște doară acum, deacă să ar fi aflat între români, din vreme în vreme, bărbați care să fie scris viața lor și cu măestru condeiu împodobindu-le fapte și înălțându-i după vrednicie, să îi fie trimis strănepoților viitori. La lipsa unòr ca acești autori, acum pre toate acele persoane luminate din căruntele veacuri, ceața uităciunii i-au acoperit. Puține raze a mărimii lor, cu care viețuind strălucea, au putut străbate la noi.

Și unde aflăm la istorie un eròe asemene lui Stefan, principul Moldavii, sau unui Mihaiu, domnului Ugrovlàhii, căròra nu lipsea numai un Omer, ca să fie înălțați preste toți eroii. Răvărsându-și întru mine nește scântei din focul ceresc a muselor, bucuros aș fi cântat doară pre vreun eroe dintru cei mai sus numiți; însă băgând de samă că un feliu de poesie de-aceste, ce să chiamă epicească, poftește un poet deplin și o limbă bine lucrată, nesocotință dar ar fi să cânt fapte eroicești, mai vârtos când nice eu mă încredințăz în putere, iar neajungerea limbii cu totul mă desmântă…

Cu toate aceste, răpit fiind cu nespusă poftă de a cânta ceva, am izvodit această poeticească alcătuire, sau mai bine zicând jucăreauă, vrând a forma ș-a introduce un gust nou de poesie romănească, apoi și ca prin acest feliu mai ușoare înainte deprinderi să se învețe tinerii cei de limbă iubitori a

cerca și cele mai rădicate și mai ascunse desișuri a Parnasului, unde lăcuiesc musele lui Omer și a lui Virghil!…

Eu (spuind adevărul!) vrui să mă răpez într-o zburată, tocma la vârful muntelui acestui, unde e sfântariul muselor, ca să mă deprind întru armonia viersului ceresc a lor; dar ce folos! Căzui și eu cu mulți alții depreună, și căzui tocma într-o baltă, unde n-auzii numa broaște cântând!…

Pentru aceasta, până la un alt prilej, când mi să va lovi să beu din fântâna curatelor surori, primește, iubite cetitoriu, cu bună voință această izvoditură!… și socotește cu priință, aducându-ți purure aminte că apa de baltă nice odinioară nu este limpede ca de fântână.

Leonachi DIANEU

Epistolie închinătoare

CĂTRĂ MITRU PEREA, VESTIT CÂNTĂREȚ!

Treizăci de ani au trecut, drăguț Pereo! de când eu fui sâlit a mă înstrăina din țara mea. De-atunci încoace, usăbite țări am trăpădat; dar', ca să-ți arăt în scurt toate pățirile mele, ascultă și judecă.

Întâi, învitându-mă zburătăția minții mele încă necoapte, când să începu războiul cel de pe urmă a nemților cu turcii, mă făcui volentiriu. Păciuindu-să apoi lucrurile, precum ști, fiind că primisăm slujbă la austrieni, fui trimis asupra franțozilor și supt Mantua căzui rob. De-acolo trimis fiind la Gàllia, întru prinsoarea delungată, dobândii prilej a învăța carte și mai multe limbi, procopsindu-mă mai vârtos la învățătura oștenească. În urmă primii slujbă la franțozi și purtându-mă bine, în scurtă vreme ajunsăi căpitan. În urmă, cu oaste care fu trimisă la Eghipèt, m-aflai și eu. O, cu câtă bucurie făceam eu acea călătorie, socotind că acolò voi s-aflu doară cuibul strămoșilor noștri și neamul nostru adevărat!… Căci auzisăm totdeuna, și deobște să zice cum că soiul nostru țigănesc să trage de la Eghipet și purcede din faraonii cei slăviți.

Însă, iubite Pereo! în zădar fu toată cercarea mea, că nu aflai nici o urmă de adevărați strămoșii noștri, și mă încredințai, spre mâhnirea mea, cumcă țiganii noștri și la Eghipet tot aceiaș sunt ca și pe la noi, adecă defăimați și de toți urgisiți, ce nu vor să păzească nice o rânduială sau să să îmbunătățeze cu năravuri mai polite sau să-și lumineze mintea cu învățături alese.

Fiind eu în Eghipet mai la toate bătăliile de față, s-au întâmplat pe mine o nenorocire, că trecând un glonț de tun aproape, mi-au uscat un picior ș'am rămas învalid. Deci am luat slobozie de la slujba oștenească. De-atuncia tot aici sunt, la Eghipet. Dar, crezi-mă sau ba? cu toate aceste nu-mi pociu scoate din inimă dorul țării în care m'am născut, și màcar trăesc aici în prisos de toate, totuș', spre fericirea deplin patria-mi lipsește.

Având aici vreme de ajuns, mă îndeletnicesc mai mult cu cetera și cu cântări. Am dat în cunoștință cu mulți de ai noștri, iar' mai vârtos cu Mârza. O, să-l cunoști ce ales om e acela, și doar' unul dintru toți, care are iubire de neam și râvnă călduroasă de-a aduce pe soiul nostru la oarecare rânduială. Acesta mi-au deschis ochii întru multe, iar mai vârtos pentru purcederea noastră, căci au fost născut și crescut acolo, de-unde ne-am desghinat noi, nefericiții. După cum spune el, noi suntem din India, și limba noastră să

grăiește acolo până în zioa de astezi; însă pentru aceasta ți-oi scrie de altă dată.

Întru altele, și această istorie care ț-o trimit (pe care am tituluitu-o Țiganiada), mai mare parte este alcătuită din spusele lui; căci un strămoș a lui au fost, pe vremea lui Vlad Vodă, cu turcii în Țara Muntenească. Din gura acelui au luat moșu-său, apoi tată-său, de la care au auzit spuind dânsul.

Drept aceasta, aducându-mi aminte de țara în care m-am născut (măcár că noao ne este máșteră), multe cântam eu delle noastre, amegind vremea în ceasurile mele mâhnicioase. Aceasta fu pricina și aceștii izvodiri poeticești, care în ce dată o pusăi la cévaș' rânduială, gândii la tine, drăguț Pereo! și hotărâi ca, de s-ar tâmpla acest făt întii născut al mieu să iasă cândva la lumină, ție să ți-l închin, pe care am cunoscut măestru cântăreț și viersuitoriu, mai ales a vremilor noastre!…

Priimește dară, în semnul vechii pretenii, ca un dar, pârga ostănelii mele și-ți adă aminte, în zilele tale fericite, de prietenul tău Dianeu!… Adevărat că de pe acest nume nu mă vei cunoaște, căci pribegind eu din țară, l'am schimbat, dar' ție-ți voi da cheia, ca să poți intra la taină. Eu mă chiem acum Leòn Dianeu, sau Leonáchi Dianeu (precum ști tu bine, că la noi în Țara Muntenească, ba și la Moldova, toți ș-adaugă numele cu achi sau cachi, după grecie, fiind că sună mai cilibiu; adecă, în loc de Leonaș sau Leonuț, ei zic Leonachi ș. c.) Dar' să știi că acest nume, Leon Dianeu, cuprinde în sine întreg numele mieu, prin strămutarea slovelor sau anagrámă.

Deacă-ți vei aduce aminte de toți cunoscuții și de unul care odată trecând prin Sásréghen, unde erai atunci, te-au căutat și au împrumutat o cronică scrisă cu mâna de la tine, îndată vei ști cine sunt. Pentru aceasta și numele tău este strămutat, prin anagramă, căci am avut multe pricini la aceasta, ca să nu știe toți cine este izvoditoriul aceștii poesii și cărùi s-au închinat. Am înțăles eu aici, că și tu ai scris ceva foarte bun pentru țigani și scriind adevărul, ai atins pe voievodul cum să cade; care de când-i, n-au suferit neamul său și n-au făcut nice un bine, ci numai au strâns părale ca să îmbuibeze pre boieri. Doamne, când va fi să mai ajungă alt vòievod, care iubește pe ai săi? Eu socoteam că voi auzi cât de curând că pe tine au rădicat ceata vòievod, dar bag de samă, nătărăul acela tot trăiește și împute lumea!…

Scrie-m, rogu-te, cum vă aflați, că eu încă mă țân de ceata voastră și nu mă am lăpădat până acum; ba zioa și noaptea pentru dânsa lucru ș-ostănesc.

În cât e pentru firea aceștii alcătuiri a mele, adecă a Țiganiadei, am să-ți aduc aminte cumcă eu învățând lătinește, italienește și franțozește, întru care limbi să află poesii frumoase, m-am îndemnat a face o cercare: de s-ar putea face ș-în limba noastră, adecă cea românească (căci a noastră, cea țigănească, nu să poate scrie și puțini o înțăleg) cèvaș asemene; ș-am izvodit această poveste, pe care, după limba învățată, am numit poemation (adică

mică alcătuire poeticească), întru care am mestecat întru adins lucruri de șagă, ca mai lesne să să înțăleagă și să placă. S-află întrânsa și critică, pentru a cării dreaptă înțălegere te poftesc s-adaugi oarecare luări aminte, căci știu bine că vei înțălege ce-am vrut eu să zic la multe locuri.

Iară cât privește faptul istoricesc, pentru Vlad Vodă, că au fost așa precum l-am scris eu, dovedesc cu scriptorii de la Vizant, precum vei ști tu bine; iar de țigani, că Vlad Vodă i-au armat oarecând împrotiva turcilor, scriu ș-unele cronice scrise cu mâna muntenești; însă istoria alcătuită întracest chip este ostăneala mea, ce am pus'o în stihuri, după izvodul ce am aflat la mănăstirea Cioarei, în Ardeal, care întru toate să lovește cu pergamèna ce s-au aflat, nu demult, în mănăstirea Zănoaghei.

Eu socotesc că țiganii noștri sunt foarte bine zugrăviți în povestea aceasta care să zice că ar fi fost scrisă mai întâi de Mitrofàn ce au fost de față la toate și care la nunta lui Parpangel au iscodit un epitalamion sau cântare de nuntă; de unde țiganii lesne vor cunoaște pe strămoșii săi. Însă tu bagă samă bine, căci toată povestea mi se pare că-i numa o alegorie în multe locuri, unde prin țigani să înțăleg ș-alții carii tocma așa au făcut și fac, ca și țiganii oarecând. Cel înțălept va înțălege!…

În urmă trebue să ști, bade Pereo! cumcă aceast' operè (lucrare) nu este furată, nici împrumutată de la vreo altă limbă, ci chiar izvoditură noao și origHinală românească. Deci, bună sau rea cum este, aduce în limba aceasta un product nou. Soiul acestor feliu de alcătuiri să cheamă comicesc, adecă de râs, și de-acest feliu să află și într-alte limbi. Însuș' Omer cel vestit, moșul tuturor poeților (cântăreților în stihuri), au alcătuit Bătălia șoarecelor cu broaștele. Deci Omer este, de bună samă, începătoriul, precum aceii înaltei neasămănate poesii ce s-află în Illiada și Odiseea, așa și aceștii mai gioase, șuguitoare, a noastre. După dânsul, (în cât știu), au scris Tassòni italienește, un poemă La sèchìa rapìta, adecă Vadra răpită și, precum înțălesăi, în ceste zile, un abate Càsti, acum pe vremile noastre, încă au alcătuit o asemene istorie, ce au numit-o Li animali parlanti, adecă Jivinele vorbitoare. Numai cât povestea lui nu atârnă pe temeiu istoricesc ca a noastră. Iară, să fie alcătuit cineva ceva despre țigani, n-am cetit nice într-o limbă. Doară pentru că la alte neamuri europești puțin sunt cunoscuți țiganii, și pentr' aceasta o alcătuire ca aceasta la dânșii n-ar avea haz. Dară la oamenii din țara noastră, care treesc cu țiganii și le cunosc firea, nu poate să nu fie primită o izvoditură ca aceasta, cu atâta mai vârtos, cu cât eu m-am silit, în cât era cu putință, a metahirisi multe cuvinte și voroave după gustul țigănesc, mai vârtos unde vorbesc țiganii între sine.

Cu toate aceste, dragul mieu Pereo! multe am scris acolo ce poate că la mulți nu le va plăcea, însă toate adevărate. Greu era a vicleni cronica și a scrie într-alt chip, căci din fir în păr așa găsii scris la cele doao mai sus numite cronice, iar celealalte am luat din gura Mârzii.

Cea mai de pe urmă, să știi că fiind eu țigan ca și tine, am socotit cuvios

lucru de a scrie pentru țiganii noștri, ca să să preceapă ce feliu de strămoși au avut și să să învețe a nu face și ei doară nebunii asemene, când s-ar tâmpla să vie cândva la o tâmplare ca aceasta. Adevărat că aș fi putut să bag multe minciuni lăudând pe țigani și scornind fapte care ei n-au făcut, cum fac astezi istoricii unor neamuri, care scriind de începutul norodului său, să suie pănă la Dumnezieu și tot lucruri minunate bârfăsc. Dar' eu iubesc adevărul.

De-oi vedea că află priință această ostăneală a mea, vei dobândi și alte alcătuiri, însă nu de șagă, ci serioase și adevărat eroice. Fi sănătos. Dat. 18 marț, 1812. *La piràmidă*. În Eghipet.

Cântecu I

Păn Vlad Vodă pe țigani armează,
Asupra lor Urgia-întărâtă
Pe Sătana, ce rău le urează,
Întracea luându-ș' de drum pită,
De la Flămânda pleacă voioasa
Țigănimea drept cătră-Inimoasa.

Musă ce lui Omir odinioară
Cântași Vatrahomiomahia,
Cântă și mie, fii bunișoară,
Toate câte făcu țigănia,
Când Vlad Vodă-îi dede slobozie,
Arme ș-olaturi de moșie,

Cum țiganii vrură să-și aleagă,
Un vodă-în țară ș-o stăpânie,
Cum, uitându-și de viața dragă,
Arme prinsără cu vitejie,
Ba-în urmă-îndrăzniră ș-a să bate
Cu murgeștile păgâne gloate,

Cum apoi, prin o gâlceavă-amară
(Căci nu să nărăvea depreună),
Toți cari-încătrò fuga luară
Lăsându-și țară vodă și corună.
Însă toate-aceste se făcură
Prin dimoneasca amegitură,

Că, măcar cel fără-asămănare
Mai rău duh dintru toate, Sătana,
Purure-în iad lăcașul său are,
Focului nestins fiind el hrana,

Dar' totuș', pe furiș', câteodată,
Răzvrătind lumea, el se desfată.

Iar' de-astă dată-l întărâtase
Urgia (precum spun) blăstămată
Ce văzând cu săcuri și baroase
Pe țigănimea noastră-înarmată,
În tot chipul hotărî s-o strice,
Vrajbă-întru dânsa-aducând și price.

O! tu, hârtie mult răbdătoare
Care pe spate-ți, cu voie bună,
Toată-înțălepția de supt soare
Și nebunia porți împreună,
Poartă ș-aceste stihuri a mele,
Cum ți le dau, și bune și rele.

Apoi zică cine câte știe,
Eu cu mândru Solomòn oi zice:
Toate-s deșerte și nebunie!…
Căci numa de-acel este ferice
Care pe sine-a cunoaște-începe.
Și firea lucrurilor pricepe.

Dela miază noapte mai departe,
Sus, în văzduhul întunecos,
Este-un loc (precum scrie la carte)
Cărùi zic filosofii haòs,
Unde neîncetata bătălie
Face-asupra stihii stihie!…

O zână rea țara stăpânește,
Carea nu sufere nice-un bine,
Ci toate strică și desunește,
Toate sfarmă, spulbără ce-i vine
Înainte, ș-Urgie să chiamă,
Rea prăsilă de tată și mamă.

De-acolò privind corbiș' la toate,
Urgia văzu pe ticăloase

Gloatele țigănești înarmate
Cu săcuri, ciocane și baroase;
Precepând apòi ce va să fie,
Mai că nu leșină de mănie!…

Căci nu rabdă năsâlnica zână
Ca rând bun oamenii să păzască,
Și temându-să ca să nu vină
La cevaș' rând gloata țigănească,
Gândi cum sfaturi să le strămută;
Ș'indată, iaca, să scoală iute;

Pe arepi de volburi cu fortună
Încălecând, la iad să pogoară.
Pe-unde mèrgere, fúlgeră, túnă,
Toate spulbără, frânge ș-oboară.
Însuș' pe diavoli prinsă mirare
De năpraznă-așa iute și mare.

Iar' deacă stete fără sfială
Naintea négrii mării-sale
Sătanei ce cu multă pofală
Stăpânește-a tartarului vale,
Rădicând ia sprinceana sumeață,
Zisă-amenițând celùi în față:

„Sătano, de nu mi-ai fi părinte
Și de n-aș fi-întii născută ție
(Când căzuși din ceriu, dacă ții minte,
Mă-avu cu tine-oarba Zavistie!),
Necăutând că-aceasta-i a ta țară,
Aș grăi cu tine-almintre doară.

Unde-i duhul ș-inima nefrântă
Acelui mândru Luceafăr care
Nu să-îndoi și pre cea mai sfântă
Lumină-în ceriu viețuitoare
A să scula cu războiu, odată!
Ce negrijă-acum te ține,-o tată?

Tu șezi aici, fără nice-o teamă,
Adevărat! Dar sus ce să face,
Pe lume, nu știi sau nu bagi samă.
Nu vezi ce năpraznă vine-încoace
Pe iadul tău? Eși numai, afară,
Ș-însuș' a ta vedea-vei ocară!…

Încă și țiganii mișei caută
Ca să să puie la rânduială,
Părăsându-și ciocane și lautӑ
Și-întrarmați pe Mahomèt să scoală.
Îi văzui sfătuind cum să-ajute
Lui Vlad, în toate chipuri plăcute.

Sângur acel Vlad, de-l lași în pace,
Gata-i a prăpădi păgânimea…
Ș-atuncia iadul tău ce va face?
Unde-ți va fi slava și mărimea
Că-ai scornit legea mahometană?
Înțălesu-m-ai acum, Sătană!…"

Aceste zicând, ca și curcanul
Întărâtat să gânfă și iată!
Toată fierea și turbat cătranul
În tată-său varsă sluta fată;
Iar' el, mai nu plesni de mănie
Ș-abea cât putu zice: „O mie!…"

Și mai răsuflând: „Fiică iubită!
Pe-aceasta te cunosc adevărată
Prăsila mea: dar' fii odihnită:
Acuș vei vedea că al tău tată
Tot acel e, care-odinioară
Vru pe Cel înalt din ceriu s-oboară!…"

Urgia de-aci să-întoarsă-îndată,
Iară Sătana, iute ca vântul
Sau din arc slobozita săgeată,
Pătrunzând în curmeziș pământul
Ieși la lumea de sus, afară,
În chip de fum cu vânătă pară.

Iar' după ce pământească boare
Răsuflă puținel întru sine
Și cevaș' i să făcu răcoare,
Socoti cum ar face mai bine
Ca nevăzut el toate să vază
Pe unde-ajunge-a soarelui rază,

Știind el foarte bine că-afară
De ceata-îngerească pânditoare
Ce pregiur a toată lumea zboară,
Sânt Ilie prorocul încă-are
Asupra lui pază foarte bună
Ș'unde-l zărește,-acolea-l detună.

Din ceste cuvioase pricine
Mult nehotărât el nu rămasă,
Ci formă de corb luând pe sine,
Să băgă-într-o negură prea deasă
Și să rădică-în aripi ușoare
Păn la nuòri, aproape de soare.

Cum vulturul silit de foame,
Împregiur, pretutindene zboară,
Câmpuri, păduri și grădini cu poame
Străbătând cu vederea, ca doară
Va zări stârvuri și mortăciune
Sau ceva vrednic de vânăciune,

Așa Sătana cu fața viclenită
Caută de sus, nevăzut de nime,
Și zărește toate-într-o clipită,
Din Ochian până la Tătărime;
Vede toți mâncătorii de pâne,
Încă și pe cei cu cap de câne.

De-acolò vede nenumărată
Oastea lui Mahomet cum vine,
S'o robească Muntenia toată;
Și văzând să bucură-întru sine,
Hotărând păgânilor s-ajute
În toate chipurile știute.

Vede și tabăra țigănească,
Între-Alba și Flămânda-adunată,
Care, după porunca domnească,
Acum era și-în arme-îmbrăcată,
Așteptând cea de pe-urmă poruncă,
Încătro și pre-unde să se ducă.

Acolo era din țara-întreagă
Strinși țiganii cu mic și cu mare,
Părăsindu-și viață pribeagă
Și puindu-să la noao stare,
Să nu mai umble din țară-în țară,
Nici să mai fie-altòra de-ocară.

Căci Vlad-Vodă locuri de moșie
Le dedusă cu ceastă-învoială,
Ca de-acuma și dânșii să fie
Oameni ca ș-alții cu rânduială,
Iar ei mult să sfătuiea-între sine
Cum ș-ar tocmi trebile mai bine.

O zi de sfat era și de-ast' dată,
Unde toată-acuma s-adunasă
Boierimea cea mai învățată,
Multă făcând voroavă și deasă.
În urmă Drăghici rostul deschisă
Ș-acest chip cătră-adunare zisă:

„Bărbați buni! Trăind eu pă-astă lume,
Multe pății și bune și rele,
La multe privii adinsuri și glume,
Dar' (vă spun drept) din toate ahele,
Ca ș-ahasta-ori adins, ori în șagă,
Eu nu văzui în viața-întreagă.

Noi țiganii să-avem țărișoară!…
Unde să him numa noi dă noi!…
Să-avem sate, căsi, grădini ș-ogoare
Și dă toate, ca ș-alții, mai apoi?
Zieu! privind la lucruri așa rare,
Ca când treaz fiind, aș visa-îm pare…

Și ce ne mai trăbuie doar-încă
Spre viețuirea fericită?
Zieu nimică!… Numa cât mă mâncă
O gândire!-adecă ha clipită
Mai dă pă urmă-a vieții mele,
Căci acum a muri mi-ar hi jele!…

Eu mă tem că n-oi ajunge doară
Să văd țigănimea la rând pusă.
O! dulcea și draga primăvară
A zâlelor mele, cum apusă!…
Acum ar hi-în lume dă-a trăirea
Pă chieful tău, cum te trage hirea!

Voi, tinerilor, luați aminte
Ce moșul Drăghici acum vă zice:
Faceți-vă bune-așezământe
Și lăcuiți dăpreună-aice;
Fiți purure-într-o minte ș-o voie,
Mai vârtos la vreme dă nevoie.

Că, dacă nu vă veți prinde dă mână,
Părtășiri iubind și-împărăchiare,
Asupri-vă-va limbă străină
Și veți hi periți fără scăpare,
Nice veți mai face-un neam pă lume,
Ci veți hi fără țară și nume.

Ba veți hi cum furăt păn-acum,
Cumu-s jidovii blăstămați, iacă!…
Ce n-au țară, ci trăiesc pă drum…
Să hie țara cât dă săracă,
Dulce-i când poate cineva zice:
Asta-i țara mea, eu-s dă aice!…"

De-aci Goleman luă cuvântul
Și le sfătui pre larg și tare,
Întii, ca să-și împartă pământul,
Ca tot însul din vreme să-l are,
Să-ș' poată face mălaiu și pâine,
S-aibă ce mânca de-azi până mâine.

„Oameni buni! Oare n-ar hi mai bine
(Zicea el) să numim astă țară
Cu nume nou, păcum să cuvine,
Făcând ș-o rânduială-adevară,
Noi între noi, cării toți să hie
Supuși, întru d-alba țigănie?

Că fără dă rând nu-i nice-un bine!
Căsi apoi să ne facem și mese,
Cum au ș-alaltre neamuri vecine;
Să ședem cu-a noastre jupânese
La cumândări, zăâfèturi ș-ospețe,
Închinând cu păhărele-istețe."

Iară Mircea de-altă parte zise:
„Fraților! Mie nu mi să pare
Că-aveți voi mințile-așa deschise,
Ca să faceți vreo bună-așezare
Sânguri dân voi. Drept ahasta, eu
V-oi spune pă scurt sfatul mieu.

Să púnem nește oameni aleși,
Care-ințăleg puținel și carte,
Oameni întregi la minte, direși,
Aheşti sfătuindu-să de-o parte
Și sămnându-și toate pă-o hârtie,
Cum or afla ei, așa să hie."

Însă Burda n-așteptă să zică
Mircea tot sfatul său: „Dară (zisă)
Pănă cându-ți vorbi tot nimică?
Mămăligă, măi! brânză și clisă!
Dă-aheste vă sfătuiți nainte,
Dar' nu dă-a voastre goale cuvinte.

Când om avea ce mânca și bere,
Lesne-om sfătui noi și dă-ahele.
Așa zic; asta-i a mea părere!…
Când nu-i ce roade între măsele,
Atuncia, zieu, nimica nu-ți ajută,
De-ai ceti măcar și cărți o sută!…"

Întracea să rădică cu ciudă
Cucavel, făcătoriu de ciure:
(Strâgând) „Voi faceți dân iarbă crudă
Grâu, dân toporâște săcure!…
Hoho! nu vă răpeziți așa tare,
Că nu sunt toate, păcum vă pare!…

Au doară știți voi dân ce pricină
Vodă-așa v-armă dă minunat?
Cine știe ce limbă păgână
Doar' asupra lui iar' s-au sculat;
Armele-aheste nu-s cobe bună;
Sau încai trebile-așa nu sună".

„Eh! ce ne pasă d'ahele toate
(Grăi Boroș' mândru cu măhnire);
Au n'am nimeri noi ș-a ne bate
Ș'în război adins a hărțuire?…
Noi încă-avem câte doao mâini,
Inimă-în sân și duh în plumâni!

Eu gândesc că ha mai grea tâmplare
Care poate să ne tâmpineze
Ar hi când să se scoale nescare
Vrăjmași, ca țara să ne prădeze,
Ș'am fi sâliți s-oștim și noi doară,
Apărându-ne iubita țară.

Dar' ș-atunci n-ar hi cu cale
Să ne temem fără de măsură,
Căci nici noi suntem nește dârdale
Sau ha dă pă-urmă lăpădătură,
Ca să nu cutezăm a sta-în față
Măcar cu ce feliu de-oaste-îndrăzneață."

Goleman era să măi înceapă
A grăire, și de-abea cât zisă:
„Toate-aheste nu plătesc o ceapă!…"
Când Satana care-aci sosisă
Desbrăcând negura-întunecată,
În chip de corb la țigani s-arată.

Și vrând să le facă-o nătărie,
Zbură-în giur, pe deasupră-le, roată,
Câteva ori, ca ș-o ciocârlie,
Purure cântând cha! câr! și iată,
Bietului Goleman, ce pe iarbă
Șezând ura, să cufuri-în barbă!…

Și tot croncănind, de-acolea mearsă,
Iar' dintr-un alb nuor Sânt Ilie,
Trosc!… așa-l pogni cu săgeată-arsă
Tocma-într-a capului găvălie,
Cât corbul căzu mort, iar' Sătana
Fugi zberând ș-astupându-și rana.

De-această-arătare minunată,
La toată-adunarea căzu greață.
Toți să mira cu gura căscată
Și de frică toți albisă-în față,
Iar' ștergându-ș' barba Goleman
Sudui de mamă pe croncan.

Nime nu grăia, ci câteodată
Ochii-ș mai învolbea cătră stele,
Păn' ce Drăghici după o bucată
De vreme, suspinând cu jele
(Zise): „Hai! mult mă tem dă ahastă
Să nu cază pă noi vo năpastă.

Auzit-am (și țân minte)-odată
De la dada, Dumnezieu să-l ierte,
Că mare nevoie va să pată
Ahăla și greu va să se certe
Asupra căruia corbul zboară.
Sau croncănind să spurcă doară.

Păntru-ahaia vă luați aminte
Ca nu pentru nește lucruri doară
Dă care vă sfătuiați maiînte
Lui Guladel bine să nu-i pară,
Și prin hastă-arătare cerească
Va dă primejde să vă ferească."

Drăghici era pă vremile-acele
Cel mai bătrân din cetele toate,
Și prorocea când bune, când rele,
Cum să tâmpla-în țară și prin sate.
Toți pe dânsul ca pe-un cel-mai-mare
Asculta, cu multă-încredințare.

Dar' atunci Neagul, căci avea fire
De-a grăi bagiocuri câteodată,
La Drăghici cu ciudoasă zâmbire
Căutând zisă: „Dar ian' mai încetă,
Badeo Drăghici, de-a proroci rele
Ș'a ne mai descânta dintru ele.

Ahaia știm și noi fără >de< tine,
Cùm că hălùi pă-a cui creștet șede
Un corb sau cioară nu-i merge bine!…
Iar' eu socotesc că-i mai dă-a crede
Cumcă noroc va să ne tâlnească,
Căci corbu-i pasere țigănească."

Așa țiganii cu traista plină
Întră-Alba și Flămânda mâind,
Sfătuiea din prânz pănă în cină.
Toți spunea părerea sa pe rând,
Iar' când era-în urmă, la fârșit,
Rămânea lucru nehotărât.

Dar' întracea poruncă le vine
Ca toți cât mai curând să să gate.
Cetele să fie pănă mâine
Dimineață, toate bine-armate.
Pe lângă-aceasta, multe-încărcate
Sosiră și carră cu bucate.

A doao zi, când răsărea soare,
Vodă cu căpitanii de frunte
Întracolò mearsă la prăâmblare,
Unde prin corturi negre mărunte
Țiganii, ca și broaștele-în baltă,
Durmea prăvăliți toți peste-olaltă.

Atunci porunci cât mai îndată
Cei armați să iasă la priveală
Cu toți, ș-apoi ceată de ceată,
În paradă și cu rânduială
Să treacă ca și gata de cale
Pe denaintea mării-sale.

O, musă! rogu-te de-astă dată
Să-mi dai viers cu vrednice cuvinte,
Ca să pociu cânta cum înarmată
Țigănimea purcează nainte
Cătră-Inimoasa cu vitejie,
Vrednic lucru ca lumea să-l știe.
Întâi, dară, dintru toți purcească
Ceata lui Goleman vestită;
Toți ciurari și feciori de acasă,
Vai de-acela care-i întărâtă!…
Trei sute era ei pe-îndelete,
Afară de prunci, muieri și fete.

Armele lor cele mai cumplite
Era furce și rude de șatră,
La vârv cu fierr ager țintuite;
Cu cestea-îndată trântea de vatră
Pe vrăjmaș de-aproape și de parte.
Acolò să vezi capete sparte!

Steagul! de mânză codalbă-o piele
Le era, de-un părâng aninată,
Pe care sta, cu roșii petele,
O veșcă de ciur sus îndreptată.
Cânta de marș în cimpoi foite,
Bătând în ciure negăurite.

Ce să mai zic de-a lor voievod mare?
Goleman voinicul! Oh, acela,
De nu-l va prăpădi vo tâmplare,
Nu va bate el în zădar lela,
Nice va zăcea prăvălit pă spate
Când i s-or fârși-în traistă bucate.

După-aceşte veniră nainte
Armaţi ş-în rânduri tocmite bine,
Argintarii, de-inele şi ţânte
Făcători, doao sute. Dar' cine
Îi duce şi le este povaţă?
Tânăr Parpangel şi mândru la faţă.

Acesta purcede-în dreaptă spiţă
Din craiu Jundadel a cărui mare
Şi preste toţi înălţată viţă
Tocma de-unde soarele răsare,
Cu soarele-împreună răsărisă.
Precum cronica ciorască scrisă.

Tot dintr-aceaiaş viţă nălţată,
(Păn' au stat întregă-împărăţia
Ţiganilor) pogorârea din tată
Pe fii, schiptru şi nalta domnie
Păn' la craiu Jundadel pe care
Lipsi de tron Cinghişhan cal mare.

Fost-au de când lumea stă-îm picioare
Multe neamuri slăvite-odinioară,
Viteze ş-altor poruncitoare,
A căror nepoţi acum de-ocară
Sunt la noi; şi noi l-alţii-om fi doară,
De nu vom băga samă de ţară.

Ian' căutaţi la ţigănescul soiu
Cumu-i astăzi de-ovilit, cum el
De cătră toţi să-împinge-în gunoiu;
Dară când trăia craiu Jundadel
Şi stăpânea-în India bogată,
Viţa lor era mult luminată.

A lor preste toţi nalt împărat
Să numea-în ferman a lunii frate
Şi-a soarelui fiiu pre luminat;
Iar' lui să-închina nenumărate
Noroade, ţări, crai şi mari ostroave.
Aceste nu-s deşerte voroave!

Parpangel de pe moș să născusă
Din cea mai frumoasă țiitoare
A lui Jundadel; așa să dusă
Apoi strălucind raza de soare
Păn' la dânsu; și care nu crede,
Caute la el, că-în față i-o vede.

Era nalt și ghizdav la făptură,
Bun lăutariu, pre bun cântăreț;
La toate faptele cu măsură,
Iară de-inele meșter ales.
Acest chip era voievodul mare
A zlătarilor mergând călare.

Iară după dânsul, tot alese
Șireaguri din sângura lui ceată
Să ducea,-într-un rând tot câte șese,
Căror urma ceailaltă gloată
În pielcuța goală-golișoară
Și scripind de neagră ca ș-o cioară.

Cei într-armați avea buzdugane
De-aramă și nește lungi cuțite,
Toți oameni nalți și groș' în ciolane,
Cu păr îmburzit, barbe sperlite;
Haine-avea lungi, scurte ș- învârstate,
Unii fără mâneci, alții rupte-în spate.

În loc de steag purta ei o cioară
De-argint, cu penele rășchierate
Întracel chip, cât gândeai că zboară
Plesnind în arepi cu-aur suflate.
Músică făcea cu drâmboaie,
Zdrâncănind clopoței de cioáie.

A treia, cu pasuri măsurate,
Căldărarii mari de stat să-iviră;
Toți căciulați, cu barbe-afumate.
De tăria lor lumea să miră,
Taie-în arămuri ca și-în șindile
Și rabdă foame câte trii zile.

Armătura lor era ciocane
Ferecate; toți erau călare.
Dar unde mă tragi, o, Bălăbane,
Ducătoriul acestòr, pre tare?
De-asculta țigănia de tine,
Era de dânsa cu mult mai bine!…

Ei încă după-al său steag urmează,
Ce era de-aramă-o tipsioară
Strălucind în toate părți cu raze,
Ca și soarele de primăvară.
Marș sufla-în trâmbiță răgitoare
Ș'în loc de dobă, bătea-în căldare.

A patra venind să văzură
Fierarii cu ale sale baroase,
Arzătorii de cărbuni și zgură.
Înarmați era ei și cu coase
Pe nește druguri lungi îndreptate
Și-în chipul lăncilor ferecate.

Ducul lor era Drăghici cu minte
Carele multe veacuri văzusă
Și totuș' din gură nici un dinte
Încă pănă-atuncea nu-i căzusă;
Acum ținea el a șeptea muiere
Și totuș' să sâmțea la putere.

Trei sute de-armați număra ceata,
Pedestrime-aleasă! Fieșcare
Mergea voios și de războiu gata.
Purta cu sine și de vânzare
Seceri, cuțite, foarfece, zale
Și nu le lipsea numa parale.

Cinghia lor mergea înaintea,
Ce era de clopote și chimvale.
Steag era tigaie de plăcinte
Împodobită în jur cu zale
Mărunte, de-oțăl și sclipitoare,
Aninată pe-o lungă frigare.

Sosiră-apoi în șireaguri groase
Lingurarii cu săcuri pe spate,
Toți bine-îmbrăcați, cu barbe rase,
De-a brâuri purtând nește bărzi late
Ce toate soiuri de lemne taie,
Arme pre bune și de bătaie.

Povața lor și vrednicul jude
Era iubitoriul de dreptate
Neagul ce numai de-o parte-aude.
Și-i cel mai bun meșter de covate,
De scafe, cauce, linguri, tăiere,
Hâmbare, răváre și cuiere.

Horiul lor în fluiere și triște
Cânta, lin tocănind pe-o covată,
Cât putea sâmțirile să miște
Fieșcui. Iară de steag, o lopată
Prelungă-avea și cu dăscălie
Făcută de maistor Pintilie.

Dar' cine-m va spune cum să cade
Ceata slăvită care-acum vine!
Musă ș-Apolloane, drăguț bade,
Șoptește-mi vorbe și graiuri line,
Că fără de-a ta dulce-însuflare
Poetul haz și priință n-are.

Acești>a< era (pre limba curată
Grăind) aurari, cea mai aleasă,
Ordine din țigănia toată.
Acestòr' nici de vodă le pasă,
Când ploao la munți și pot să spele
Aurul din apă, prin vălcele.

Avea la dreapta sulițe lunge
Și nește săbii de-a stânga scurte.
Care știa cum sulița-împunge,
Cum de sabie trupul amurte,
Acela trebuia să-aibă frică
Și groază de-astă ceată voinică.

Steagul o suliță era, toată
De-aur, cu codorâște văpsită
Și cu fluturi de-argint învrâstată.
Iar' orhestra, bine rânduită,
Cânta marș în diple ș-aláúte
Bătând în dobe-anume făcute.

Iară pe dânșii cu fală duce
Tandaler inimosul, de care
Nu cuteza nime să să-apuce,
Așa era de harnic și tare.
Spun că nu cunoștea nici o spaimă,
Că-ar fi fost cu dracul unii-l defaimă.

Pe-urmă-în rânduri groase, neînchieiate
Mergea lăieții, goleții droaie,
Mâncători zădarnici de bucate,
Înarmați cu măciuci și cu maie;
Muierile cu prunci mici în spate,
De tot goale sau de jumătate.

Corcodèl pe dânși avea poruncă
Să povățuiască-în rânduială,
Corcodel care cu bobi aruncă
Și cu vrăjituri oameni înșală.
Ori cine ce va fura el știe,
Spuindu-i dracu din răspântie.

Iară steagul era, după care
Să ducea gloata de mortăciune
Și de toate stârvuri mâncătoare
O tearfă-aninată pe-o prăjină.
Marșul sună-în cornuri mugătoare,
Toți lolăindu-să-în gura mare.

După ce toți în giur s-așezară
Rânduindu-să ca ș-o cunună
Lăudă principiul adevară
Ascultarea lor și voia bună;
Apoi tare le dete poruncă
Spre-Inimoasa-îndată să să ducă.

Toate ce pănă-acum să cântară,
Într-o vechie foarte pergamină
S-află,-în mănăstirea de la Cioara,
Și pot avea credință deplină,
Fiind că să cetesc și-în hârțoaga
Din mănăstirea de la Zănoaga.

Cartea din Cioara nu spune-aice
Mai multe, iar cea din Zănoagă
Mai adauge-încă (prin un „să zice")
Ș-o voroavă-a lui Vlad-Vodă-întreagă,
Care el cu cea tâmplare zisă,
Iacăt-o, precum o găsii scrisă:

„Vitează eghipteană rămășiță!
De faraoni viță strălucită,
Din vechi iroi tânără mlădiță!
O, mândră țigănie cernită,
Ascultă, ca să ții bine-aminte
Toate-a mării-mele cuvinte.

Iacă ț-am dat pământuri ș-olate,
Împărțitu-ț-am arme voinice
Precum și tot feliul de bucate,
Vrând ca odată să să rădice
Și neamul tău dintru mișelie,
De râsul altor să nu mai fie!

Pentru că de-acum ca și țăranii
Ceialalți în mândra Muntenie
Veți fi socotiți și voi țiganii,
Dacă veți arăta hărnicie,
Apărând țara cum să cuvine
De turci sau alte limbe străine!…

Între Bărbătești ș-între-Inimoasa
Este-un sat, care Spăteni să chiamă.
Acolo va fi nespărioasa
Tabăra voastră, băgând de samă
De-a face toate câte domnească
Măria-mea va să-i poruncească."

Atunci, într-o gură gloata zisă:
„Mulțămim foarte mării-tale,
Mai vârtos pentru mălaiu și clisă.
Ian' vie-acum dă hăi cu cealmale!
Să dee pă-a noastră țigănie,
I-om sătura noi dă bătălie."

Iar' apucând Gogoman voroava,
„Luminate doamne!-În țara toată
(Zisă) știm că ț-au răzbătut slava
Și nu este cineva să poată
Călca porunca mării-tale,
Ba nici pe dreptate să te-înșale.

Dar (să ierți măria-ta!) să zice
Că-ar hi dă tâlhari căile pline.
Noi n-am vrea să-avem cu dânșii price,
Ci-am trăi cu toată lumea bine!
Deci ne temem să nu ne-asuprească
Cumva pă drum laia tâlhărească!…

Rugăm dar pă măria-sa foarte
Ca să ne deie pă drum vo pază,
Ori oșteni ce n-au frică de moarte
Sau și haiduci cu groaznice-obrază,
Ca la primejdie să ne-ajute;
Dă-ar hi măcar numa doao sute!"

La această cerere minunată
Vlad zâmbind zisă: „N-aveți teamă!
Orice laie tâlhărească-armată
Să deie pe voi; numa luați samă
Să n-arătați că cum v-ar fi frică
Și-ți vedea că nu vă-o face nimică".

Aceste zicând vodă purceasă
Lăsând pe țigani porniți în cale
De la Flămânda cătr' Inimoasa,
După porunca mării-sale.
Până-aici cartea Zănoaghei spune
Ce-în alte cronici nu să pune;

Iară cele ce de-acum urmează,
Într-un chip s-află-în cărțile toate,
Și fieș'care poate să crează
Cestor întâmplări adevărate
Ce să vor spune de-acum nainte,
De nu cumva toată cartea minte.

Cântecul a II

Țiganii trimit la Vlad solie,
Să le scurte cale delungată.
Dar', întracea, cum pe dăscălie
Trebuiește-a să-arma ș-a să bate
Sfătuiesc. Pe Romica răpește
Cel rău, iar Parpangel pribegește.

Grija țiganilor cea mai mare
Acum răzăma toată-în bucate,
A rămânea-înapoi fieșcare
Să sâlea, lângă cele-încărcate
Carră cu mâncări, iar la-împărțală
Era multă sfadă și cârteală.

Dar' ș-altă nevoie le sta-în cale,
Căci pe nemâncat nu putea merge,
Zâcând că l-e greață cu rânze goale
Să trapede-atâta și s-alerge!…
Când era sătui, punea pricină
Că le-ar fi rău și făcea hodină.

Așa făcând, abea câte-o millă
Călătorea pe zi, păn' ce-odată
Bunul Drăghici chemă pe Ciurilă
(Era-într-o zi pe-hodină-așezată):
„Pasă! (grăi) strigă să să-adune
Vóievozii și fețele bătrâne,

Că bune lucruri eu am și multe
De-a le zice-în puține cuvinte,
Dacă-or voi doară să mă-asculte;
Și m-or asculta, de au minte!…"

Ciurilă-îndată mearsă de-acia
Și strigă-întru toată țigănia:

„Tot omul s-audă și să știe!…
Că moșul Drăghici să strig mă mână,
Ca tot îns' la cortul lui să vie,
Din cei ce-s dă vârstă mai bătrână,
Căci premulte are să vă zică,
Dar' veniți, curând, f…l în tică".

Cum s-auzi aceasta-în țigănie,
La bătrânul Drăghici iaca vine
Și să-adună murga boierie
Cu fețele cele mai bătrâne.
Iar' după ce toți în giur stătură,
Întracesta chip moșneagul ură:

„Voi, bărbați buni! și-oameni de-omenie!…
Dă mult am vrut să vă-aduc aminte
Dă hele ce-îmblă pân cuget mie.
Ori cum lucrurile să vă-alinte,
Totuș' pare că-ar hi mai cu trabă
Să călătorim noi mai dăgrabă…

Că dacă-ți îmbla durmind pă cale
Cum voi ați făcut-o păn' aice;
Nu-împliniți voia mării-sale.
Dăci caută-a vă teme dă cerbice!
Și vai noao! de cumva-ar înțălege
Vodă că voi durmiți zile-întrege!"

Atunci Ghiolban căldărariu-începe
(Necăutând că Drăghici nu gătasă
Cu zisul): „Toți carii vreu să crepe
Dă căldură, grăbească, nu-mi pasă;
Dar' eu n-oi merge dă-a nădușita,
De-ar mai hi Vlad Vodă pă atâta.

Dar, dă vreți a face cum voi spune,
Să știți că vom nimeri mai bine.

S-arătăm adecă în plecăciune
Domnii, ca să nu ne mai mâne
De-acum așa departe și iute,
Sau încai drumul să ne mai scurte.

Să trimeată vodă pe-un vechil
Care să-așeze ca să nu hie
Pănă la Spăteni mai mult de-un mil;
Apoi să ne deie slobozie
Dă-a face trii hodini câte-odată!…"
Aici voroava lui fu curmată,

Căci Avèl striga din gura toată:
„Ahăsta m-i sfat, ahasta-i minte!…"
De-aci toată mulțimea-adunată
Lăudă sfat și vorbele sfinte,
Și cu toții-împreună-așezară
Solii să pornească pănă-în sară.

Lângă-acele ei mai hotărâră,
După-a lui Drăghici bună părere,
Întracea să meargă câte-o țâră,
Dar', ca să poată mai cu plăcere
Călători țiganele gloate,
Au pus în frunte să meargă bucate!

Socotind bătrânii-înțelepțește
Cumcă gloata sâlită de foame
Va căuta să meargă bărbătește,
Ca flămând pântece să-ș întrame.
Ce nu face-un sfat bun câteodată!…
Ferește de rău o țară toată!…

Îndată și numita solie
Purceasă, ce fu din doao fețe
Cele mai harnice-în țigănie,
La cuvinte și gânduri istețe:
Unul Gârdea, cel cu gura strâmbă.
Altul Găvan, cântăreț în drâmbă.

Iară ceaialaltă bătrânime
Încă mai șezu la sfat, s-aleagă
Ce-ar fi mai bun pentru țigănime
Și-în ce chip trebile să-ș' direagă,
Că-acum îș băgasă-în cap să-ș facă
Tocmeală în țigănia săracă.

Bălăban voievod acum de-odată,
Vrând și el sfatul bun să-ș' arete,
Așa grăi, șezând pe-o covată:
„Îmi pare că voi pre pe-îndelete
Și făr' nice-o grijă faceți drum,
Și doară nice știți de ce? și cum?

Însă eu așa gândii în mine,
Că până vom merge mai dăparte,
Aici să ne-armăm cum să cuvine,
Că nu să știe dân care parte
Vrăjmașul vine, ș-e dă-a să teme
Doară-apoi să nu ne-ajungă vreme.

Trăbuie dar ca toți häi călare
Naintea taberii să purceadă
Armați, căutând oare dân care
Lature turcii taie și pradă;
Văzândău-iî apoi, cât pot dă tare
S-alerge dându-ne înștiințare.

Noi atunci cu tabăra ha groasă,
Văzând că vin asupra dâncoace,
Să-apucăm fuga ha sănătoasă
Încolo și să mérgem în pace
Până când ne vor purta picioare,
Numa să scăpăm de la strâmtoare."

Răzvan fierrariul încă să scoală
Și-într-acest chip rostul său deschide:
„Bine să zice: la fala goală
Traista-i ușoară!… Zieu că-i de-a râde
Cum Bălăban a fugi ne-învață,
După ce ne armă cu gura-îndrăzneață.

Dar căz! dă n'avem chief dă bătaie
Dece să purtăm atâta pază
Ca doară turcii să nu ne taie?
La ce să-apucăm arma vitează,
Când făr' arme ca fără povară
Fuga este cu mult mai ușoară?…

Aici, Bălăbane,-altă putere
Nu este fără sau a te bate
Pentru țară, copii și muiere,
Cum și pentru dragile bucate,
Sau aruncându-ți arme necrunte
A fugi gol-golișor la munte."

Răzvan era să mai zică,
Dar' Vlaicu lingurariu începe
A râde și glasul său rădică:
„Eu nice-într-un chip nu pociu precepe
Ce să-învârtește voao pân minte,
Ca când ați avea boală herbinte.

Nici veste-i doar' pe-aproape să hie
Turcii, și iacă-unii că să gată
Dă fugă cu mare vitejie,
Iar' alții să cocoresc îndată
Și vor să taie-într'înșii ca-în clisă
Gândire-ai că și-unii ș-alții visă.

În ce chip am venit pănă-aice,
Așa să mergem dar' și dă-acie,
Iar' dă ni s-ar pune doar' în price
Cineva pă drum, cu vrăjmășie,
Totdăuna-are să să păzască
Răgula noastră țigănească,

Adecă fruntea hălui mai tare
Să plecăm cu multă rugăminte
(De-om vedea că-în fugă nu-i scăpare).
Iară când cu năvală herbinte
Ar da pă noi o mai slabă laie,
Atunci să stăm și noi la bătaie.

Însă numa când n-ar hi cu putință
Dă-a scăpa ș-a să-împăca cu buna…
Căci, după-a mea dreaptă socotință,
Viața noastră-i numai una,
Care dă-o pierzi fără trabă-o dată,
Nu-o mai afli, dă-ai da lumea toată."

„Să mă bată Dumnezieu, că bine
O nimeriși, Vlaice!… (barba sură
Ștergându-și Gogu zise) Dar' cine
Este-așa dă nebun fără măsură,
Să să bage-în foc dă viu, și doară
Minte-întreagă-având ar vrea să moară!

Păntru-ahaia nebun e hăl care
Să scoală și dă războiu să gată
Asupra hălor dă preste mare,
Pă cari n-au văzut niceodată,
Apoi pă-acei ucide și strică
Cari lui nu i-au făcut nimică.

Dăci nice eu văd vreo pricină
Ca să ne batem noi întradins
Și să ne-ucidem fără dă vină;
Dar', fiindcă-odată-armele-am prins,
Să le ținem numa dă-o tâmplare,
Când doară-altă n-am avea scăpare,

Ca vrăjmașului încài dă parte
Să ne putem născocorî-întrânse
Noi încă cevaș dă-a noastră parte.
Dar' să nu-întrăm la bătăi adinse,
Căci acolo n-ar hi mai mult șagă,
Și-ar pieri doar țigănia-întreagă.

Numa ș-altă-încă règulă bună
Țigănească-am să vă-aduc aminte:
Ca să călătorim totdăună
Aproape dă păduri, că nu minte
Zisa vechie: „fuga-i rușinoasă,
Dară-i dân toate mai sănătoasă!…"

Într-ahăst>a< chip, văzând noi dăparte
Că vrăjmașul vine cu putere,
Apucând tufa, scăpăm dă moarte,
Iar' pă câmp (după a mea părere),
Ca un iepure fuga dă-ai întinde,
Totuși iuții gonaci te vor prinde."

Bratul aurariu și el atunci]
Ș-aduse-aminte de graiu și zise:
„Dar cum?… Voi uitarăți dă porunci
Și dă hele ce Vlad Vodă scrise?…
Socotind c-eți umbla cum vă place
Dă capu vostru-încolea și-încoace?

Ce au fost, au trecut; acum cioare
Nu sunteți mai mult, ci lăudată
Oastea lui Vlad, căci el dă mâncare
Vă dete și v-armă dă-astă dată.
Dăci trebue-a ne lua sama bine
Ca să nu pățim cumva rușine.

Iar' eu vă zic rupt, ales, în față,
Că-așa fără nice-o rânduială
Nu putem nici pănă demineață
Rămânea. Ce duh pă voi vă-înșală!…
Cât e zioa gura nu vă tace,
Dar' a-închieia cèva nu vă place.

Dăci, dacă ați luat armele-odată
Trăbuie-întrânsele-a vă dăprinde;
Căci arma nu este voao dată
Ca pă mălaiu doar>ă< să-o puteți vinde
Sau să tăiați numa căpățâne
Dă curechiu, ci capete păgâne."

Atunci sculându-să-în picioare
Tânăr Boroșmândru luă graiul
Și zise: „Fraților! Mie-m' pare
Cumcă, dă n-ar avea ghimpuri scaiul,
N-ar împunge; ghimpul dară face
Firea lui cea dârză și pungace.

Arma la om este ca țăpușa
La scaiu; dă-ahaia-armatul arată
Cu-îndrăzneală fiecărui ușa
Și-e totdăuna dă război gata;
Iar' acum, ahăl tare să ține
Care să sânte-înarmat mai bine.

Dăci dar' întâi dă-armătură bună
Să ne grijim cât mai dăgrabă.
Dă mult un cuget pân cap îmi sună:

Cum s-ar putea face mai cu trabă
Ca să ne-armăm cu vreo dăscălie?
Ș-aflu așa c-ar putea să fie:

Ca fiește care dintre noi
Să fie cu totul ferrecat,
Adecă-îmbrăcat în hierr la războiu,
Ca să n-aibă teamă dă tăiat
Sau pușcat, nici frică dă moarte,
Ci tot vitejește să să poarte.

Cu-adevărat hire-ar și mai bine
Să ne putem face toți legați,
Ca vitejii dân zile bătrâne,
Cari dă multe ori și ne armați
Aflându-să-în mijloc dă războaie
Nici un feliu dă armă putea să-i taie.

Dar hiind că-ahastă legătură
În zioa dă-azi nu să poată face
Fără numa prin fermecătură,
Care-acum dă multă vreme-încoace
Nu s-au mai pomenit, pentru-ahastă
Vrând să ne apărăm la năpastă,

Nu e-alta-a face făr' a ne-ascunde
În hierr, dă la cap pân' în picioare.
Așa, cu vrăjmașul noi oriunde
Vom sta fără frică la strâmtoare,

Căci, păn' el taie-în hierrul vârtos,
Eu taiu în carnea lui ș-în os.

Oastea noastră așa-purure-întreagă
Va rămânea și nebiruită.
Așa facă cui viața e dragă,
Și va scăpa dă moartea urâtă.
Numai cât, lângă ahaia
Trebuie ș-alta-în zi dă bătaie.

Adecă să nu facem cum fac
Alții războiul, numa cu-o mână
Lăsând alantră mână dă brac
Ci după-orânduială mai bună
Trăbuie cu amândoao dă-odată
Țigănimea noastră să să bată.

Păntru-ahasta-dar', tot însul s-aibă
O sabie bună-în mâna dreaptă,
Iar' în stânga-o suliță cu trabă,
Ca sosind cu vrăjmașul la faptă,
Cu sulița să-împungă, s-oboară,
Cu sabia să taie, s-omoară,

Apoi și s-aibă fiește care
Un laț dă fune pe lângă sâne,
Ca, când s-ar ostăni foarte tare,
Să-l arunce-între-oștile străine,
Și-apucând pe-unul să-l târnosască
Până la tabăra țigănească.

Cum vă place dar a mea părere
Și dă-aveți ei împrotivă-a zice?…"
Dragomir atunci arătă vrere
De-a grăi doară ceva de price,
Și să grăiască gura-și deschisă,
Dar' apoi iară tăcu și râsă.

Dar' iacă Dondul cu fruntea lată,
Dondul lingurariu, și el zisă

(Barbă netezându-și afumată):
„Boroșmândru taie-în turci ca-în clisă,
Ba târnosi pe unul ș-acasă
Cu armătura sa ha frumoasă!…

Fraților, sfatul ahăl și toate
Ce vorbiți voi n-ajung o zală.
Ce ni-s dă folos atâte înarmate!…
Eu știu o mai bună rânduială,
După care noi pă dăscălie
Putem să facem și bătălie

Adecă,-împrejur dă țigănie
Să ne săpăm nește gropi afunde,
Ca venind turcii cu răpezie
Să cază-în iele și să să-afunde
Unul după-alaltul, toți grămadă,
Ca și lupii ce merg după pradă.

Gropile să hie-acoperite
Cu frunzare, paie și nuiele,
Numadăcât să cază-oborâte,
Când ar călca cineva pă ele.
Și vă-încredințăz, dă bună samă,
Că n'om avea-în țigănie teamă."

Atuncea și Tandaler să scoală
Grăind: „Ș-asta tu chiemi bătălie,
Dondule, când tu șezând în poală
La muiere, vrăjmașul să-ți vie
Orbiș', căzând în gropile tale?
Ce mai bulguiri! Ce mai tândale!"

Însă când era sfatul cel mai mare,
Iacă Zăgan ursariul aleargă
Într-un suflet la neagră-adunare,
Ce era pe o șèștină largă,
Și sosând abea putu să zică:
„Vaileo! vaileo, că nu știți nimica!"…

Obosit cu fața spăimântată,
Abea răsuflând, gura căscasă
Să spuie tâmplarea-înfricoșată,
Dară-în gâtlej ș-atunci îi rămasă
Cuvânt, și-abea cât zise: "Romica!…
Au, vaileo! că voi nu știți nimica!…

Întracea căutând gloata murgie
Sta cu gura de-o palmă căscată,
Neștiind ce feliu de mișelie
De-a le mai spune-ursariul să gată,
Păn' ce-în urmă-apucând răsuflare
Așa spusă jelnica tâmplare:

„Oh! (strigă el) voi nu știți nimica,
Ce tâmplare v-oi spune jeloasă!…
Váileò că vi s'au răpit Romica
Lui Goleman, Romica frumoasă!"
Asta-auzind, ca și muți stătură,
Spânzurând dintr' a lui Zăgan gură.

Cei mai mulți după-acea să sculară
Și-adunarea era să să spargă,
Când sumețul Tandaler în poară
Să puse zicând: „Lăsați să meargă
Pă hăi căror dă dânsa le pasă,
Ce-avem noi cu Romica frumoasă?

Fugit-a hi, doar cine știe
Cu ce feliu dă flecău, păntru care
Dor va fi sâmțind și libovie,
Dar noao pentru-o fată fugare
Nu să cade-a lăsa lucru-n doao,
Așa grăiește Tandaler voao!…"

„Ba latră Tandaler ca ș-un câne"
(Tânăr Parpangel atunce zisă).
„Un fleac ș-om dă nimic el rămâne
Pănă va dovedi cele zise."
Aceste zicând, cu buzduganul
Amenință mănios țiganul.

Iară mândrul aurariu mult stete
În cumpănă, ce-ar avea să facă:
Ori să-i răspunză, sau să-i arete
Cu fapta, decât prin vorbă sacă,
Zlătariului, că n-are dreptate,
Însă-îl apucă Bratul de spate.

Acesta cu mulți alții l-opriră
De nu putu la cela pătrunde,
Dar' nice lui Parpangel slăbiră
Coardele văzând că nu-i răspunde
Vrăjmașul, ci spre dânsul aleargă
Chibzuind tocma capul să-i spargă.

Ș-îi făcea capul tot bucățele
Cu greu buzduganul său de-aramă,
De nu-l sprijineai tu, Viorele,
Care bine băgaseși de samă
Că Parpangel să gată să deie
Și-l opriș ținându-l de minteie.

Apoi mai mulți de-o parte ș-alaltă
Mestecându-să-abea-i despărțiră,
Că, de nu, doară sângele baltă
Curgea ș-unul pe-alt făcea tot țirră,
Însă măcar că-osăbiți stătură,
A sudui nu-înceta din gură.

„Așteaptă, tâlhariule dă câine,
Așa n-ei scăpa tu totdăună."
Strigă Tandaler, pe care ține
Bratul, Danciul și mai mulți împreună;
Dar cela-încă-i strigă: „Vino-încoace,
Cioroiule, dacă moartea-ți place!"

Așa, dintr-o micșoară scânteie,
O mare să scornea bobătaie;
Pentru-o tânără mândră femeie
Era doi viteji mai să să taie!
Însă zlătariu-ș adusă-aminte
De-a lui Zăgan groaznice cuvinte,

Adecă, pe draga sa Romică
Precum ar fi dus cineva-în silă;
Deci, nezicând nimărui nimică,
Gândi să meargă după copilă,
Apoi aflând-o să-întoarcă iară
Și să facă pe-aurariu de ocară.

Dar Ganafir cu Păpară iată
S-apucasă acum și de piică,
Pentru-a lui Goleman mândră fată.
Cesta zicea că buna Romică
Este-a lui, cela-a lui. După-îndată
Lor, apoi s-au prins de-a depărta.

După ce destul să dăpărară,
Neputând unul pe-alt să supună
Sau la pământ oarecum s-oboară,
Dederă-a să prici depreună
Care-întii (de voie, nu de frică!)
Trebuie să-și ia mâna din piică…

„Lasă-mă dă păr" (striga Păpară).
„Lasă tu-întii", zicea Ganafir,
Cela „ba tu", cesta „ba tu", iară
Zâcând tot îș smugea câte-un fir.
Păn' ce după lungă dăpărată
Amândoi să lăsară deodată.

Era (cum s-au zis) Romică fată
În toată tabăra mai frumoasă,
Fată-în păr și-încă nemăritată,
Parpangel în taină-o încredințasă,
Și cât mai curund cununie,
Și fără de popă era să fie.

Nu departe de Cetatea Neagră
Era vestit din zile bătrâne
Un codru (precum să zicea prin sate)
Lăcuit numa de mândre zâne,
Ce să zic măestre și frumoase,
Cele tari, ba și cele vântoase,

Adecă cele ce, de cu sară
Pănă târziu cătră miazănoapte;
Prin văzduh cântând joacă și zboară
Și-osăbite pricinuiesc fapte,
De puțini văzute sau de nime,
Precum s-au pomenit din vechime.

Mulți povestea c-acolo s-arată
Năluci, ce spárie și-înfioară
Pe-oameni, iar' care-în el întră-o dată,
Ori că nu mai nemerește-afară,
Ori, deși esse, totuș' or'câtă
Vreme-i rămâne mintea schimosită.

Aici era curtea nălucită
Ce Sătana de curând zidisă,
Cu gândul ca să bage-în ispită
Pre toți vitejii creștinești și să
Facă ca,-întru dezmierdări ș-ospețe
Petrecând, de-arme să să dezvețe,

Iar' a lui Vlad să frângă putere
Și să-l deie turcilor pe mână,
Căci, după-a lui gubávă părere
Era turceasca lege păgână
Din ce din ce mai mare să crească
Și să să stângă cea creștinească.

Acolo dar', în cea curte-aleasă,
Prin osăbite tâmplări ciudate
Cei mai viteji voinici s-adunasă;
Uitându-și de sine și de toate,
O desmierdată ducea viață
Fără grijă, supărări și greață.

Inima ce le poftea, de toate
Avea ei în cea curte măiastră:
Tot feliu de beuturi și bucate,
Vășmânturi cu pòrfiră și lastră,
Casele domnește împodobite
Ș'ori ce poate-ochi omenești s-învite.

Tinere și frumușele-argate
După gust: oachieșe, nierioare,
În urșinìc și mătasă-îmbrăcate
Era voinicilor slujitoare,
Ibovnice și dragi soțioare,
Fără pismă, sfadă și mustrare.

Ici vedeai o părechie voioasă,
Dănțuind la cântare de lаută;
Iar' coleà, pe divan de mătasă,
Alta zăreai șezând ce nu caută
La cei alalți, numa între sine
Cântă-a lui Amòr patime line.

Icea râd și șuguiesc o parte,
Colea sărutând să strâng în brață,
Iar' alții caută și mai departe
Și, ca când n-ar fi nime de față,
Fără de nunu mare fac nuntă
Ș-aduc lui Amor jârtvă necruntă.

Mai la mulți tineri țigani plăcusă,
Deci învălind'o-într-o neagră ceață,
O răpi din tabără ș-o dusă
Tocma-întracea curte-a lui vrăjită,
Din afară cu totul aurită.

Acest lucru pre gloata murgie
Umplusă de jele și de frică.
Dar', o tinăr Parpangele, ție
Nu-ți mai tihnește-în lume nimică
Și te mistuiești cu jele ascunsă
De când Romica ta să răpusă.

După ce prin tabără ș-afară
Pe lunci, prin văi, prin cele dumbrave,
Bietu-ș' căută pierduta fecioară,
Slăbindu-i picioarele cimpave,
În urmă, de dor și jele mare,
Să trânti gios și vru să să-omoare.

„Ai! ursită neagră și păgână!
(Strigă cu lacrime și duroare!)
Cum de-mi răpiș' tu iubita zână!
Ah! cum întunecași al mieu soare!
Iar', dă-mi iai a traiului dulceață,
Pentru ce- mi cruți ahastă viață?

O! mie ca sufletul Romică,
Dragă, neasămănată copilă!
Dă mursa proaspătă mai dulcică,
Decât o turturea mai cu milă,
Decât o mielușică mai blândă,
Mai netedă și mai dă oglindă,

Mai lină decât umbra de vară,
Mai dragă decât vremea sărină,
Mai lúcedă dă steaua dă sară!
Deh! vină-m o, drag suflete! Vină,
Dulce Romică, și bunișoară,
Nu lăsa pe Parpangel să moară!".

Doară-atunci săracu-ș' făcea moarte
Să fie-avut un cuțit la sine,
Însă tabăra era departe,
Și-în pregiur nu era nici un spine
Să să-împungă, nici apă sau groapă,
Sărind întrânsa să să potoapă.

Dar ce-mi șoptești, musă, în urechie!…
Cântecul doară să-m fârșesc? Însă
Nu vezi tu cum Pegazul îmi strechie!…
Cum căpăstru și zebele frânsă,
Niceî vra de poposit să știe,
Nici s-abată-în d-alba țigănie?

Apoi ști cum Parpangel rămasă
Sângur-sângurel în cea pădure,
Plângându-și pe Romica frumoasă,
De piatră-ar fi care să să-îndure
A-l lăsa de jaf sau a nu spune
De-au ajuns el încă zile bune!…

După ce el mult geli și plânsă,
În zădar moartea chiemând amară,
Dorul de-a trăi-în urmă-l învinsă
Și să sculă la drumul său iară.
Și cu lăuta de-a susuoară
Mearsă toată zioa pănă-în sară.

Dar' în zădar merge el și cată,
Căci în drum pe nime nu tâlnește;
Și măcar poposind câteodată,
În toate laturile privește,
Totuș' nu vede-omenească viță,
Ba nice vită, câne sau mâță.

Iară el tot trapădă nainte
Pă drumul care-întii apucasă,
Păn' ce-are clisă-în traista cu țințe,
Dar, când merindea fârși de-acasă,
Atunci întii băgă el de samă
Că e greu a trăi fără zamă

Și cumcă măcar ce viteaz mare
Cu foamea nu poate să să bată.
De unde scoasă-o dovadă tare,
Că nu oastea cea mai bine-armată,
Însă mai vârtos hrana cea bună
Bate pre nepreten totdeună.

Dar' este-un feliu de lucru nemare,
Cui latinii zic casus fortitus,
Iar pre limba noastră-oarbă tâmplare
Și nu să știe, de zios au de sus
Ivindu-să-aòrea-într-o minută,
Oamenilor la nevoi ajută.

Aceasta și zlătariului nost,
Neașteptată-ajutorință dede;
Căci acum i să-urâsă cu post
Și iaca nimeri, cine-ar crede!
La o curte-în mijloc de pădure,
Tocma su poalele-unii măgúre.

Adecă la curtea cea frumoasă
Și de călători amegitoare;
El gândea că merge drept pe-aleasă
Cărare și pe-a sale picioare,
Dar' a iadului năluci îl poartă
Și-l pun tocma supt a curții poartă.

Știind el că cântărețul bun
Pretutindene-e primit în țară,
Mearsă drept la poartă (precum spun)
Și dede portarului bună sară,
Iar' cela văzând că e lăutaș,
Grăi: „Bine-ai venit țigănaș!…

Tocma ne lipsește-unul ca tine,
Ian' pasă numa sus în polată
Și să ști că vei fi primit bine!"
Iar' el n-așteptă multă-îmbiată;
Ci-în grabă drept acolo să duse,
Unde cela-i arătă și-i spusă.

„Ei! bre, bre! bine-ai venit țigane!…"
„Bine-am găsit, coconașilor!…"
Așa răsunară-îmbele strane.
„De mult de un lăutariu aveam dor",
Adausără coconașii care
Acolo făcea chief ș-ospătare.

Țiganul văzând mesele pline
Cu mâncări își linge buze-ades
Ș-ochii-înfipți tot la bucate ține.
În urmă le spune pe-înțeles
Cumcă de ieri sară n-au mâncat
Și limba-în gură i s-au uscat.

Deci îndată făcură să-i deie
De mâncat și de beut, cât va cere.
Sărac Parpangel !…-era să pieie
Cu tine și cea sfântă putere
Cântăreață ce aveai tu rară,
De n-ai fi cântat întracea sară.

Cântecul a III

Bietul Parpangel cântă la masă
De lìbov, de vin și de jele,
Ș-apoi vede-o copilă frumoasă,
Și stă dus cu ochii către stele.
Florescu spune de țigani ș-alte
A lui Vlad tocmeli și fapte nalte.

Musă, ian' curmă-ți odihna lină;
Vezi cum zorile d-albe roșite
Să ivesc cu zâmbire sărină
Alungând ceața nopții cernite,
Cum soarelui viitoriu să-închină
Cântându-i deșteptata jivină.

Sus', muso! iar spre călătorie,
Că mult încă drum avem de-a mere.
Mulți așteaptă ș-ar dori să știe
De Parpangel, dar și rândul cere
A spune-întii despre-a lui tâmplare,
Care-acum cinasă, cum îm pare.

După ce el pofta de mâncare
Și de beutură stâmpărasă
Și iar s-întorsese la-adunare,

Fiind că-acum era după masă,
Îmbrăcându-l cu noao veștmânte,
Îndată-l pusără să cânte.
Iar el, ca un cântăreț măestru
Care-în ospețe și pe la mese,
Când arma celui Marte buiestru
Cu stihuri nalte cânta ș-alese,

Când pe fiiul Vinerii frumoase
Cu viersuri line și mângăioase,

Vru ca să desfete ș-astă dată
Cu cântece line sâmțitoare
Tovarășia noastră-adunată
Dragostele cântând zburătoare.
Și, precum hârțoaga Cioarei scrie,
Așa le cântà de libovie:

„Iubiți, o suflete muritoare,
Că libovul este legea-întie
A toatei ființe de supt soare!
Tot care nu sâmte libovie,
Mult defăimează legea firească
Și nu e vrednic să mai trăiască.

Tot ce sâmte, să mișcă, viază,
Tot ce-înverde, ce-înfloare și crește,
Cu poftă lină să-îmbrățoșază,
Cu dulce dor să leagă, să mește,
O! Amor! ție toată să-închină,
Toată ție jertfește jivină!

Însuș pe-astă lume trecătoare,
Din háos un sânt libov o scoasă,
Și dragoste, cu-întia lucoare,
Îi suflà în mădulările ghiețoase,
Așezând ca legea ei întie
Priința ș-armonia să fie!…

După-această lege nemutată,
Făptura toată merge, să ține;
În toate libov și dor s-arată:
Iubescu-să stelele-între sine,
Iubește-să ceriul cu pământul,
Iubescu-să mările cu vântul.

Sus în văzduh toate zburătoare,
Gios pre pământ toate dobitoace,

Păn' și răcile jigăni de mare
Prin cea patimă lină, șegace,
Cu strânse lațuri să-împreunează,
Cu dulce libov să-înrooreează!…

Numa voi suflete muritoare,
Defăimați astă patimă blândă,
De dânsa ferindu-vă-inimioare
Ca când ar fi libovul osândă.
Ah! ne-ajunsă-omenire deșartă,
Încă firea te rabdă, te iartă!

Voi dar, care-aveți inimă bună
Și lămurită minte cerească,
O, iubiți! Iubiți-vă împreună
În această viață trupească,
Până sunteți în vârstă și stare,
Că vremea-i rapede trecătoare…

Vezi cele paseri pre rămurele
Ce jucându-să vesele cântă;
Ard cu flacără de-amor și ele
Mărind a naturii lege sântă.
Caută cum din creangă-în creangă zboară
Tot soțul cu câte-o soțioară.

Să iubim dar și noi pănă-în față
Rumeioară sângele ne joacă,
Până-avem o logodnică soață,
Păn' încă n-ajungem la soroacă
Că vârsta scapătă, vremea sboară,
Nice mai întoarce-a doao oară.

Să iubim! că tâmpul acuș' trece,
Iar zilele noastre s-împuțină:
Mai bine-i în amor a le petrece,
Să nu ne-apuce vârsta bătrână
Cu tusa și cu durere de-oase
Sau cu mădulări neputincioase!

Să iubim! pănă-în tinere vine
Sângele saltă și să răvarsă;
Să iubim păn' a iubi ne vine,
Răcorind inima de dor arsă,
Ca nu cumva-apoi, odinioară,
Cumcă n-am iubit rău să ne pară.

Să iubim păn' Amor ne priește,
Păn' Vinerea ne poartă pe brață,
Păn' încă cu libov ne zâmbește
Vro tineră copilă iubeață,
Pănă dragostele ne desfată,
Ca să nu ne bănuim odată.

La cântări de ceteră ș-în horă
Să jucăm în giur, mână de mână,
Tot frățiorul țiind o soră
Spre care sâmte dragoste lină,
Și să strigăm toți cu bucurie:
Viie zieu-Amor! Amor să viie!"

„Bravo! bravo!" oaspeții strigară,
Plesnind în palme juni și fecioare;
Și zicea, să le-o mai cânte iară,
Poftorindu-și dintr-acea cântare
Stihul de pe-urmă, cu veselie:
Viie zieu-Amor! Amor să viie!

Închinându-și cu pline păhară
Toți-și dădusă la veselie,
Pănă Parpangel începu iară
Din facerea lui Pintilie
O cântare bine-alcătuită
Și pe-acele vremi deobște iubită:

„Vinule dulciu, tu roadă de raiu
De la Dumnezieu dată pe pământ,
A toate roduri de pe lume craiu!…
Laude ți-oi cânta, cum purure cânt,
Numa de beut cându-mi vine dor,
Tu să mi te-îmbii cu plinul urcior.

Tu ești mirul sânt, dintru toate-ales,
Ce viață dai, mângăind pre toți;
Fie fericit care te-au cules!…
A lui Dionis veniți, o preòți,
Să-închinăm, să bem cu păharul plin,
Să trăiască toți cei care beu vin!

La toate nevoi tu ne-ajuți și dai
Putere la slabi, bolnavilor leac.
Hrană la bătrâni, iar când în cap sai,
Voie bună faci și celui sărac,
Alb, roșiu ș-or'cum de-ai fi tu-în obraz,
La toți ce te beu, purure faci haz.

Care te-au beut, de-ar fi cât de trist,
Prinde-îndată chief ș-uită de necaz.
Fiece năuc pare-un trismeghìst,
Fiece mișel să ține-un viteaz…
Să bem, să-închinăm cu păharul plin,
Să trăiască toți cei care beu vin.

Veniți, fraților, la cerescul must
Să ne bucurăm bindu-l și-închinând:
De sete-un păhar, altul pentru gust,
A tria de chief, a patra cântând,
A cincia de saț, că-a șasa-i prisos,
De-a șepte-încolò n-aduce folos."

Fârșind cântărețul toți beură
Cu păharul plin și de-a-împrumut.
Închinându-și ei cânta din gură
Și poftorea stihul cel plăcut:
„Să-închinăm, să băm, cu păharul plin,
Să trăiască toți cei care beu vin!"

Iar' o copilă din adunare,
Ce nu demult acolea sosisă
Și părea că nici un chief are,
Cu față-învălită fiind zisă:
„Dar' ian' cântă-ne vruna de jele,
Carea ți-e mai dragă, Parpangele!"

Și zicând să-întoarsă-într-altă parte,
Cât țiganul nu putu s-o vază.
Iar' el a sa pomenindu-ș' soarte,
Strunele întocmește ș-oftează,
Și păn' alții zic cele și ceste,
Așa-începu jelnica poveste:

„Voi suflete sâmțite și bune,
Voi care-aveți inimă duioasă,
O! cine cum să cuvine va spune
Patima voastră, o, părechie aleasă!…
Libovul Illenii cătră tine
Și dorul tău cătră dânsa,-Arghine!

O! tu musă, care câteodată
Ad-umbră șezând în haină-albastră
Colò, supt măgura gemănată,
Lui Amor în ceteră măiastră
Cânți a duòr inime libovite
Dulcile necazuri suferite,

Lasă puținel desișuri umbroase,
Pogoară încoace aducând aminte
A Ilenii domniții frumoase
Ș-a lui Arghin dragoste fierbinte,
Că-amândoi mult dor și amar pățiră
Până ce târziu iară să tâlniră!

Tânărul Arghin după ce străină
Multă țară-îmblă, multe-orașe, sate,
În urmă văzând că-în zădar suspină
Ș-întreabă-în zădar de Neagra Cetate,
Că nime știea, cu mic și cu mare,
Să-i spuie sau să-l ducă la cărare,

Obosit într-o vale-adâncă-ajunsă,
De-amor, de necaz, mintea turburată,
De jele, de dor, inima pătrunsă,
De pe murg ușor să pogoară-îndată;
Smulgându-ș apoi săbioara luce
Mănunchiu la pământ, vârv la piept aduce.

Ș'ochii lăcrămoși rădicând la stele,
Cu suspin adânc așa graiu deschisă:
„Tu, țântă-a toate dorințelor mele,
Ileană iubită! ah! să știi tu (zisă)
Că-Arghinul tău e la pragul de moarte,
Cum te-ar întrista jelnica lui soarte!…

Dar poate că tu nice-odinioară
De-a mele tâmplări triste și cumplite
Nu vei auzi, nice vei ști doară;
Încài stâncele voiu, neînsuflețite,
Jele să-mi asculte, marture să-mi fie
Că fui credincios păn' la moarte ție.

Multe țări îmblai, dragă, pentru tine!
Dar' acuma-mi văd cărarea curmată;
La locuri sosind puste și străine,
Nedejdea-mi pieri de-a te-afla vrodată.
Dar' nice a-întoarce fără tine-acasă,
Libovul nestâns ș-inima mă lasă!…

Deci rămâni în veci, dragă, sănătoasă!
Și deacă vei ști cumva-odinioară
De fârșitul mieu, de moartea jeloasă,
O fierbinte-încai varsă-mi lăcrămioară
Și zi: „Lin oase-ți păuseze,-Arghine,
Ce cu tot te-ai jertvit pentru mine!".

Asta zicând, era să-ș' afunde
În piept gingaș sabiă-agerită,
Când glas cunoscut urechia-i pătrunde:
„Arghine, ce faci!" ș-într'acea clipită,
Iacă fierrul crud îi căzu din mână,
Iar' el să trezi-în brațul tău, Ermină.

Ermina, cea lui de mic priitoare
Și din toate mai înțăleaptă zână,
Ce pe el crescu și-i fu-învățătoare
Cum să să deprinză-în toată faptă bună,
Grija lui ș-acum poartă nevăzută,
În ceasul cumplit sare și-i ajută.

Cât glasul sună, vóinic ochi întoarsă,
Lumine-i fiind mai întunecate,
Slobozind abea din buzele d-arsă
Un dulce suspin, vorbe-înjumătate,
„Ah! ce văd, tu-mi ești, o Ermină bună!"
„Eu, Arghine, eu! (zisă ea-împreună).

Venii să te-abat de la prag de moarte.
Ah! cine ți-au dat gânduri așa slute?
Ce grea te-apasă și varvară soarte?
Cum de ți-ai uitat de nalta vărtute
Spre care de mic eu-ți fui povață…
Și vruș' a-ți curma dorita viață?

Nu știi tu că nu-i vrednic de dulceață
Care-amar n-au tras? După zi nuorată,
După vânt cu ploi, negură și ceață
Soare mai frumos strălucind s'arată!
Lucru-i ticălos d-inime giosite,
Gânduri a purta deznădăjduite.

Deci sus, Arghine, căci încă te-așteaptă
Multe supărări și multă-ostăneală,
Dar' cu vărtutea și mintea-înțăleaptă
Toate-i birui. Ai numa-îndrăzneală!
Că norocul bun nu-i în pat cu pene,
Nice să-însoțește cu trândava lene.

Iar când ț-ar fi greu doar la vro tâmplare,
Adu-ți aminte de mine ș-a mele
Bune-învățături, fii cu cutezare,
Nici locul să dai la gânduri mișele;
Și fi-încredințat că-i scăpa de toate
În urmă-ajungând la Neagra Cetate!"

Ermina de-aci mearsă nevăzută
Lăsând pe voinic în uimire-adâncă,
Cu ochii-în pământ și cu gura mută,
Și doară mai mult ar fi stătut încă,
De nu vrea zări stându-i înainte
Pre bunul verin lăcrămând fierbinte.

Atunci tinărul ca din somn adânc
Să trezi și făr' a zice-un cuvânt
Sabia-întecă și sări-în oblânc;
Iar' murgul ușor îl duce ca vânt,
Îl duce de nou, pe dealuri, pe văi,
Pe locuri pustii, făr' sate și căi,

Pe nește câmpii sterpe, săcetoase,
Pin plaiuri, pe munți, pin pietrii și stânce
Pintre codri deși, pin păduri umbroase.
Nici acum avea să beie, să mânce,
Când iacă dedu supt poale de munte,
De-un groaznic omoiu c'un ochiu în frunte,

Care lui strigă fiind de departe:
„Stăi, voinic străin, nu păși nainte,
Nici un pas mai mult că te bagi la moarte!…"
Stete-Arghin cevaș' cu-îndoită minte,
Nu că s-au temut doară de năpastă,
Ci că n-au văzut namilă ca ceastă.

Cu-îndrăzneală-apoi: „Dar cine cutează
(Răspunsă)-a ținea drumul lui Arghin…?
Care de nime, nici teamă, nici groază
Pănă-acum avu?" Ș-acesta zâcân'
Smulge sabia, calu-și întețește,
Namila-urâtă nice să ferește.

Fulgerul așa iute nu detună
Din nuòri încărcați, cum june viteaz
Lovi pe neom, dorind să-l răpună.
Nu-i dete nice-o clipită răgaz,
Fierrul învârtând de-ună ș-altă parte,
Ca doară-i va da vreo rană de moarte.

Dar' omul grozav stete nemișcat
Cu capul clătind și zâmbind amar,
Cu trupul întreg și nevătămat.
Când Arghin văzu că taie-în zădar
Ciudă și mănie deodată-l cuprinsă,
Iar nămila slută-a-i zice-așa prinsă:

„Foarte tu te-înșeli, tânăr ticăloase,
De-în arme te-încrezi și-întru mâna tare!
Că nici vărtute, nici arme tăioase
Pot să-ți aducă ție vro scăpare,
Deacă legii mele nu te vei supune,
Care eu acuș' de-amărunt ț-oi spune."

Tocma când fârșea ceste cuvinte,
Copila cu fața coperită
Ce-l făcusă de jele să cânte,
Doară vrând să-l aducă-în ispită,
Desvălindu-și obrazul s-arată,
Și iacă povestea lui curmată,

Căci alăuta-i căzu din mână
Și el stete ca fără sâmțire.
Iar' întracea copila străină
Ieși din casă fără de-a știre
Ce s-au făcut. Toți să minunează
Și nu știu ce vor mai să crează.

Iar Parpangel venindu-ș' în sine
Rapede să scoală… iasă-afară,
Caută,-întreabă prin odăi vecine,
Cearcă-în zădar și să-întoarce iară,
Mult apoi în sine să mâhnește
Că fata dorită nu găsește.

Oaspeții dintru toate aceste
Nu putea să gâcească nimică,
Numa că li să curmă poveste
Și rămasără fără músícă.
De-aci multă glumă și voroavă
Să-iscă de-a țiganilor ispravă.

Iar Florescul de la Vercicani,
Un voinic de vârtute și fală,
Când veni voroava de țigani
Dezvolbind a lui vodă tocmală,
Acest chip grăi cătră-adunare:
„Lucrul tot această pricină-are:

Văzând vodă-atâta țigănească
Gloată încolea și-încoace,
Ce nu vra c-alți să agonisească,
Ci numai a trândăvire-i place,
Socoti să-i armeze cum poate
Făgăduindu-le case ș-olate.

Ba le și dărui de moșie,
Prin milostivă domnească carte,
Toată-acea mândră periferie
Ce s-află-într-a țării ceștii parte:
De la Corbi păn la Cetatea Neagră,
Giur în pregiur epárhia-întreagă.

Zic unii că Vlad numai o șagă
Prin asta cugetă să facă,
Alții,-împrotivă, de samă bagă
Că vra pe țigănimea săracă
Să prăpădească, puind-o în poară
Cu turcii, ca mai curând să piară.

Eu mă țin de-această socotință
Cum că trebile lui Vlad oștene
Au poftit atare sârguință,
Ca să-armeze gloatele-eghiptene;
Știind că turcii acuș or să vină,
Iar' el oaste are foarte puțină.

Prin țigani vru el să dobândească
Doao scòposuri: unul, să vază
Pe gloata murgă faraonească
Cum este la războiu de vitează,
Iar altul, ca să facă-arătare
Turcilor cumcă mai multe-oști are.

Și, macar cum vom socoti noi,
Amândoao scoposuri sunt bune;
Prin cel dintei, țigănescul soi
La rând bun să-învață și să pune,
Prin a doia,-în vreme de năvală
Să pot băga turcii-în amegeală."

Zicând aceste fârși cuvântul,
Iar' deacă-oaspeții să-împrăștiară,
Un călăreț străin cu văștmântul,
Stătúră și frumsață rară
Și (cum să vedea) de viță-aleasă,
Sângur lângă Florescul rămasă;

Un nemernic din țară străină,
Cum s-arăta din port și făptură.
Văzând ș-o vreme cu îndemână
Grăi: „Multe-acum zile trecură
De când astă curte minunată
Mult și cu toate mă desfată.

Fiindcă dumneta ești de-aice,
Nu-mi vei ținea de rău o-întrebare
Ce nimărui nu poate să strice:
Cine-i stăpânul ceștii curți rare?
Ca să-i dau căzută mulțămită
Pentru-ospătarea bună, cinstită…"

„Bucuros aș face, drag jupâne,
Îndestul dreptei cererii tale
(Zisă Florescul), dar și pe mine
Aicea mă abătu de la cale
O sângură tâmplare ciudată,
Nici am cunoscut curtea vodată.

Însă (precum deobște) să zice
Că venind un neguțătoriu mare
Cu multe persoane venetice
Și bogătate de preste mare,
Nu demult aici s-au așezat
În codrul acesta neumblat.

Iar' această curte minunată
Au zidit ș-au hotărât să fie
Pentru călători o desfătată
Lăcuință, cum ș-ospătărie,
Grijind-o cu tot feliu de hrană
Și toată trebuința curteană.

Toate aceste femei și fecioare
Sunt roabe, de prin țări cumpărate
Anume, să fie slujitoare
Celor care-aice vor abate,
Ba și cu desmierdări să-i desfete
Pe chieful fieștecui și-îndelete.

Unde-e stăpânul, nimene știe
Și nimene-a ști să nevoiește,
Fiindcă prisosința să-îmbie
În toate, nimica lipsește.
Dar' este-o vătășiță bătrână
Ce toate ține supt a sa mână."

De-această poveste neașteptată
Mirându-să străinul adausă:
„Spuiu drept că de sârg a merge-mi caută,
Și totuș' pare că nu mă lasă
Cineva: așa, de-azi pănă mâne,
Drumul mieu împiedecat rămâne.

Deprins întru-oșteneștile trude,
Inima neîncetat spre arme-mi bate,
Când aici nimica nu să-aude
Făr' jocuri și cântări desmierdate.
Zioa-îm pare ca ș-un veac de lungă,
Macar de toate-alte să-mi ajungă.

Auzind de-a lui Vlad vitejie,
Dorit-am să fiu la cea nălțată
Bătălie ce are acum să fie
Și-a cării fârșit Evropa toată
Îl așteaptă cu nesuferință,
Poftind creștinilor biruință.

Însă, dacă-ajunsărăm pănă aice,
De nu ți-ar fi doar' cu greutate,
Dorire-ași-în scurt a ști ce price
Este și din care au fost iscate,
Toate-aceste războaie cumplite,
Că la noi sunt veștile-împărțite."

„Bucuros cred (Florescul răspunsă),
Căci noi suntem aice de faţă,
De toate-având cunoştinţă ajunsă
Şi totuş pisma cea şugubeaţă
Fiece tâmplare vederată
Prefăcând întralt chip ne-o arată.

Iar' eu fără de pismă şi priinţă
Neavând spre nice-una vro pricină,
Voi povesti cu bună credinţă
Tot lucrul cum este, cum să-aţine;
Nici gândesc că-ţi va fi neplăcut
Luând firul din prim început.

Acum a lui Constantin cetate
Supt mânile căzuse-agarene,
Pentrucă grecii-ş' uitasă-a să bate
Şi le-era mai drag a zăcea-în pene
Ş-a face săboară pe-întrecute,
Decât sabii a purta şi scute.

Apusenii să desputa-într-una
Ce-au fost mai întii, ou sau găină?
Cum şi de-are lăcuitori luna?
Unii, că-i deşartă,-alţii că-i plină
De lăcuitori dovedea chiar,
Însă dovada cădea-în zădar…

Căci de-aci s-isca ş-altă-întrebare;
Oare-oameni să-află-acolo sau vite?
Şi de-s oameni cuvântători, oare
Putea-vor fi cu drept osândite
Lunarele suflete, la care
Nu fu trimis Spăsitoriul mare?…

Domnul Romii cu fulgeru-în brâncă
Lega şi deslega după voie;
Şezând pe vârtoasa Chiefii stâncă
Să bucura-în sine că pe-al doie
Frate-a lui, Muftea-în Vizant alege
Şi sultanul grecilor dă lege!…

Craii creștinești lăsând a sale
Țări de jaf, să bătea pentru sfinte
Locuri, cum a lui Iosofat vale
Și de-alte-a Palestinii păminte,
Pentru Ierusalim și cel sfânt
A Mântuitoriului mormânt.

Iar turcul, însumețit de-atâte
Biruințe mari și luminoase,
La toate țările creștinite
Rea pierire și moarte jurase;
Cu șireaguri crude-întărâtate
Jecuiea-împrejur țările toate.

Țara noastră-încă era din cele
Pe care el dorea să-o supună;
Știind toate-a noastre netocmele
Socotea cumcă, de samă bună,
Că-o țară-învrăjbită-ori azi, ori mâne
Trebuie să cază-în mâni străine.

Căci aflân'-să țara deslegată
Și-în cea mai mare nerânduială,
Spre tot rău năravul învățată,
Boierii puind la toate sminteală
Domnilor, iar' ceialalți pământeni
Dedați fiind la rău și vicleni,

Așa trăisă de multe veacuri
Într-un feliu-anárhie făr' lege,
Învățați la războaie și jacuri,
Pe carii pănă-aci nime-a drege
Sau nu cuteză, sau nu vru doară
Căutând la venituri, nu la țară.

Iar', din ce oară Vlad Vodă stete
Dregătoriu trebilor muntene,
Frunțile vrajbii fură tăiate,
Politice rânduieli ș- oștene,
După firea țării măsurate,
În scurtă vreme fură-așezate.

Cei care legilor întocmite
Dintre boieri nu voia să-urmeze
Cădea la pedepse pre cumplite,
Zicând că ei sunt să lumineze
Celoralalți cu-obiceaiuri bune
Și-întei legilor a să supune,

Căci, dacă ascultători de lege
Vor fi numai cei slabi și mișei,
De țară-în urmă ce să v-alege?
O țară-adecă de lupi și de lei
Ce șezând într-a sale bârloage
Sug sânge-a vitelor slăbănoage.

Zicea că boierii sunt supuși
Așa domniei ca și țăranii,
Ba fiind în toate mai ajunși,
Nu numai cu sfatul și cu bani,
Ci-însuș cu capul ar fi datori
A țării să fie-ocrotitori.

Aceste zicea Vlad la divan
Și la macar ce feliu de-adunare,
Adăugând că-oricine, fie țăran,
Târgoveț, boiariu mic sau mare,
Mestec va-avea cu limbă străină
Cu capu-ș' va plăti șugubină.

Deci apreg pedepsea pe cei care
Asupra patrii făcea sfaturi
Ș-avea cu turcii vro mestecare,
Sau veri cu ce străine staturi,
Împărțându-le-averi și moșii
La-a patrii-apărători și fii.

Prin asta rând nou el introdusă:
Pe tâlhării și mari fapte rele,
Prin așezate pravile, pusă
Deosăbite pedepse și grele,
Din care cea mai obicinuită
Era țapa cu moarte cumplită.

Apoi din toată țară ș-aleasă
Pe cei mai harnici și cu vărtute
Voinici, din cari o gardă frumoasă
Făcu spre paza sa, de cinci sute,
Pe cari în arme-atâta deprinsă,
Cât o numim oaste nevinsă.

După-acest izvod, și ceaialaltă
Călărime-au fost orânduită,
Învățind-o măiestria naltă
A taberii ș-armelor ispită,
Iar' boierii pismași a tot bune
Rândueli cocea sfaturi păgâne.

Căci, precum să tâmplă totdeauna
Că cel ce va să scoață la cale
Pre-un popor și apucă să-l pună
La rânduială, pentru-ale sale
Ostăneli, bun scopos și mari trude,
El mai mult rău decât bine-aude,

Așa fu ș-a lui Vlad soarte-amară:
Pismașii zic că-i tiran și multe
Asupra lui scornit-au de-ocară,
Și vor ca țara să nu-l asculte;
Zicu-i și Țăpeluș, că nu iartă
Tâlharii, ci cu țapa le ceartă.

Deci în taină solii repezite
Trimit sultanului, dau de știre
Precum vodă vra țara să-învite
Asupra Porții cu răzvrătire,
Și este foarte mult a să teme,
De nu să va-împedeca din vreme.

Drept acea prin chipuri tăinuite
Sultanul mai pe-un pașă, mai pe-alt
Învață, l-armează și-l trimite
Asupra acestui princip înalt,
Ca neîncetat și iarna și vara
Să meargă să-i jefuiască țara.

Însă Vlad fiind cu bună pază,
Oaste-având bine-în arme deprinsă,
Gloate tâlhare cu mână vitează
De multe ori în fugă și prinsă;
Celor prinși dete moarte sureapă
Făcând să-i tragă de vii în țapă.

Acum la treizeci de mii aproape
De tâlhari păgâni el împărasă,
Nici lăsa pe nime să-i îngroape,
Ci vulturilor mâncare-aleasă
Și corbilor de jaf ca să fie,
Porunci spânzurați să rămâie.

Sultan Mahomet întiaș dată
Nu dete la toate crezământ,
Dar' vinind pârâre ne'ncetată,
Vru să știe cu temeiu de sânt
Oare acele toate-adevărate,
Prin persoane-a sale-încredințate.

Pentru-acea-în chip de mare solie,
Nește capigii vicleni trimeasă.
Catavolìn avu cea d-întie
Parte la ceastă solie-aleasă,
Catavolin, logofăt primariu,
Un grec turcit, fiiu de prevătariu.

Către-acesta sultanul ascunsă
Pofta sa și cugetul deschisă,
Cu d-inima de-urgie pătrunsă,
Luându-l deosăbi, acest chip zisă:
„Mare treabă-am, o Catavoline,
Și puiu toată credința mea-în tine!…

Vodă muntenesc, supusul Porții,
Așa să poartă cu neomenie,
Cât pe credincioși dă crudei morții,
Ba necăutând a sa datorie,
Nice de haraci el va să știe.
Nice-a să-închina voiește mie.

Deci tu mergând ispitește bine,
Cearcă de poți să-l aduci la cale,
Mai vârtos ca mie să să-închine,
Iar' văzându-l că stă pe-ale sale
Și cu voia nu va să să plece,
La nevoie cu sfatul vei trece.

Iar' de-ajutoriu la ceastă-apucare
Vei avea pe Hamza cu sâlință,
Numa-ți caută-a fi cu pază mare,
Ca munteanul ceva să nu sâmță,
Că-amintrele cu totul stricată
Ne-ar fi doară străduința toată…"

Merge grecul cu ceastă poruncă
Și sfătuind cu Hamza de toate,
În urmă-acest chip mrejile-aruncă:
El însuș' să meargă și s-arate
Munteanului a Porții dorință,
Cercând a-l aduce la credință.

Însă, de-ar vedea că nu să pleacă,
De sârg la Vidin să deie știre,
Și când ar fi vodă să-l petreacă,
Păn' la hotar, după-obicinuire,
Hamza-întracea Dunărea să treacă
Și din ascuns năvală să facă.

Așa grecul fățarnic să duce
Credințat cu știuta solie;
Lui Vlad mai întii aminte-aduce
Toate ce-au trecut și vor să fie,
Pentru trecute vestind iertare,
Prietenie pentru viitoare.

„Mare-într-adevăr făcuși greșală
(El grăi), dar' a Porții pre tine
Milă este fără de-îndoială
Nemărginită, că-ț' iartă vine
Trecute nevrând de-acuma să știe
Numai de prieten și prietenie.

Nici altă de la tine poftește
Numa haraci și vreo cinci sute
De tineri; apoi ca prietenește
Tu viind la Poartă, cu căzute
Plecăciuni să te-închini celui mare
Sultan Mahomet cerând iertare."

Ascultă vodă cu suferință
Tot cuvântul și pofta vicleană,
Și-întii arată bună voință
Vrând deamărunt porunca tirană
Să-ispitească, iar' dacă-o-înțăleasă,
Cu mărime-așa din rost adausă:

„Spune celui care te trimeasă,
Că-întracest chip Vlad Vodă-i răspunde:
„Haracii sunt gata, supt aleasă
Încuietoare, dar' a pătrunde
Nu poate-acolo poftă străină
Întralt chip făr' cu sabia-în mână.

De sultanului de dânși îi pasă,
Vie, să și-i ducă, de să-încrede!…
Dară nici tinerii vor de-acasă
De voie bună-a merge-în obede,
Zicând că cu patria-împreună
Vreu s-aibă soartea: rea sau bună",

Iar', încât e despre-a mea persoană,
Să merg să mă-închin nălțatei Poarte,
Spune că-atunci când iepurii-în goană
Vor lua pe-ogari…! lupilor moarte
Mieii vor da, poate că-atunci doară
M-oi închina, iar nu de-astă oară!…"

Solia văzând din toate-aceste
Că-a-l pleca nu este cu putință,
Lui Hamza la Vidin dete de veste
De treabă știută să să gată,
Iar' cu Vlad așa lucrul așază.
Păn la Dunăre să-i deie pază.

Iar Vlad prin iscoade credincioase
Înțălegând tot sfatul de-ocară,
Patru mii de călărime-aleasă
Făcu să să strângă de prin țară
Și-în taină, la părțile din care
Era Hamza să-i ție cărare.

Dând strinse porunci ca să să ție
Ascunse păn la zi hotărâtă,
Și la semnul dat gata să fie
De războiu, cu vărtute-îndoită,
Apoi și fără nice-o pesteală
Să deie pe turci din dos năvală.

Întracea Vodă-în toate s-arată
Ca când de sfaturi n-ar ști nimică.
Deci luându-ș' garda sa-înarmată,
La vremea știută să rădică
Și petrece pe solul cu tută
Cinstirea și pompa lui căzută.

Cântecul a IV

Sfinții din raiu să gată să-ajute
Muntenilor; Florescul mai spune
De-a lui Vlad biruințe făcute.
Curtea măiastră, prin o minune,
Piere ca dracul de crucea sfântă.
Lui Parpangel rău cărțile-i cântă.

O, fericite veacuri trecute,
Când să mai pogorea câteodată
Pe pământ oamenilor să-ajute
Sfinții, ori ca pe cei răi să bată
Sau pe credincioși să mângăiască
La scârba și nevoia lumească.

Acum pare că ceriul de lume
Ș-au uitat cu tot, nice mai bagă
Samă de-oameni, lăsând să-i sugrume
Nevoile-întru viața-întreagă.
Îngeri nice-în vis acu s-arată
Să ne-învețe vro taină ciudată.

Cu-adevărat! eu altă pricină
N-aflu, făr' că sau nice-o credință
Noi avem acum sau pre putință
Iar' a bătrânilor socotință
Răzăma purure-în lucruri sfinte,
Ceriul având în inimă și minte.

Ori de unde-aceasta să purceadă,
Destul că pe vremea lui Vlad încă,
Sfinții oblicind atâta pradă
Ce făcea turcii-în creștini ș-adâncă

Răutate, pe pământ veniră
Și multe suflete mântuiră.

Aceasta nu numai că să zice,
Ci s-au scris și la cronica vechie
Carea-i mai de mult fără de price,
Și decât cronica lui Urechie;
Apoi, să-întărește prin hârțoaga
A mănăstirii de la Zănoaga.

Acum o dată scăzusă luna
Și crescând iară să făcea plină,
De când oștile turcești întruna
Jecuiea stăpânia română.
De cruzii multe și tâlhărie
Rămăsese țara mai pustie.

Numa țigănia noastră-armată
Între-atâte valuri ș-asuprele
Era întreagă și nevătămată
Scăpând oarecum ca pintră iele;
Prin sfadă multă și hodini dese
Aproape de-Inimoasa-ajunsese.

Sân Spiridon prin o tâmplare
Din raiu privind, să mai vadă
Ce fac muntenii, „au, váileo!" tare
Strigă-înspăimântat, iar' o grămadă
De sfinți ce cânta psalmi ș-antifoane
L'întrebară: „Ce-ți e, Spiridoane?"

„O! (zisă) Dar' nu vedeți ce-mi este?
Perit-au Țara mea Românească!
Nu e țară, sterpele neveste
Unde-întratâta să mă cinstească
Ca-în aceasta, ș-acum, ian' căutați
Cum o prădează turcii spurcați!…"

Toți sfinții mirându-să priviră
La mulțimea taberii păgâne;

Din umeri și cu capu clătiră,
Iară Sân Nicoară,-adânc în sine
Cugetând, din buzele sfinte
Următoare slobozi cuvinte:

„O, cuvioșilor! mie-mi pare
Că nu-i vremea de-a clăti din spate
Sau a jelui făr-ajutare
Ș-așteptând până vor fi surpate
A noastre beserici de păgâni,
Ci să-ajutăm și noi pe români!…

Drept aceasta, Spiridoane, dară
Luând voinicii noștri în soție,
Pe Jòrgiu și pe Medru, gios te pogoară
Ș-ajută lui Vlad în bătălie.
Așa gândesc eu că-ar fi mai bine,
Însă n-așteptați de-azi până mâne!…

Ci cât mai curând trebuie-a merge,
Că-amintere poate fi zădară
Ajutarea. Cești doi pot s-alerge
Degrabă fiind călăreț, iară
Tu pedestru (precum din canoane)
Trebuie să mergi, o Spiridoane!…"

Sân Giorgiu cu Sân Medru fiind de față,
Întărea sfatul lui Sân Nicoară,
Numai Sân Spiridon avea greață,
Căci nu văzusă nici odinioară
Vreun războiu având inimă blândă
Din fire și neiubind izbândă.

Sân Giorgiu-îndată sabia-încinsă
Și zoáa-îmbrăcă nestrăbătută,
Coiful, scutul, sulìța nevinsă
Luă, și luând toate sărută,
Nu pentru că-s bune și frumoase,
Ci că-acum de mult nu le purtasă.

Așijdère Sân Medru s-armează
Amândoi de-aci suind călare,
Sân Medru pe iapa sa cea brează,
Iară Sân Giorgiu pe murgul său, care
Îmbe dobitoace minunate
Spun că-ar fi măiestre ș-aripate.

Însemnându-să cu sânta cruce
Cuvioșii călăreți plecară.
Sân Spiridon după ei să duce
Pogorând pe cea tainică scară
Care Iacov (pribegind de-acasă
De frica lui Isav) o visasă…

Dar părându-i cale delungată
Pe-încet a păși din spiță-în spiță,
Măcar nu călărisă nice o dată
Totuș', dacă-ar fi vreo măgăriță
Sau puiu de asìn! socotea-în sine
Că-ar putea călători mai bine.

Și iacă,-o minune! ce zărește!
O asìnă despre mâna dreaptă
Grăind către dânsul omenește:
„Sân Spiridoane, dar ian' așteaptă!…
Și de voiești a merge mai tare,
Nu-întreba nimic, ci sui călare!…

Ásina lui Válam sunt eu, care
Pentrucă potignind odinioară,
Îngerului ferii din cărare
(Ai auzit povestea mea doară?),
Rămăsăi pănă-acuma-în viață,
Ca oamenii limbă-având vorbeață."

Sântul bucuros primi-îmbierea
Și de-acolea mearsă tot călare;
Însă-așa-i fu sfatul și părerea:
Să nu să-arete la fieșcare,
Ci nevăzut ispitind el toate
Să-apere pre oameni de păcate.

Întracea turcii-încolea și-încoace
Ca turbați alerga după pradă;
Țiganii nu știea ce vor face,
Că-între dânșii să scornisă-o sfadă
Unii voind să călătorească,
Iar' alții pe loc să hodinească.

Din bătrâni încă mai mare parte
Stă pe-aceaia ca cât mai degrabă
Să meargă la Spăteni, nici să-întarte
Domnia, prin zăbavă fără treabă.
Drept aceasta țiganii grămadă
Strângându-să-începusă la sfadă.

Unii striga că pentru o fată
A unui ciurariu nu să cuvine
Să zăbovească tabăra toată,
Alții răspundea că fieștine
Datoriu e păn' atunci să rămâie,
Păn' să va ști de-i Romica vie…

Iar' în cea curte mândră măiastră,
Voinicii zăuitându-și de toate
Bea, mânca, juca, ședea-în fereastră;
Parpangel fátá-și găsi nu poate;
Florescul povestea ca nainte
Străinului cu ceste cuvinte:

„Iar când sosiră la locul unde
Grecul știea că-s mrejile-întinse
Ș-unde Hamza cu oaste să-ascunde,
Atunci, ca neşte pârjoale-aprinse,
Iacă zece mii de turci să scoală
Și lovesc pe munteni cu năvală.

Iară logofătul cu sumeață
Sprânceană lăpădând fățărie:
„Nu-ți fie (zise) de mir, nici greață,
O, Vodă! Iepurii iacă-îmbie
Pă câne să să dea legat, iară
Mieii cei blânzi pe lup împresoară!…

Sosit-au de tine hotărâtă
Vreme,-în care tu de voie bună
Vruși să te-închini la poarta mărită!…
Tinerii tăi încă-s de-împreună
Gata-a merge departe de-acasă,
Nice-acum de patrie le pasă!…"

Stete vodă cu mintea-îndoită
De-are-în pieptul vânzariu să împlânte
Fierrul, dar socotind ovilită
Izbândă, ca singur să să-încrunte
Însuș' cu el, hotărî să-l lasă
Spre-altă pedeapsă mai ticăloasă.

Sabia smulsă, ochi plini de-urgie
Aruncând la el, așa răspunse:
„Greculeț mișel, născut la robie,
Învățat la viclenii ascunse,
Intrìgi a face,-a méștere-otravă,
Simțire neavând de-onor și slavă,

Voiu să-ți arăt fără viclenie
Că nici mâna lui Vlad a să-întinde,
Nici cap să să plece la robie
Sunt făcute, nice-e lesne a-l prinde,
Căci ai gândit!… bagă samă bine,
Oare prinde-or iepurii pe câne!"

Apoi întorcând spre-ai săi cuvântul:
„Nu-i vreme,-o voinici! (grăi) de-a spune
Cu multe,-aici, tot înșălământul
Cu care-au cercat a ne răpune
Vrăjmașul ș-unde ne aflăm astă-oară,
Căci înșii vedeți!… Pentr' acea dară,

Cred, o viteji! că nu-i trebuință
Să vă-arăt cu mai multe dovede
Că scăparea-i numa-în biruință.
Ceștii numa putem a ne-încrede!
Deci acum, sau moarte cu dafine,
Sau izbândă,-altă nu ne rămâne!…

La arme, dar'!… S-aratăm vărtute,
Să stăm nefrânși, cu inimă vitează.
Nu biruiesc multe mii și sute,
Ci cari a biruire cutează.
Alergați și vă luați izbândă;
Slava voastră fie-a lor osândă."

Zice, și dând semnul de năvală
La oștile-în ascuns pregătite,
El cu garda sa de-aci să scoală
Și-în șireaguri bine-orânduite
Lovi pe turci cu-atâta iuțime,
Cum cade tunetul din nălțime.

Și cum povoiul, pe țàrînă coaptă
Căzând, cu năprazna-într-o clipită
Strică truda plugariului dreaptă,
Și iacă, zace gios cutrupită
Toată țàrina, ș-în loc de grâne
Numa năroiu și baltă rămâne.

Așa lovind viteaza-oștișoară
În turcime, trupuri poligneşte,
Rânduri întregi prăvale ș-oboară,
Taie, surpă, dar mai mult stropșește,
Ș-altă nu vezi făr' trupuri tăiate
Zăcând în bălți de sânge necate.

Vlad ca ș-un leu întărâtat foarte,
Ce, de vânători luat în goană,
Deacă să vede cu câni de-o parte
Iar' de alta cu mreaja vicleană
Împresurat, unde-i cea mai mare
Grămadă de câni, acolo sare

Și dorind să-ș' facă-izbândă-amară,
Pe care cumu-i vine nainte
Frânge, spintecă,-încoalță, ș-înghiară,
Când cu brânci groaznice, când cu dinte
Apărându-să, sugrumă și ucide
Și printre dânșii drumu-ș' deschide,

Așa Vlad văzând că de toate
Părți pe dânsul turcimea să scoală,
Unde vede că-s mai îndesate
Gloatele,-întracoló dă năvală,
Învârtind arma-încolea ș-încoace
Larg potec pintre păgâni-ș' face.

În zădar Hamza oști împrăștiate
Va să-adune, războiu să-întrejască,
În zădar a le-îndemna să bate
Cu porunca tare-împărătească,
Căci oastea-în răsipă-acum pornită
Să calcă fugind ș-e neoprită.

Iar' Hamza de cetele muntene
Împresurat, cade la prinsoare
Cu mai mulți din oștile-agarene.
Grecul încă nevăzând scăpare,
Lui vodă cu multă plecăciune
Cade-înainte și să supune.

Atunci vodă-amar zâmbind îi zise:
„Cum îți pare-acum, Catavoline,
Urzitoriu de vânzării închise,
Sol fățarnic a Porții păgâne,
Ce nu te rușini cu tâlhărie
A vinde creștina stăpânie?"

Așa zicând cu groaznică moarte
Porunci ca pe toți să-i înțape,
Ce la tâlhărie avură parte,
În pădurea ce era de-aproape.
Hamza fu-înțăpat pe cel mai gros
Și mai nalt copaci, grecul mai gios.

Crudă poruncă, moarte-îngrozită!
Dar acelui nevinovat pare
Că vânzarea-i și mai neomenită.
Om ticălos, totuș' nu te spare
De la fapte rele câteodată
Pedeapsa,-ori cu ce moarte-așezată!

Dacă estea-în Țarigrad s-auzîră,
Sultanului nime nu cutează
A spune, măcár că el să miră
Unde logofătu-întârziază,
Păn' ce-odată viziriu-îndrăznește
Și lucru cum e povestește.

Iar' tiranul aprins de mănie
Că-au cutezat a grăi de-acele
Basne și care nu pot să fie,
Lucruri de rușine și mișele,
Porunci să-l bată peste față
Pentru vorba proastă și-îndrăzneață.

Iar' deacă din solii repezite
Să-încredință, mai nu turbă-în sine
De ciudă și de-urgie-ocărâte
Văzându-și porunci, nici să-ș-aline
Firea putu cu deobște târzie
Izbândă, ci cât mai tâmpurie.

Deci la pași de aproape, de parte,
Porunci de sârg oști să-și armeză,
Și întracela chip ei să să poarte
Ca să aducă cele mai viteze
Cu sine, iar' păn' la primăvară
Să fie gata să iasă-afară.

Abea pe câmp iarba răsărisă,
Iar' codru noao frunză apucasă;
Din toate părți turcimea trimisă
S-adùnă:-o parte pe mare-în vasă
Alergând spre Țara Românească,
Cu totul acuș' s-o jefuiască,

Iar' o parte duce cu pas iute
Sultanul păgân, suflând izbândă,
Cu care s-afla mii doao sute
De mulțime varváră neblândă.
Ș-acum la Vidin ajunsese
Stulurile cele mai alese.

Era tocma-în miez de primăvară
Când zăfiri cu florile să joacă,
Păsărelele vesele zboară,
Iar jivina și cea mai săracă,
Voioasă saltă și să desfată
În dezmierdare nevinovată,

Când iacă Vestea-în trâmbiță sună
Că vin turcii cât frunză și iarbă,
Ca robiei țara să supună.
Toți să gată-a lua fuga oarbă.
Boierii cei mari și mai cu minte
Luasă fuga mai înainte,

Iară țăranii săraci, în pripă,
Ca ș-o turmă de oi fără pază
Cari încătrò purced în răsipă;
Plini de frică și cuprinși de groază
Toată-ș' lasă avere și sudoare,
Nedejdea puind numa-în picioare.

Fug copii cu tinere copile,
Fug muieri cu mititei în brață,
Iară cei mai încărcați de zile
Îi mângăie și le sunt povață.
De vaiet amar, țipete, jele
Plini-s codrii, câmpii și vălcele.

Ici unul își poartă pruncii-în spate,
Altul colea pe slabul părinte,
Cel-ar fugi, bietul, dar' nu poate
Și stă ca zăpăcit de minte,
Neștiind cui mai curând s-ajute:
Pruncilor sau muierii căzute.

Nepotul duce pe moș de mână,
Moașa pe nepoției și nepoate,
Iar' nòra pe soacră-sa bătrână;
Fieșcare din primejdie scoate
Pre cel mai iubit, mai de aproape,
Năzuind către munte să scape.

Numa Vlad, cu inimă nefrântă
Și-înarmat, pre păgânul așteaptă.
Nimic de la scopos nu-l desmântă,
Toate-orânduiește, toate-îndreaptă
Spre pierirea păgânelor gloate,
Tocma să fie nenumărate.

Cu călărimea lui cea vitează
Prin locuri dosite, lui știute,
Oștilor turcești de-aproape-urmează.
Din ascunziș cu năvală iute
Sărind pe șireaguri sângurate,
Neașteptat încungiură și bate.

Ca lupul flămând care, supt deasă
Tufă ciulit, pe pântece zace,
Când vede trecând o turmă groasă
De-oi sau alte slabe dobitoace,
Iar văzând pre vreuna sângurată
Sară,-o răpește și fuge îndată,

Așa Vlad urmând oștii cei mare
Turcești, ordiilor despărțite
Neașteptat înainte le sare
De prin locuri ascunse, dosite,
Ș-atâta știe-a-i zătigni de bine,
Cât nici măcar unul viu rămâne."

Florescul fârșind lunga poveste
Mearsă, fiind târziu după cină,
Iar' Parpangel după a neveste
Sale-urmă-în zădar, caută, suspină;
Deci plin de necaz că n-o găsește,
Se cùlcă pe un pat ș-ațipește.

Însă lucrul cel mai de mirare
Este că bietul țigan, aice,
Unde să culcasă-în supărare,
Află' zioa cea mai de ferice,
Fiindcă-a doao zi dimineață
Să trezi la Romica sa-în brață.

Dracu nu doarme! cine-întii zisă,
Bine-o nimeri…! că așa este:
Pănă noi durmim cu geana-închisă,
El turbură fete și neveste
Și-osăbite feliuri de năluce,
În vis și-în aievea le aduce.

Nu știu cum să tâmplă de-astă dată
(De bună samă prin gevolie!)
Că Romica era culcată
Într-acel pat ș-aceaiaș chilie
Unde se culcasă Parpangel
Asară, mâhnit ca vai de el.

Când fu spre zio, el să trezește,
Fiind încă ea-în somn afundată;
Caută-împrejur, și iacă-oblicește
Că doarme lângă dânsul ș-o fată.
Să miră! și nu să poate-încrede:
În vis sau într-adevăr el vede,

Dar' apoi de pe semnele toate
Cunoscu pe draga sa copilă.
Cine-aici a povestire poate
Cu ce feliu de sâmțire și milă
O cuprinsă,-o sărùtă și zisă:
„O dragă, cine-aici mi te-închisă!…"

Atunci și Romica clipește
Și văzându-și ibovnicul față,
Nimica de dânsul să sfiește,
Ci cuprinzându-l cu dor în brață,
Îi răspunsă:-„O, iubit Parpangele,
O, câtă-mi pricinuiși tu jele!"

Copila cu totul roși-în față
Și-i arsără buzele ca focul,
Junele-încă nu era de gheață
Ș-acu dracu-și începusă jocul:
„Vai de mine, ce faci?" dânsa zisă
Spăimântată, vrând să să rădice.

S-ápără ca când nu i-ar fi voia
Ș-apărându-să-îl strânge la sine.
Ce-i de-a face când vine nevoia
Pe om? Voi știți, dragi neveste, bine
Că la-împrejurări cum este-această,
Totdeuna vi să tâmplă năpastă.

Însă spre-a Romicii norocire,
Tocma ca când ar fi fost chiemată,
A feciorii sosi scutire:
Sân Spiridon pe-asină aripată
Trecea tocma-într-aceaiaș' clipită
Pe lângă ceastă curte vrăjită.

Și văzând de sus pe cea perechie
Care,-încă fiind necununată,
Porunca-întie din legea vechie
Era gata să-împlinească,-îndată
Trasă-asupra curții-un semn de cruce,
De carele pier toate năluce.

Și iacă pieri curtea frumoasă
Ca când n-ar fi fost nice odată.
Oaspeții-într-o baltă puturoasă
Să treziră. Și-acea minunată
Întâmplare la toți au arătat
Că curtea n-au fost lucru curat.

Bunul Parpangel, până prin baltă
Plină de broaște sâlind să iasă
Înoată-încoace,-încolea și saltă
Ș-orbecăind prin ceața-întunecoasă,
Iată pierde pe Romica dragă
Și-în zădar o caută balta-întreagă.

Iar' după ce cu multă trudă
Abea să vârgoli din băltoacă,
Plin de tină și cu haina udă,
Scuturându-să stete-o soroacă
Și-începu a socoti-întru sine
Asupra cestor tâmplări străine.

Ci în zădar cap și minte-ș' bate,
Că niciuna-i vine la măsură.
Curtea pieri cu casele toate,
Nice să știe ce să facură
Oaspeții; patul și draga fată
Încă pieriră din ochi deodată!

Iar' de altă parte știea bine
Și-aceaia, cumcă-astă dimineață
Au fost întru nește căsi străine
Și-în pat, șiind pe Romica-în brață;
În urmă, că-în balta puturoasă
Au căzut, haina-l mustra tinoasă.

Estea socotind jelea-l cuprinsă,
Mai vârtos pentru biata Romică,
Iar inima cea de dor aprinsă
Mai numa că nu i să despică.
Strígă-amar: „Dragă Romică, vină!"
Iha din vale-i răspunde: „vină!"

Iha, cea răsunare deșartă
Care din râpe și văi afunde
La macar ce chiemare să-întartă
Și ca când ar îngâna răspunde,
Aceiaș' și lui Parpangel atunci
Răspundea din prăpăstii adânci.

Țiganul care n-auzisă
Niceodată răsunare chiară
Ca-aceasta, stete cu gura-închisă
Gândind că cineva-l chiamă doară,
Însă neauzind mai mult pe nime,
Purceasă-înainte prin desime.

În urmă ieșind la o cărare
Și sângur văzându-să, de jele
Ș-urât rupsă-a cânta cu glas mare:
„O, voi dragi, vesele păsărele,
Păraie limpede curătoare,
Copaci aducători de răcoare,

Voi mândre poieni și văi adânce,
Voi măguri cu desișuri umbroase,
Vârtoase ne sânțitoare stânce,
Și tu, coadre verde,-întunecoase!…
Cine-mi va spune năcazul greu
Ce sânte-acum sufletul mieu?" Iha: „eu!".

Socotind că cineva-i răspunde
Ș-acum, iarăș' cu d-inimă frântă
Zise: -„Oricine-ești, nu te mai ascunde,
Sau ești om, sau vreo ființă sântă,
Ieși la mine-încoace și te-arată,
O! spune-m și mă desfată!" Iha: „fată!"

„O! eu încă caut o fată blândă
Care sufletu-mi dusă cu sine,
Lăsându-mă-întru năcaz ș-osândă;
Nice știu prin ce locuri străine
Va fi ia petrecând zile-amare
Și de-are vreo mângăiare!" Iha: „are!"

„Cine știe, vedea-ne-om vreodată
Și poate că după vreme lungă!…
Că nu-în zădar au fost ea furată
Doar' în țări streine va s-ajungă
Și-oh, amar! apoi cine mai știe
Cui va fi dragă soție!" Iha: „ție!"

„Hai, doară mă-înșeli, copilă bună,
Alinându-mi puținel năcazul,
Că eu văd numa noori și fortună
De când soarele-mi ascunsă-obrazul.
Deci, de-i adevărat graiul tău,
Ian' jură-te pe Dumnezieu!" Iha: „zieu!"

Aici el era să mai vorbească
Și să mai asculte ce-i vrăjește
Iha, fata cea pădurănească,
Când de-o lature, iacă zărește
Venind împotriva lui vrăjmaș,
Pe cal întețit, un călăraș.

Țiganul zărind sabia luce,
Și voinicul sosindu-i aproape
Tot înghiețâ, nici fuga s-apuce,
Nici în grabă-oarecumva să scape
În pripă cuteză, că din vreme
Voinicul îi strigă: „Nu te teme!…

Asupra nearmați și de-a ta samă
Argineanul sabia nu poartă;
Pentru-aceasta să fii fără teamă,
Ci tu-mi spune cu inimă neîntoartă:
Nu văzuși maìnte pe-oarecare
Trecând pe-aici, pe ceastă cărare?

Nu văzuși o copilă creștină
Tinără și dintr'o mie-aleasă,
Ca ș'o mielușică fără vină
Fugind repezită, spărioasă
Și năzuindúndeva să scape,
După ea doi turci gonind aproape?"

Parpangel cu mintea-înhemeită
De cele care lui să tâmplasă,
„Drag (zisă) coconaș! o clipită
Numa eu văzui pă ha frumoasă!
Dară, ca să nu-ți vorovesc pleve,
Însumi nu știu: în vis sau aieve."

Voinicul cunoscu din cuvinte
Că bietul țigan ș-acu visază;
Stete puțin cu-îndoită minte,
Dar' murgul îi sare și rântează,
Flútură cu capul, înspumate
Zăbele roade și pământul bate.

Acesta era viteazul de care
Oastea păgână se temea toată,
Doară cel mai harnic și mai tare
Din toți ce-au purtat arme vodată;
Multe el făcusă vitejii în lume,
Jurat vrăjmaș turcescului nume.

Înțălegând el dară că vine
Sultanul cu toată-a sa putere
Să jefuiască țările creștine,
Își părăsi tânăra muiere
Ș-îmbrăcat în zoao luminoasă
Asupra păgânilor purcească.

Sângur, cu nesupusă vitejie,
Hotărî pe turci să năvălească,
De-ar fi ei și mácar câți să fie;
Ș-acum de trei ori, cu voinicească
Îndrăznire,-asupra multor sute
Dete războiu ș-alungă pe tute.

Nici unul poate mâna să pună
Pe dânsul sau rană să-i aducă,
Iară el ca fulgerul detună
Între dânșii, când sabia-ș apucă;
Și pare că-împrejurul lui ploao
Trupuri de păgâni tăiate-în doao.

Tocma să tâmpinasă cu-o ceată
De-aràpi, pe care-o dete-în răsipă
Tăindu-i partea cea mai bărbată,
Iar' el ostănit căutasă-în pripă
Să-odihnească-a umbră răcuroasă,
Și veni-într-astă pădure deasă.

Dar' spre răul său și soarte-amară,
Era pădurea cea blăstămată!…
Cum intră și vru să să pogoară
Supt un păltinaș, iacă deodată
Doi turci vede, gonind o copilă
Carea-l rugă de-ajutoriu și milă.

El neștiind că este-o nălucă,
După dânșii nencetat aleargă
Și-i pare că-acuș'-acuș apucă
Pe gonaci, capetele să le șteargă,
Iar sosind lângă țigan pieriră,
Și de-aceasta el acum să miră.

Însă-alt nenoroc îi stă-în cărare,
Că tocma nimerisă la cele
Doao-izvoară de-împrotivă, care
Din sufletele mari fac mișele,
Iar' mișeilor dau vitejie.
El, săracul, de-aceasta nu știe.

Acoléși lângă dânsul de-o parte
Era doao, supt un fag, izvoară,
Din care curgea pe doao boarte,
Doao păraie, ca și vioară,
Având limpede-apă și dulcie,
Iar' una-i de-împrotivă altie.

Care bea din cel pe mâna dreaptă,
Pe-acel duhuri nalte-l împresoară:
Mintea nu știu cum i să deșteaptă
Și pare că sus la nuori zboară,
Face dintr-un iepure fricos
Viteaz neînvins și leu inimos.

Iar' apa cea de pe mâna stângă,
Tot focul sufletului potoale,
Face mintea tâmpă și nătângă,
Ba toată firea trândavă, moale,
Cela și cesta părăuaș mic
Era-între țigan ș-între voinic.

Vede limpede ca și vioară
Apa voinicul și frânt de sete
De pe cal îndată să pogoară.
Neștiind, bea de saț, pe-îndelete,
Ah! și bea cu multă lăcomie
De-a stânga, dintru ticăloșie.

Sărace-Arginene! ce minută
Nefericită-acolea te-adusă,
La cest urât părău ș-apă slută!…
Iacă vitejia ta răpusă!…
Dar ce folos, abea cât înghite,
Iacă toate-întrânsul schimosite,

Lasă calul, armele desbracă,
Apoi merge și-în codru s-afundă.
Parpangel tocma era să treacă
Părăul și văzând limpede-unde
Curgând pe su țermurile-înguste,
Nu să putu răbda să nu guste.

Cât putu-încăpea-în palma cufundă,
Atâta luă și sorbi-îndată,
Și iacă-în fața lui cea rătundă
Să vedea schimbarea minunată,
Căci ochi nu știu cum i să-înfocară
Și-înt-ralt chip cu tot să strămutară.

Cu privire mândră și vitează
Tocma ca ș-un altul acum stete,
Iar' mintea-i să luminà cu trează
Isteţime, ș-osăbită sete
Sâmte el acum, nu de-apă, ci de-alte
Lucruri mai mari, de slavă și nalte.

Caută la sine și să rușìnă
Văzându-să-în hainele mișele,
Toate ude și pline de tină;
Aruncă ceste și luă cele
Carele-Argineanul lăpădasă
Una cu armătura frumoasă.

Cu ochiul lacom toate petrece
Și una după-altă le îmbracă,
Și părea că nu să teme de zece,
Dacă scoasă sabia din teacă.
Iar apoi, văzându-să călare
Nici de-o oaste-întreagă frică n-are.

De-aci zlătariul fără zăbavă
Luând cărarea-îmblată, purceasă
Prin cea necunoscută dumbravă.
Acuma și de Romica-ș' uitasă,
De nu i-o pomenea lui o tâmplare
Groaznică, fără de-asămănare.

Măcarcă calul inimos îl duce
Rapede și cum să cade-în spate,
Totuș' el băgând sabia luce
În teacă, la un tufariu să-abate
Și rumpe-o nuiea, dar, ah, vedere!…
Sânge pícă cu glas de durere:

„Nu mă frânge, drăguț Parpangele!
O, lasă-mă s-odihnesc în pace!
Tu nu ști că-în aceste nuiele
Trupșorul Romicii tale zace!…
Soarta mea fu crudă și nedreaptă,
Líbovul altii pe tine te-așteaptă!"

Glasul tăcu; iar dacă-înțăleasă
A logodnicii tristă tâmplare,
Stete nemișcat cu față jeloasă,
Inima su piept bătându-i tare.
Izbucnind în urmă jelea-închisă,
Râu de lacreme varsă și zisă:

„Tu ești, dragă Romică dorită!
Váileo, vai! ticălosul de mine!…
Cum de groaznică ți-au fost ursită!…
Ah! nu pot eu trăi fără tine;
Ieu încă-a vieții fir mi-oi rupe,
Pe-amândoi o groapă să ne astupe."

Zicând aceste sabia scoasă
Și vru-în doao gâtlejul să-ș' taie,
Dar' cu farmece trupu-i legasă
Mama sa, Brândușa, ca-în bătaie,
La războiu sau măcar ce-altă price
Nice-o armă-în lume să nu-i strice.

Deci sabia lunecă pe piele
Ca pe marmură nestrăbătută,
Iară de mult bănat și de jele,
El în urmă la crièri să strămută
Și pare că nimica nu mai sânte
Ș-umblă ca ș-unul fără minte.

De-aci-întețindu-ș' calul, aleargă
Încoace și-încolea cu iuțime,
Cruciș', curmeziș' pădurea largă,
Cu tot feliul de nebune shime,
Tocma ca ș-o sălbatecă fiară
Țipă, răcnește, spumegă, zbiară…

„Stați, tâlharilor fără de lege
(Strìgă el căutând în toată parte),
Suflete păgâne și pribege,
Pe toți v-așteaptă cumplită moarte!…
Însă, dacă-mi veți da pe Romica,
Iată că nu voi face nimică!"

De-aceste lui în minte puiază
Fierbințala! Câteodată-îi pare
Că vede pe Romica cu groază
De dânsul fugind; el pe cărare
Îi merge și purure-o-întețește,
Dară ea tot fuge bărbătește.

Așa făcând pănă când înoaptă,
Adeseori zice: „Dulcea mea zână,
Nu mă fugi! Deh, Romică,-așteaptă!
Eu-s Parpangelu tău! Ian' vină,
Să mergem la țigănie-acasă.
Vină, dragă Romică, frumoasă!…"

Rău-mi pare, drăguț Parpangele,
Că-atâta pățești pentru-o copilă,
Că nu-s vrednice de-atâta jele
Copilele, ba nice de-o milă!…
Căci puține sunt, foarte puține!…
Cu care să te nărăvești bine.

Cântecul a V

Țiganii la sfat n-au bună plază;
Tandaler ca ș-un bărbat s-arată,
Vodă tabăra le cercetează
Cu garda sa turcește-îmbrăcată.
Pe Parpangel abea la viață
Întoarce mamă-sa isteață.

Acum laia țigănească-armată
Nu era departe d-Inimoasa
Hodinind și mergând câteodată;
Iară la crieri coapta și bărboasa
Bătrânime cu cei mai de cinste
Să sfătuiea, ca și mai nainte.

Căci acum și-înțăleaptă solie
De-oarecâteva zile-întorsese
Cu răspunsul bun de la domnie
Zicând, precum vodă le spusese
Și cum au aflatau a sa mărie,
Toate după pofta lor să fie.

Adecă-întii, ca de la Flămânda
Păn la-Inimoasa numa trei mile
Să fie, când or merge curânda;
A doao, să facă-în toate zile
Atâta hodini câte le place,
Să mânce, să beie și să joace.

Numa de una grijă să poarte:
Când s-ar tâmpina cu turci în față,
Să nu-ș aducă-aminte de moarte,
Dar' inimă s-arate-îndrăzneață,

Că, de-or fugi ș-or întoarce spate,
Nu le va mai trimite bucate.

După multe sfaturi și cuvinte
Spuind fieșcare a sa părere,
Bălăban, aducându-și aminte
De vorbit, graiu ș-ascultare cere;
Și văzând că nime nu-l smintește,
Rădicând glasul, așa rostește:

„Bărbați buni, mai nainte de toate
Cred eu că-ar trebui să să-așeze:
Oare suntem sâliți a ne bate
Cu turcii? Că-având mințile treze,
Lesne vom precepe dintru-ahastă
Cum că-o mare ne-așteptată năpastă!

Pentru ce vodă-aici ne trimisă?
Pentru ce ne pusă-armele-în spate?
Pentru ce dete mălaiu cu clisă…?
Aheste nu mi-s lucruri curate!…
Și mă tem ca nu, cu bună știre,
Să fim trimiși aici la pierire.

Dăci eu socotesc că-ar fi mai bine
Să ne tragem în sus, cătră munte,
Să nu-așteptăm pănă turcul vine
În sângele nostru să să-încrunte;
Și Cetatea Neagră este locul,
Unde ne vom aștepta norocul."

Goleman încă-atunci de potrivă
Într-acest chip rostul său deschisă:
„Tot care n-are minte ponivă
Și privind cu ochii doar' nu visă,
Trebuie să vază, să-înțăleagă
Că Vlad Vodă-au făcut cu noi șagă.

Au socotiți voi că el nu știe
Cu câtă putere turcul vine,

Ca să puie țara supt robie?
Înprotiva-ahăstor oști păgâne
Noi avem să stăm cu vitejie,
Măcar și de-ar fi de sute-o mie.

Adecă, turcii venind să lovească
Întii pă noi, ș-întia năvală
Oastea țigană s-o sprijinească,
Ca el apoi, fără de-ostăneală,
Să deie pe dânși, de-a noastră moarte
Slăbiți, și biruință să poarte.

Spúneți-m acum: pentru ce s-ascunde?
Pentru ce nu sunt oameni prin sate?
Toți au fugit și nu să știe-unde,
Ducând cu sine toate bucate.
Au văzut-ați trecând din loc în loc
Vrun om, vrun câine sau dobitoc?

Cum dară să nu putem noi crede
Cumcă suntem amânați la moarte,
Ca și neşte mișele cirede?
Oh! amară și cumplită soarte!
Inima-m pare că să despică
Dă mare jele, bănat și frică."

Atunci Tandaler cu sumeție
Sculându-să: -„O, voi toți, iepuri fricoși
(Zise), câți sunteți în țigănie!
Dar' de voi mă mir, bătrânilor moși,
Cum puteți asculta cu răbdare
Tot dă frică și dă spăimântare!

Noi să fugim! Și-încătro? Dar' unde?
Și pentru ce? Sau doară dă frică?
Care să teme să poate-ascunde:
Iacă codrul!… Dară cui voinică
Încă-în sânișor inima bate,
Locului va sta pănă când poate.

Iar' de-au vrut vodă să-ș facă-izbândă
Asupra toatei țigănești laie
Și-ntr-ahăst chip doară s-o prevândă
Pentru nește clise și mălaie,
Să-i arete-acum țiganii dară
Că nici ei sunt pui dă căprioară."

Abea fârși Tandaler cuvântarea,
Când iacă, cu mare bucurie,
Sfatu-i întări toată-adunarea
Cea mai multă și mai tinerie,
Numa bătrânii ceva-îndoială
Avea pentr-a turcilor năvală.

Nici în zădar să temea, că iată,
Să-aud de departe țipete dese:
Pentrucă-avangarda spăimântată
Care după bureți să dusese,
De pe-un gruieți oblicisă-o mare
Ceată de păgâni venind călare.

Și-într-un suflet alergând acasă
Striga: „Fugiți, că turcii vin, iacă!"
Iar' laia țigănească fricoasă
De spaimă nu știea ce să facă.
Cu vaiete mari și cu plânsoare
Căuta-încoace și-încolea scăpare.

Adunarea noastră prenălțată,
De-atâta zarvă cu rebelie,
Abea-în urmă și ia să deșteaptă
Ș-uitându-și de arme, de bătălie,
Apucà fuga cea sănătoasă
Năzuind la tufa cea mai deasă.

Însă-acuma nu e cu putință
Cíneva să scape, să să-ascundă;
Pentru-aceaia toți cu bizuință
Acolo să bagă și s-afundă
Unde văd că-i grămada mai mare
Ș-unde-oamenii să-îmbulzesc mai tare.

Cum oile blânde prin ocoale
Când aulmă lupul pe de-aproape
Ascunzându-și capetele sale,
Care de care precât încape
Între celelalte să vârește,
Iar' de-apărat nici una gândește,

Așa țiganii săracii grămadă
Îmbulzându-să-într-un loc s-adună,
Ș-ascund capetele să nu vadă
Cum turcii vin în chip de fortună,
Hăi! pe dânșii-acuși, acuși să deie
Și dulce viață să le ieie.

Dar' când sosi vrăjmașul în față,
Toți la pământ căzând își plecară
Grumazii și întinsără brață,
Milă cerșind cu lacremi amară:
„Vàileo, vai! (striga ei plângând) iacă,
Pierit-au țigănia săracă!…"

Într-acea-un turc la grămada-întie
Țigănească de-aproape sosisă,
Care-în mână țiind o hârtie
Într-acest chip le ceti și zisă:
„Fiindcă voi, cioare blăstămate,
Ați socotit cu noi a vă bate

Ș-armele cu neauzită-ocară
Pe turci au rădicat toată ordia
Voastră!-acum dar ian' ieșiți afară
S-alégem a cui e voinicia!
Care n-a ieși este-un calic,
Iepure fricos ș-om de nimic.

Și pentrucă-au cutezat să poarte
Armele ce-a purta să cuvine
La voinici, să va certa cu moarte,
Drept ce-au făcut armelor rușine!…
Iar' muierea lui și copii
Nevinovați să vor da robii."

Ţiganii înţălegând aceste,
Toţi încremeniră de frică:
Cesta léşină fără de veste,
Cela-amúrte, nu sâmte nimică,
Altul să vaietă-în gura mare,
Iar altul plânge cu suspinare.

Mai toţi acu de sineş' uitasă,
Numa Neicul încă firea-ş' ţine
Şi la tâmplarea cea mai jeloasă
Socotindu-să puţin în sine,
Un bun cuget îi nimeri-în minte,
Să iasă turcilor înainte,

Ca doar va putea ceva să facă
Prin rugăminte şi plecăciune,
Pentru cea ţigănime săracă.
Deci luând ş-alte feţe bătrâne,
Mearsă-înaintea celùi mai mare
Şi-îngenunchiend grăi cu plânsoare:

„Domnilor turci! deh, fie-vă milă
Dă ţigănia noastră săracă!
Că zieu! nu dă voie, ci dă sâlă,
Ca mai rău doară să nu petreacă,
Au trebuit armele să-îmbrace
Neavând dă nevoie ce mai face!

Tot Vlad Vodă e-ahăstòr dă vină,
Numa Dumnezieu lui să plătească,
Căci el ne-au băgat în hastă tină,
Dar' viţa noastră ţigănească
Cu toată lumea trăieşte-în pace
Şi zieu că bătălia nu-i place.

Dăci nu vă lăcomiţi într-atâta
La ţigane suflete mişele.
Luaţi-ne-averile şi pita,
Desbrăcaţi-ne pănă la piele,
Numa ne lăsaţi dă mângăiere
Viaţă, copii şi muiere.

Știți bine că și la voi săracii
Țigani trăiesc numa din milă,
Făcând slujbă și plătind håracii,
Nici la războiu merg numa dă sâlă.
Dăci iertați-ne acum de-o dată,
Să vă ierte Maica Precurată!…

O! iertați-ne, luna să vă-ajute!
Mahomet mulți ani să vă trăiască!
Hie uitate hele trecute!…
Dumnezieu pe loc să ne treznească
Dă suntem noi dă vină-într-ahastă,
Dar' iacă-au fost pe noi o năpastă.

Și ce folos de-acolea vă este,
Deacă ne luați dulcea viață
Ș-a noastre vor rămânea neveste
Cu mititei copilași în brață?
Noi om pieri,-adevărat! dar' ele
Or purta după noi lungă jele."

Aici Neicul era să mai zică,
Când Răzvan țiind ochi la povață,
Cu bucurie glasul rădică:
„Eta! domnul măria-sa, față!…"
Căci cunoștea pe Vlad foarte bine,
Măcar era-în hainele străine.

Ș-aiavea cu călărime-aleasă
Vlad era, pe care ca mai lesne
Să poată cercetare,-o-îmbrăcasă
Turcește din cap pănă în glezne,
Într-adins hotărând s-abată
La țigănimea noastră-întrarmată.

Deci Vodă cu mânie sâlită,
Căci abea putea râsul să-ș' ție,
„O! (strigă) prăsilă ticăită!
Aceasta-i a voastră vitejie?
Pentru-asta v-am dat arme ș-olate
Și vă hrănesc, cioare blăstămate!…

Ca,-în loc de-a vă-apăra draga țară
Ș-a vă bate cu turcii păgâni,
Asupra mea să vorbiți ocară?
După-aceaia să vă dați în mâni
La câteva sute de vrăjmași,
Voi, atâte mii de-armați ostași?

Iacă, să știți că de-acu bucate
Nu voi da, de n-eți pune sâlință
Cu turcii-încai o dată-a vă bate
Făcând asupra lor biruință,
Iar' de v-eți pleca turcilor ca noao,
Păn' la cel mai mic voi tăia în doao!"

„Să ierți Măria ta (Neicu zisă),
Noi suntem fără de nice-o vină,
Că cine-ar hi crezut ca să ni să
Tâmple-una ca-aceasta și să vină
Pe noi munteni îmbrăcați turcește?
Însuș' măria-ta socotește!…

Dar' totuș' socotind pe dreptate,
Zieu! nu să cădea mării-tale
Să ne bagi atâta frică-în spate
Cu cele blăstămate cealmale!…
Asta (Dumnezieu să te trăiască),
Zieu că nu fu glumă țigănească!"

Într-acea iacă repezit vine
Un călăraș dând lui Vodă știre
Cumcă-un stul din oștile păgâne
Nu departe, lângă-o mănăstire
Odihnind ar fi și, cum să pare,
Așteptând altă ceată mai mare.

Cum principul această-înțăleasă,
Fără-a zice-un cuvânt mearsă-îndată
Cu munteana călărime-aleasă,
Iar' țigănimea noastră bărbată:
Ca din vis acuma să rădică
Bucuroasă că-au scăpat de frică.

Ci peste puțin întoarsă iară
Bărbăția lor cea de după-ușă:
Cât călăreții să depărtară
Muntenești, iată, ca din culcușă
Iepurii scorniți, așa ieșiră
Uitându-și de frica ce pățiră.

Toți apoi a să mira-începură
Cum au putut ei să să spăimânte
De-acea nevoiașă-adunătură
De munteni în străine veștmânte?

Toți acum arăta vitejie
Ca când nu s-ar teme nici de-o mie.
Iar' Muțul rumpând lunga tăcere,
„Dar, ian întoarceți acum încoace,
Vitejilor (din toată putere
Strigă), voi, căror numa vă place
Furiș' a veni cu-înșelăciuni
Ș-a spăria pruncii din tăciuni!"

De-acolea-îndemnându-să mai toată
Murga țigănime,-inimă prinsă
Ș-acum avea chief să să și bată,
Dar' ceata muntenească fuga-întinsă
Ș-altul nu era nime cu care
Să-ș' poată stâmpăra râvna mare.

Însă, de-ar fi-inimă și vărtute
La om, tot într-aceaiaș' măsură
Cu gura,-o! câte și câte sute
De viteji ar fi biruiți cu-o gură
Atunci cel cu gura cea mai mare
Fire-ar doar' viteazul cel mai tare.

Cumcă lucrul nu-i așa, s-arată
Din cele ce eu acum voi spune:
Tocma când avea chief de-a să bate
Țiganii fără de-îmbieciune,
Un prilej bun tâmplarea le-adusă
De-a-ș' stâmpăra dârzia nespusă.

Căci Omár Páșa iacă le vine
Cu o groasă-ordie tocma-în față.
Omar, care-a oștilor păgâne
Atuncia era-întia povață,
Eșisă din tabăra turcească
Locurile-împrejur s-iscodească.

Cum țiganii zăriră departe
Venind cu oaste-așa număroasă,
Iarăș căzură-în fiori de moarte
Și toată gura iară-încetasă,
De nu le-ar fi scos grija din minte
Tandaler, cu ceste cuvinte:

„Tot omul s-auză, să-înțăleagă
Că Vlad Vodă iară pă noi vine
Și vra doară să-ș' mai facă șagă;
Dar' fiți bărbați și vă țineți bine,
Nice vă dați cu-una sau cu doao,
Că nici voi sunteți făcuți din oao."

Mergând aceasta din gură-în gură
Și din om în om prin țigănie,
Mare la toți făcu-îndemnătură;
Deci gândeai că morții iară-învie!
Fieșcare cum poate s-armează
Ș-a ieși la bătaie cutează.

Până ei să-înarmă pe-apucate,
Turcii-acu foarte-aproape sosisă,
Dar oblicind țiganele gloate,
Omar stete și-o ceată trimisă
Să-i aducă oar' câțiva-înainte
Ca să-i cerceteze din cuvinte.

Însă-acu laia cea mai voinică
Era gata de-a să tâmpinare,
Ca când n-ar cunoaște nice-o frică,
Așa era râvna lor de mare!
De lòlot, úiete și strigate
Suna-împrejur locurile toate.

Năvălind apoi de toată parte
Era tocma să să și lovească,
Când Parpangel sărind îi desparte,
Care-în buiguiala nebunească
Alergând, în cea parte-ajunsese
Și făr' veste-înainte le iese.

Calu-îi alerga, gândeai că zboară,
Drept la șireagurile păgâne.
Țigănimea văzând astă rară
Vitejie, că-un sângur de sine
Pe-o oaste-întreagă face năvală
Și mai mare-încă-apucă-îndrăzneală.

Oblicind păgânii-atâta gloată
Asupră-le venind cu tărie,
Iar mai vârtos armătura toată
A lui Arginean n-au vrut să ție
Nici o minută locul, ci-în pripă
Mearsără care-încătro-în răsipă.

Parpangel după dânșii s-alungă,
Dar, o! tâmplare nenorocită,
Sărind calul peste-o râpă lungă
Căzu călărețul fără-ispită
Cu capu-în gios și-în tină rămasă;
Calul fugi ca când nu i-ar pasă.

Țiganii, dacă din ochi scăpară
Pe turci cu cel voinic împreună
(Căci nu știa că-i Parpangel), iară
Să-întoarsără-acasă-în voie bună,
Cu mare triumf și bucurie
C-au alungat muntenească-ordie.

Bine să zice: cui vra norocul,
Și durmind îi cade piara-în gură!
A norocului fu ș-aici jocul,
Însă țiganii nu pricepură.
Tocma când Omar era să vie
Să-împresoare biata țigănie,

Vlad Vodă cu garda sa voinică
Fără veste ieșind îl năvale,
Multe sute-i taie și dimică
Strâmtorându-l într-o-îngustă vale,
Ș-abea sângur Omar cu puține
Au putut scăpa gloate păgâne.

Dar' țiganii noștri credea tare
Și vârtos că munteni acei fură
Ce pe dânși venisă să-i omoare,
Îmbrăcați în turcească muntúră;
Aceasta povestea ei cu fală.
Cum nemintea pe oameni înșală!…

Într-acea-a lui biet Parpangel mamă,
Fiind afundată-în jele mare
Ș-șteptând cu luare de samă,
Minunat acest lucru-i pare
Că pre fiu-și cu a sa mireasă
Încă nu vede sosând acasă.

Deci Brândușa (căci așa pe nume
Să chiema) fiind fermecătoare,
Doară-atunci cea mai vestită-în lume,
Ce sâtirea dracii din vâltoare,
Ba cu fermecături neauzite
Oamenii strămuta-în fieri și vite,

Tot feliu-încântă ea de jivină
Și cumu-i vine-în minte-o preface,
Apoi descântă cât bați în mână
Strămutatele jivini sărace,
Și nu este-un feliu de măestrie
La care-învățată să nu fie,

Fiind amărâtă și vrând să știe
Unde fiiul ei atâta rămâne
Și doar' de este Romica vie,
Luă doao fermecate frâne
Din róșii făcute strămătură,
Șoptind cu sine ceva din gură.

Cum fârși neînțălese cuvinte,
Iacă doao pregroaznice bale
Fără veste-i steteră-înainte;
Gușі avea pestricate și foale,
Însă cu-arepi și solzuri pe spate
Și neşte coade lungi, cârlibate.

Puindu-le-apoi frâne de lână
Obrazui-în pulbere-o căruță
Cu toiagu-învrâstat ce-avea-în mână,
Pe care șezând bale sumuță
Și iacă-în cotigă făr de roate
Vrăjitoarea văzduhul străbate.

Băláurii-înhămați zboară ca vântul
Precum striga-i mână și-i duce.
Într-un ceas cungiură pământul
Muntenesc, dar' nice-o rază-i luce
De-a-și găsi fiiul dorit. În urmă
Foarte-amărâtă cursul său curmă.

Supt o râpă-adâncă să pogoară
Și luând de pe bălauri căpestre,
Le face semn ca din ochi să piară;
Ducându-să-apoi fierele măiestre,
Scoasă-o vrăjită din sân piscoaie
Și cât poate, de trei ori țipoaie.

Mai degrabă decât o clipită,
Mulțime de duhuri necurate
Din toate laturi vinea pornită,
Iar' ea-începe a-i sitiri să caute
Sau să spuie-unde fiiu rămâne
Și pentru ce-acasă nu mai vine!

Ei răspund: „Fiiul tău s-aflǎ-în viață,
Dar' numa cât sufletul nu-i iasă;
Noi ț-om fi păn la dânsul povață!"
Deacă-aceasta Brândușa-înțăleasă,
Îndată-alergă cu osârdie
Ducând-o cel din răspântie.

Acolo sosind maica duioasă
Ș-află fiiul mai fără viață.
Trupu-i rădică și frântele-oase,
Luându-l pe bietele brață,
Îl pusă-în căruța cea vrăjită
Și zbură cu el într-o clipită.

Dusă-l între nește munți de-aproape,
Sus pe-o stâncă naltă și rătundă
Unde-l scăldă-în noao feliuri de-ape
Ce să-áflă-într-o peșteră afundă,
Apoi cu ierburi cunoscute
În tot chipul cercă să-i ajute.

Unele fierbe ia-într-o căldare,
Din altele stoarce mustăreață,
Iar' din altele-i face scăldătoare:
Iarba vântului și iarbă creață,
Iarbă mare, spânz, limbă-vecină,Ròmoniță, nalbă, mătăcină,

Plătàgină, sovârv cu cicoare,
Troscoțel, podbeál și mătrăgună
Și de-alte mai multe ierburi care
Stoarse, mestecate depreună
Ș-în mai multe chipuri prefăcute
Trebuie bolnavului s-ajute.

Iar' după ce cu ceste toate
Îl scăldă, l-învălui și l-unsă,
Inima-i începu iar' a bate,
Sânge-în moarte mădulări pătrunsă
Ș-a treia zi către dimineață
Semne-aiavea dete de viață.

A răsufla-începe câteodată
Și-a mișca mânile și picioare;
Ca și din somn apoi să deșteaptă
Și, căutând la toate împrejur, pare
Că caută la maică-sa cu-obidă
Și ochii iară va să-ș închidă.

Iar Brândușa strângându-l de mână
Amar să cânta: „Dăh, Parpangele!
Dăh! mai clipește cu ha lumină
A ochilor tăi plină de jele!…
Și caută la mamă-ta săracă,
N-o lăsa-în amar să să petreacă!…"

Atâta fură de putincioase
Vaietele de maica-obidată,
Cât de la pragul morții să-întoarse
Sufletul lui Parpangel îndată
Și, deschizând ochii-adoooară,
Așa cuvântă cu jele-amară:

„O mamă! zieu, păcat neiertat
Fi-ț-va, că mă trezişi la viață.
O clipită de m-ai hi lăsat,
Eu vedeam față de față
Toate hele ce vor hi să hie
De-acum nainte pănă-în vecie!…"

Dar mamă-sa-l mângáie și-l sărută:
Spuindu-i toate ce să tâmplasă,
Și-într-acea cu leacuri îi ajută.
Iar' dacă de Romica frumoasă
Îș' adusă-aminte,-atunci de toate
Ș-uită de mai nainte visate.

Căci Brândușa l-încredință tare
Și vârtos că Romica trăiește
Și-încă este-întreagă fată mare,
Nici pe altul cineva iubește.
Cu d-este și leacuri de folos
Curând îl făcu ea sănătos.

Iar' după ce-întreg ca și nainte
Tânărul țigan acuma stete,
Mamă-să-i dete-în calde plăcinte
Farmece, care-avea, pe-îndelete,
Farmece de somn aducătoare,
Însă trupului nestricătoare.

Parpangel căzu ca mort îndată,
Iar' însă culcându-l lângă sine,
În cotiga sa cea fermecată,
Zbură din locurile străine
Drept acasă-în d-alba țigănie,
Unde pe toți află-în bucurie.

Căci și Romica tocmai sosisă
Și spusese toată-a sa tâmplare:
Cum ea la cea curte nimerisă,
Cum apoi curtea-într-o baltă mare
S-au prefăcut, de-unde pe ea scoasă
În urmă-o măgăriță-aripoasă.

Brândușa, de nimene văzută,
Sosi tocma după cina mare
Și iarăș', prin farmecă știută,
Trezindu-și fiiul din somnul tare
Trimisă după mândra Romică
Ca să ș-o facă nuoră și fiică.

Cântecul a VI

Sătana cade-în melanholie
Socotind asupra sorții sale;
A iadului s-adùnă boierie
Și să sfătuiește cu ce cale
Va s-ajute turceștilor gloate;
Țiganilor să fârșesc bucate.

Acum peste-ochian șoimanul soare
Strălucea dositelor ostroave,
Noaptea cu neagra sa învălitoare
Câmpi acoperisă și dumbrave,
Iar' de grele-ostăneli obosita
Dulce răpăusa prin staure vita.

Numa fieri priveghia răpitoare
Și bărbații cu cugete rele;
Lupul gonea după căprioare,
Buha vâna-în tufe păsărele,
Ș-umbla ș-alte jivini stricătoare
Ce-întunerec iubind fug de soare.

Era vremea tocma-întiaș dată
Când cântă cocoșii de cu sară,
Ș-încălecând mături sau lopată
La Rătezat strigòile zboară,
Când să preumblă cele frumoase
Strâmbând oamenilor dreptele-oase.

Toate-adecă-odihnea cele bune,
Numa cele rele, blăstămate,
Umbla după-a lor înșelăciune,
Cum sunt duhurile necurate

Care nu dorm nice-odinioară,
Ci noaptea-în toate părțile zboară.

Tocma pe-acea vreme, supt afunda
Tartárului peștere, Sătana
Scoțind capul afară din unda
Văpăii nestânse, cu tirana
Sa privire, pe diavoli învită
Să muncească făptura osândită,

Iar' el prin aceasta să desfată
Ca ș-un craiu tiran după bătaie,
Când vede-oastea vrăjmașă junghiată,
Când noroade-întregi strică și taie
Și e mâhnit numa că nu poate
Așa tăia noroadele toate.

Însă-într-această noapte, de care
Zic eu, după ce oar'câtă vreme
Sătana căută cu desfătare
Cum chinuita făptură geme,
În gânduri căzu și socotele
Ce-i pricinuiră-amară jele.

Pentru că cugetând el în sine
Cumplita sa din ceriu scăpătare,
Apoi tot pierdut vecinicul bine
Potrivind cu a sa de-acum stare,
Așa răcni de jele și-urgie,
Cât clăti iadul din temelie.

Crunți învolbind ochi apoi: „Oh mie!
(Strigă) Cu totul nesuferită
Viață și nemuritorie!…
Mai bine era-într-acea clipită,
Când fui surpat cu mândra mea ceată
Să fiu pierit cu totul de-odată!…

Câci, măcar muream eu fără vintă,
Dar' mergându-mi în nimică firea,

Durerilor încai să punea țântă,
Nici mă-ar ghimpa tristă pomenirea
Fericirilor mele trecute,
Curmată fiind prin moartea iute.

Ci nu mi-au priit várvara soarte
Ș-în războiu îmi fu protivitoare,
Nice-a vínce-mi dete, nice moarte,
Lăsându-mi această rozătoare
Și nesuferită pomenire.
Oh! crudă, nespusă chinuire!…

Această dar' aducere-aminte
M-apăsă-acum… nu tu, Savoate!
Căci însuș' a ta de-acu nainte
Atotputernicie nu poate
Alta să facă-asupră-mi izbândă
Mai mult ocarnică și neblândă.

Deci sus, Sătano! Scoală și-arată
Celui-de-Sus că-ai încă putere;
Și măcar nu poate el să pată,
Nici să sâmțască vre o durere,
Totuș cere-a ta pe dânsul ură
Să-ți izbândești pe a lui făptură."

Aceste zicând groaznic urlă, iară
Tot iadul răsună cu greu muget.
Însuș' diavolii să spăimântară
Și vrând să știe-a Sătănii cuget
Boìerimea tartárului toată
Într-o clipită fusă-adunată.

Ochii Sătana-își întoarsă roată
Cercetând pe tot însul în față;
Inima pare că-i să desfată
Văzându-și boierimea sumeață.
Apoi, după puțină tăcere,
Acest chip grăi rozându-și ghierre:

„O, soți credincioși ursitei mele,
Viteji protivnici naltei lumine
Ce stăpânește mai sus de stele,
Știu că v-aduceți aminte bine
De cea vecinică zio cumplită,
Domnia mea când fu cutrupită.

Biruiți fum cu drept! în bătaie,
Iar' nu supuși, asupriți; iară
Nice-într-astă pucioasă văpaie
Cu vecinică și nestânsă pară
Suntem plecați, unde fără spaimă
Făptura pe Făcătoriu defaimă.

Știți dară că-a noastră mângăiere
Este în izbândă sângur ș-ură
Asupra celii de sus putere
Ce pedepsește și nu să-îndură!…
Dar', precum văd, să pare mie
Că vă-au apucat o trândăvie!

Nu văd eu acum bujdind pe poarta
Iadului suflete ca nainte,
Ș-acuși va fi doar deșartă boarta
Această-întunecoasă, fierbinte,
De n-om mai îndrăznire o dată
A lupta cu oastea luminată!

Fost-am în lume și de-amăruntul
Toate-am iscodit. Adevărat!
Cumcă-încungiurând eu tot pământul,
Mai cu samă-l văd noao plecat,
Iară țări adevărat creștine
Sau nu văzui, sau foarte puține.

Dar' ce folos! când văd omenirea
Care fu-în pisma noastră zidită,
Înălțându-și pănă la ceriu firea
Și pănă la partea cea mai fericită,

Râvnind a fi-oarecândva părtașă
Deșertelor noastre-în ceriu lăcașă.
Însă nu fie-asta-adevărată!…
Ca marele Sătana să vadă
Urgisita făptură vodată
Colò sus, în cereasca livadă,
Mai mulțindu-să de-acum nainte,
Juru-mă pe tartarul fierbinte!…

Întii, creștinătatea să piară,
Războiu în tot pământul să fie,
Întunerecul să-întoarcă iară
Cu tot feliu de păcat ș-urgie;
Aceste-s în scurt poftele mele,
Ce răspundeți voi acum la ele?"

Atunci Velzăvúv, hatmanul mare
Oștilor negrii mării sale:
„Întunecate Doamne! mie-mi pare
(Grăi) că-ar fi lucru mai cu cale,
Lăsând aceste pe alt îndelete
Să strângem pe dată-a noastră cete,

Căci eu din iscoade-încredințate
Care trimesesem sus, pe lume,
Am înțăles că vor a să bate
Vlad Vodă cu Mahomet, și-anume
De cereștii călăreți să zice
Că vor pe-agareni detot să strice.

Nu s-ar cuvini să lăsăm dară
Nice noi pe cei de-a noastră parte,
Ci- îndată să purcedem afară
Purtând și noi creștinilor moarte,
Căci, de va birui Mahomet,
Cade și creștinia pe-încet."

„Bine, hatmane, că-mi dai de știre!…
(Zisă mușcându-și negrele buze
Craiul întunecat cu răstire.)
Acum măria-mea va să-auză

Cum e și-a celoralalți socoteală,
Ce au să-mi spuie fără sminteală.

Întii, cum dintru voi fieșcare
Să sâlește spre-a iadului bine,
Amegind pe-om din dreapta cărare,
Apoi, în ce chip ni să cuvine
Să-ajutăm lui Mahomet îndată:
Pre-ascuns, ori cu sâlă vederată?"

Aici Mamona să sculà, mare
Visternicul Domnului Sătanei,
Pe mâna lui sunt toate comoare
De supt pământ, aurul și banii.
„Tot iadul (grăi dâns) bine știe
Cât îi face-a mea dregătorie!…

Zieu! mai mult decât toate-îi ajută
Și mai multă dobândă-i aduce.
Chipul și cărarea mea bătută
Care pre-om la strâmbătate duce,
Este pofta de-averi desfrânată,
Într-alt chip lăcomie chiemată.

Omul e plecat spre lăcomie,
Din leagăn, căci firea bună-i dede
Îndemnul curat de-a prii șie,
Din care, ca din izvor, purcede
Cruțarea vieții și-o sâlință
Spre-a-ș' plini trupeasca trebuință.

Dar eu astă fireșe plecare,
Cu totul o stric prin lăcomie
Și fac pre om de-în urmă el n-are
Hotar în pofta sa. Iacă-o mie
De acolea să nasc fapte rele,
Tot fiice-a lăcomii ș-a mele.

Tâlhăria, furatul, votria,
Înșelarea, strâmba judecată,

Ucigării, vânzări, tirănia,
Fățăria, camăta cruntată,
Și pe rând faptele rele toate,
Mai vârtos ce trag spre bogătate.

Aurul acum stăpânește-în lume;
Prin acesta cumpăr eu toate
Inimile; cu mici sau mari sume
Neguțez tot feliu de păcate:
Cela-și vinde patria pe mită,
Cesta spre ucidere să-învită.

Papa vinde darurile sfinte
Pentru gălbănași, iar' patriarhul
Din Vizánt le cumpără-înainte.
Din episcóp pănă la eclisiarhul,
Toți își prevând cele cumpărate
Ce trebuiea să fie-în dar date.

Craii și miniștrii având sete
De-argint, ațâță războaie crunte;
Aurul ia cununa de la fete,
Sparge căsătorie și nunte;
În scurt, lăcomia nesătulă
Toate ce-s bune le-întoarce-în hulă.

Și cu-aceasta orbind eu prăsila
Lui Adam, o-întorc de la cărare
Bună ș'o duc pe-încet la topila
Noastră aici. Pre pământ, pre mare,
Mai toți muritorii despre mine
Cu-înaurite-s legați cătíne.

Iar în cât privește-ajutorința
Lui Mahomet și-a turceștii gloate,
Eu spun drept că nu-s în socotința
Lui Velzăvuv, dar' nice să poate,
O! hatmane viteaz, asta face
Care ne spui și, cum văd, îți place.

Lângă cine puterea și slava
Au rămas, hotărât lucru este.
Au gândești că Cel-de-Sus lăsa-va
Să săvârșim, cum grăiești, aceste?
Foarte te-amegești, de cu putere
Vrei a da turcilor mângăiere.

Ce-ajunge-oștaneasca ta-îndrăzneală
Asupra puterii înzăciuite!
Vitejia-înceátă-a fi de fală
Și faptele ei cele mai vestite
Să numesc oarbă numa dârzie,
Când lucrează fără-înțălepție.

Deci, împrotiva celui mai tare,
Nu vărtute, ci minte măiastră
Trebuie-a folosi. Mie-mi pare
Că nu cu vedită și buiastră
Tărie noi să dăm ajutare,
Ci pre-ascuns, cu multă supțiare.

Înși oameni prin noi să lucreze
Spre-a lor pierire necontenită.
N-ajută-acum armele viteze
Cum punga cu galbeni tecsuită
Aceștii, numa să fie plină,
Acuma toți oamenii să-închină.

În urmă rușinea mea să fie,
Deacă eu cu banii nu voiu face
Mai mult decât întru voinicie
Altòr a să lăuda place!"
Mamona fârșind, Asmodeu râsă
Și căutând împrejur așa zisă:

„Nu pentru că eu sunt logofătul
De taină-a mării-sale, dară
Pentru că mă țân șeretul
Cel mai mare-în astă neagră țară
Îndrăznesc a-mi arăta și eu
Adânc și măestru sfatul mieu.

Însă, mai nainte de-a răspunde,
Voiu să fac Mamonii o-întrebare:
Pentru ce să-însumeață și de-unde
Vin acele cuvinte sprințare
A lui? Drept ce-atâta să rădică
Socotind pre-alalții întru nimică?

Nu voi să-i întunec vrednicia,
Căci banii-au în lume căutare;
Dar' ce-ajunge numa bogăția,
De n-ar fi și-o vărtute mai mare
Cui ș-însă bogăție să-închină!…
Și-aceasta e mintea cu sfat plină!

Mamona cu banii face toate,
Dar' numa la cei cu lăcomie,
La suflete de-argint însătate,
Iar Mamona doar' încă nu știe
Că multe și mari trebi pe pământ
Nu să pot isprăvi prin argint,

Ci prin tehne-ascunse și înșelăminte,
Prin intrige, cu sfaturi viclene;
Ceste surpă și pe cel cu minte,
Ceste să-ajute-oștile-agarene.
Ș-acuș' vom vedea prin ispitire
Care știe mai bine-a gâcire."

Veliàl, ce peste politie
Are-în iad pază și priveghere,
Cel ce tot feliul de măiestrie
Lumească care domnia cere
E procopsit, fârșind Asmodeu,
Să sculă-începând cuvântul său:

„Adevărat! nu să-ar cădea mie
A mustra pe cei ce-au zis nainte
Doară cevaș' cam cu sumeție,
Dar', ca să-arăt cât poate să-alinte
Pe cineva iubirea de sine,
Voi mustra cu vedite pricine.

Fieşcare să laudă-întru-ale sale
Şi cu oareşcare micşorare,
Pe-ale altor socotind tândale;
Şi toţi vă-înşelaţi, precum îmi pare,
Căci vrednicia voastră-împreună
Iar' nu despărţită, să-áflă bună.

Voi sunteţi naltele mădulare
Aceştii împărăţii de-aice;
Deci a voastră-împreună lucrare
Trebuie să-o ţie, să-o rădice.
Zădarnică-i a voastră putere,
Deacă veţi lucra cu-împărăchiere.

Deci socotind eu cele din lume
Care vă-aduce voao supărare,
Îm par ca neşte deşerte spume
Şi fumuri fără de flăcărare.
Pentr-aceasta-i şi-a mea socoteală
Ca să nu ieşim noi la iveală.

Să nu ne-amestecăm la bătaie
Cu puterea noastră vederată,
Ci, mergând din odaie-în odaie,
Să vedem pe cine, ce desfată,
Şi-apoi pe om în tot chipul rău
Să-l otrăvim în cugetul său.

Iar în cât e pentru Mahomet
Ş-a lui Vlad mândrie deşartă,
Eu am chieea de la cabinét
Şi mai bine cunosc a lor soarte
Decât toţi alţii. Ştiu ş-acea bine,
Cui biruinţă-în urmă rămâne!

Intrigele sunt acum făcute
Tocma să piarză turcii războiul
Şi să să vincă mii despre sute,
Căci lung nu va sprijini povoiul
Oştilor păgâne-o ţărişoară
Când va fi să-întoarcă-adoaoară.

Iar' Vlad dintru a sa biruință
Nu poate trage nice-un folos,
Fiindu-i țara cu nepriință,
Dar' dintru toate mai vârtos
Pentru că din țările vecine
Într-ajutoriu nime nu-i vine!"

Velial fârși, dar Moloh încă
Rostul său după dânsul deschisă,
Moloh! fântâna cea mai adâncă
A desmierdării trupești, și zise:
„Nime pe-om așa supus nu ține
Întru rele năravuri, ca mine;

Știți voi bine că eu prin a mele
Măestrii lunecoase ș-ispite,
Măguliri, gâdăliri și momele,
Ochitúri, zâmbiri, glume-îndrăznite,
Pofte fierbinți ș-îndemnul trupesc
Acum toată lumea stăpânesc.

Tinerii mă poftesc cu-înfocare,
Bătrânii pe-ascuns îmi voiesc bine,
Fetele m-așteaptă cu oftare,
Neveste să topesc după mine,
Ba și călugărul mi să-îmbie
Pitulindu-mă-într-a sa chilie.

Deci nu precep ce-i aceastá frică
A voastră, temându-vă ca doară
Oamenii fiind făptură mică
Să nu să rădice-odinioară,
La-acătare spiță de mărime,
Cum voi ați fost întru cea nălțime!…

Gânduri deșerte! Doar' nice-a zece
Parte din făptura cea iubită
A lui Savaot nu va petrece
În grădina raiului slăvită!
Noi om avea partea cea mai mare,
Ș-aceasta-i destulă-izbândă-îm pare!"

Iar' Val, stolnicul mare ce peste
Mâncări și băuturi era pus,
„Adevărat (au zis) lucru este
Că n-avem să-așteptăm colo sus,
Oarecând ca să-ajungem la cele
Nalte lăcașuri mai sus de stele.

Pentru-aceasta și eu socotesc
Ca zădarnică toată cercarea
Vreunui războiu cu soiul ceresc,
Însă pe care-îl mâncă spinarea,
Cerce ș-a vedea din apucare
Că nu-i lucru lesne cumu-i pare.

Drept ce să ne pùnem fără treabă
La primejde? Să dăm și cumcă
Pre Mihail vom birui-în grabă;
Dară cel ce cu fulgere-aruncă
Nemuritoare! va răbda doară
Să vă-apropiați de nalta sfiară?

Un tunet! ca-în ziua cea-îngrozită
Când furăm surpați dintru nălție,
Și toți iacătă-vă-într-o clipită
Svârliți supt tartar!… ba cine știe
Câte mii de miluri mai afund,
Unde-acum nice dracii pătrund!

Pentru-aceasta cu Velial și eu
Depreună socotesc și deacă
Vreți doară-a cunoaște chipul mieu
Prin care suflete vânez, iacă
Vi l-oi spune: tot ce intră-în gură
Fără treabă și fără măsură,

Tot aceasta este de la mine;
Beția și grasa-îmbuibăciune
Sunt a mele și trag după sine
Trândava cu totul uităciune
De lucruri bune și cuvioase,
Fac minți tâmpite și trupuri grase."

În urmă Vélfegor vorbă-apúcă,
Stăpânul credințelor deșerte,
Zâcând: „Nu-l opresc eu să să ducă
Cărui i voia să să mai certe
Odată, dar mie la-împărțire
A fi cu dânsul nu-mi vine-în fire.

Eu mă sârguiesc în tot adinsul
Ca cea mai mică rază de lumină
Care-în om fu născută cu dânsul,
Să-o-întunec să nu fie sărină;
Ș-am făcut acu multe ispite
Cu tot feliu de-arătări măestrite.

Fieșcare crede în vreo lege
Care-o socotește preste toate,
Și tot însul prin minte s-amege
Sau lăturiș' din cale s-abate.
Așa-l întunec! de nice sâmte
Că-are vreo precepere sau minte.

Fanatismul și Suprăstăciunea,
Ceste-a mele doao slujitoare,
Toată-adevărată-închinăciunea
Dumnezieirii ceii făptoare
În schime-o prefac necuvioase,
Nevrednice, ba și rușinoase."

Sătana care cu suferință
Până-acum ascultă: „Tot viclene
(Zise), dar nu spre ajutorință
Grabnică oștilor agarene
Sfaturi mi-ați dat! Însă mie-mi place
Acum după gândul mieu a face!…

Deci tu, hatmáne, pasă ș-adună
Din cetele cele mai viteze,
Întru tot, o leghioană bună
Ce-are poruncii mele s-urmeze."
Aici tăcu Sătana și-îndată
Adunarea mearsă-împrăștiată.

Dar', ce mă tragi de guler, o musă!
Iarăș cătră d-alba țigănie!…
Care-acum ca și friptă de spuză
Nu știea de ce să să mai ție,
Că, cu toate sfaturile sale
Încă nu să pusese la cale.

Iar', dragă musă! scoate-mă-afară
Din boarta iadului puturoasă
Că, mă nădușesc de fum și pară
Și n-aș' vrea sufletu->l< aici să-mi iasă!
Mai bine slugă-în tindă de raiu,
Decât pe tronul iadului craiu!…

Apoi ți-oi cânta, de bună samă,
Și de biata noastră țigănie
Ce-acum n-avea nici carne nici zamă.
Nice știa de-astă nătărie,
Căci vrea cât mai curând să facă
Rânduială-în țara sa săracă.

Era tocma-în sfatul mai fierbinte,
Când Corcodel supărat aleargă
Și le spune-în puține cuvinte,
Ca de-acu nainte să să șteargă
Pe buze de bucate, și zice:
„Ședăți acum întinși pă burice!..

Sfătuindu-vă cu gura goală
Și pântece flămânde… Trecură
Babele cu colacii!"… Să scoală
Țiganii socotind că-i înjură
Corcodel, căci nu putea să creadă
Să fie-în bucate-atâta pradă.

Pe lăieți și pe goleți punea vina
Toate celelalte rânduite
Cete; și ca să le crepe splina
Îi blăstăma, că-au mâncat atâte
Clise râncede, mălaiu și zară,
Care-ar fi ajuns și pentru-o țară.

Tandaler, care-acum apucasă
Cârma de mult, strâgând să scoală:
„Mâncătoriu dă carne puturoasă,
Lăeț spurcat!… Asta nu-i tândală!…
Și foarte te-înșeli, de crezi tu doară
A te mântui cu vorbe-ușoare.

Pentru ce nu ne-ai spus tu din vreme
Cum că pă fârșit merge bucata?
Dar' lasă!-acuși, acuși tu vei screme
Toate ce-ai mâncat. Numai fi gata;
Acuș' vom alege pre-un mai-mare,
Ș-atunci va fi vai de-a ta spinare!"

Iar' Corcodel cu zâmbire-amară
Rânjindu-și dinții zise: „De tine
Nu mă tem eu niceodinioară,
Tandalere! Să-ți fie rușine
Odată-a grăi despre toți rău
Și-a te gânfa ca și broasca-în tău!…"

Aurariul tot să-înfocă și pusă
Mâna pe cioarsa ruginită,
O trasă cu iuțime nespusă
Și, de nu-l ținea într-acea clipită
Bălăban, doară atuncea ca napul
Cu floace cu tot îi tăia capul.

Însă golățimea-întărâtată
Multă-acuma împrejur să strânsese
Și era de bătaie toți gata,
Într-atâta treaba le-ajunsese!
Dar' deodată-auziră departe
Dobe, sorle ș-uiete mari foarte.

„Fugiți acu care-încătro poate,
Că iacă turcii vin să ne taie!…"
Strigară bătrânii cătră gloate,
Iar' de frică amurțita laie,
În loc de-a-ș' căuta-în grabă scăpare,
Sta fără graiu și fără mișcare.

Atuncea strigă cu voinicie
Tandaler, cât putu tare foarte:
„Toți în arme cu mine să vie,
Ori la biruință,-ori cătră moarte!…
Mai bine să murim pe-îndelete,
Decât să tragem foame și sete."

Prin aceasta bieții mai luară
Inimă țiganii, și-în puține
Ceasuri, după obiceaiu, să-înarmară,
Măcar că nu le părea prea bine
Și părea că inima le plânge,
Scârbindu-să de bătăi și sânge.

Dar' totuș' inimându-i din gură
Tandaler, nu-și arăta ei frica.
După ce-apoi înarmați stătură,
Părea că nu să tem de nimica;
Iară scoțind sabia din teacă,
Tandaler le spunea cum să facă.

„Căutați la mine! Luați aminte!
(Le zisă)-Acum voi sunteți armați!
Dar' trebuie-a socoti nainte
Pentru ce? Unde mergeți? Ce căutați?
Ca să nu ziceți mâne-poimâne:
Tandaler au lătrat ca ș-un câne!…

Copii vă cer dă mâncare
Și cătră voi cu lacreme strigă.
Aici nu vă este-altă scăpare
Fără la mălaiu sau mămăligă!…
Căci gura pruncilor din tăciuni
Nu să poate-astupa cu minciuni!

Cui dară-i voia să mai trăiască,
După mine vie-într-un noroc,
Numai trebuie să să păzască,
Cum l-au păzit mumă-sa dă foc,
Ca dând pă noi vreo străină gloată
Să nu steie cu gura căscată,

Ci, când oi striga eu de la frunte,
Toți în mâni să-ș' aibă-armele gata.
Și dă-ar hi vrăjmașul cât un munte,
Să dea pă dânsul dă-a dărămata,
Închizând ochii și dând pă moarte,
Cruciș' curmeziș', în toată parte.

Cu ochii-închiși e bine-a să bate,
Că nu cauți vrăjmașul în față,
Nici te temi dă-a lui înfricoșate
Arme sau și căutătură-îndrăzneață.
Nu vezi cine lângă tine pică
Și păn' la moarte nu știi dă frică.

Răcniți, chiuiți, strigați din gură,
Cât vă-a-încăpea pe grumazi de tare.
Asta-i încă-o bună-învățătură,
Că-așa să-îmbărbată fieșcare,
Iar' neprietenul să spăimântează
Ș-a să băga-în războiu nu cutează!"

Tandaler fârșind învățătura
Porunci să meargă după sine
Toți armații strigând: bura! bura!
Merg țiganii spre rău, sau spre bine,
Cu inima de frică-înghețată,
După Tandaler, ca după-un tată.

Cântecul a VII

Vlad pe-ascuns tabăra cercetează
Turcească.-Arginean la minte-ș' vine,
Apoi scapă cu mână vitează
Din mijlocul oștilor păgâne;
Vlad noaptea pe turci face năvală,
Sân Mihai frânge-a Sătanei fală.

Unde sunt vitejii cei din zile,
Eroii cei cu vărtute rară,
Carii-înlibovindu-să-în copile
Călătoriea întins din țară-în țară
Luptându-să cu lei și gligani,
Curățind pământul de tirani,

Ce nu răbda ca-asuprit să fie
Cel mai slab de către cel mai tare,
Neamuri întregi scotea din robie,
La nevinovați apărătoare
Mână dând, nice lua vreodată,
Nice poftea pentr' ajutoriu plată!

Ah! căruntă vechie cinstită!
Unde-s a tale sânte tocmele?…
Ce urgie-acum lumea-întărâtă
Ș-o-înneacă-întru cel noian de rele?
Perit-au credința cea bătrână!
Ah! lume-întoartă! vreme păgână!

Dar ce vinuiesc eu vremea? care
Nu lucrează, fără numa pate!…
Martoră fiind și mustrătoare
Faptelor noastre pre rușinate!

Acestòr, oame,-însuți ești de vină,
Ce-închizi ochii și fugi de lumină.

Ceriu-ți dede minte și vărtute:
Ceaia-întru-întunerec să-ți lumine,
Ceasta la nevoie să-ți ajute,
Ceaia să-ți arete rău și bine
Și cărarea cătră fericie,
Ceasta să-ți frângă lanț de robie!…

Iar' tu cu ceste daruri alese
Covârșești însuți a ta stricare;
Mintea ta lațuri neîncetat țese
Ca să te-încurce fără scapare,
Vărtutea-ți dai la tirani în mână,
Ca mai lesne-apoi să te supună.

Iar' aceștea te-apasă-în țărână,
Nici mai mult te lasă-în slobozie;
Cu râs amar vaietu-ți îngână
Și lanțuri a săruta te-îmbie.
Ah! și cine-apoi din asta poate,
Oame ticăloase,-a te mai scoate!…

Au doar' moleáța de-acum junie,
Ce n-au învățat alta nimică
Făr' a vâna după libovie,
A căuta la sabie cu frică,
Pe divan a trândăvi cu lene
Ș-a căsca gurile prin dughiene!…

A să-împodobi cu gingășie
Mai aleasă decât o femeie,
A-ș' răpune-în cărți toată-avuție,
Într-aceasta faptele să-închieie
A coconașilor cilibii,
A patrii noastre de-acum fii!

Acești numa știu între cocoane
Și din gură-a-ș lăuda hărnicia,

Iar' la fruntea vunii lighioane,
Unde-împroașcă gloanțele cu mia,
Vaileò , săracii! cum le-ar fi greață,
Cum le-ar fugi sângele din față!

Un coif în cap, o sabie-în dreaptă,
Inimă-în piept și scutul în stângă,
Cu vărtute și minte deșteaptă,
Aceste sunt care pot să frângă
Lanțul robii tale cumplite,
O, neamul mieu! de tot ovilite!…

Alta era junia română
Pe vremea lui Vlad-Vodă, ce frânsă
Tabăra lui Mahomet păgână
Cu vărtute și-în bătaie-adinsă,
Dar' au perit acea voinicie,
Și tu gemi supusă, Muntenie!…

Streinii veniturile-ți pradă,
Vându-te ca marfa prin dughiene!…
Ci, hoha! Să lăsăm această sfadă!…
Văd pe mulți că rădică sprâncene
Și mă tem ca necăutând la rangă
Să nu-mi puie musa supt fălangă.

De care Dumnezieu să ferească!…
Însă, doar' vor avea ei minte
Ș-or precepe-o glumă țigănească!…
Cu toate-aceste musa nu minte,
Ci numa cât are-o gură mare
Și câteodată-i pre cârtitoare.

Cum sunt femeile totdeună,
Când știu ceva despre oarecine,
Ar crepa pe loc să nu o spună
Încai la pretenele vecine,
Așa-i musa mea! de minte-ușoară,
Iar' de gură tocma ca ș-o moară.

Sultanul cu stúluri prăștiate,
Acum pănă su munți ajunsese
Robind orașe, târguri și sate,
Iar' șireagurile mai alese
Trimețind de-osăbi să cerceteze
Unde-s oștile lui Vlad viteze.

Așa făcând să precepu-în urmă
Că vodă cu războiu nu să-îmbie,
Ci din ascunsuri ieșind, o turmă
După-alta-i pierde cu viclenie.
Deci hotărî, ferind locuri strâmte,
De-aci să nu mai meargă nainte,

Ci întracelaș loc să tăbăreze,
Păn' muntenii sâliți de nevoie,
Sau la război ar vrea să cuteze,
Sau venind înșiș' de bună voie
Și cerând de greșeli iertăciune,
Pe sine și țara-și vor supune.

Rânduindu-și o tabără mare,
Oștile toate la sine trase,
Iar' la București înștiințare
Cu solii credințare trimeasă
Cumcă el vra pe țară să ierte
Și numa pe domnul rău să certe.

Aceste Vlad din limbe ș-iscoade
Înțălegând, toate bagă-în samă,
Cu multe griji dinnontru să roade
Și, măcarcă n-are el vreo teamă,
Totuș' mult să sfătuiește-în sine
Cum ș-ar tocmi trebile mai bine.

Un gând îndrăzneț îș pusă-în minte:
Sângur cu capul să cerceteze
Starea taberii turcești nainte.
Gând vrednic inimii lui viteze,
Dar' primejdios, iar' ce nu poate
Un suflet înălțat preste toate!

Scâmbându-și obraz cu măiestrie
Și chipul, ca prăvătariu să-îmbracă,
Ce din Vidin duce băcălie
La tabără, vorbind limba greacă.
Iar' de-aceasta la nime nu spusă,
Și dă cătră-ai săi pe-ascuns să dusă.

Într-acel chip iscodind el toată
Tabăra cum stă, din care parte
Mai lesne-ar fi năvală să bată,
Fără veste zări nu departe
Alergând norodul cu mirare
Și chiot de bucurie mare:

„Vlad Vodă! Vlad Vodă! l-aduc iacă!"
Iară Vlad fiind aproape caută,
Să tùrbură, stă și ce să facă
Nu știe, că în miejloc de gloată
Să-afla. El sâlea la larg afară,
Dar' gloata striga iară și iară.

Acum era de supt haină să scoață
Fierrul ascuns moarte să-și aducă,
Când zărește-o ceată călăreață
Ducând pe-un rob. Chiotul apúcă
De nou, ca mai nainte, și gloată
S-adúnă-împrejur nenumărată.

Atunci Vlad cunoscu sminteala
Și mestecându-să-întru mulțime,
De prilej luând nerânduiala,
De-acolea nepreceput de nime
Ieși la locurile știute,
Unde-l aștepta de-ai săi trii sute.

Însă robul acela să știe
Că-au fost Argineanul viteaz, care
După ce beusă-apă dulcie
Îndată-l cuprinsă-o tremurare
Și-înspăimat prin codru fuga-întinsă,
Cu mintea de buiguiri aprinsă.

Rătăcind apoi prin cea pădure,
A doao zi către dimineață
Timpină pre-un țăran cu săcure
Și purtând o prăjină pe brață:
Amândoi tocma era să iasă
Din pădurea cea nenărocoasă.

Cât voinicul din dumbravă-afară
Păși, iacă-începu-a-ș' vini-în sine;
Mintea i să-însărinează iară,
Toate i să par lucruri streine
Văzându-să-în stare nevoieșe,
Fără cal, făr' arme, făr' cămeșe!

„Ah! (strigă) tâlhari fără de lege,
Ce m-ați desarmat cu viclenie!
Necutezând cu mine de-a vă-alege
Cu arma-în mână de vitejie,
Suflete ticăite și mișele!
Deci ascultați cuvintele mele:

Ascultă, ceriule și pământe.
Ba tartárul negru-încă s-asculte
Că mă jur pe cele ce-s mai sfinte:
Din umeri mânile-mi fie smulte
Cu capul, din cap ochii să-mi sară,
De nu-mi voi izbândi pănă-în sară!

Nici un alt văștmânt, nici armătură
Pănă-atuncia voi lua pe mine,
Precum nici pâne, nici apă-în gură,
Păn' ce tâmpinând cete păgâne,
Pe cel mai harnic viteaz din ele
N-oi face jertfă mănii mele!…"

Iar țăranul auzind aceasta
Și căutând la voinicul, de frică
Ca doar' să nu-i facă năpastă:
„Voinice! (zisă)-astă săcurică
Poate pe drum îți va prinde bine;
Fiindcă n-ai altă armă cu tine".

La care-Argineanul căutând zisă:
„Prietene, ține-ți a ta unealtă!
Iară, de-ți este voia și ți să
Pare, cere-ași de la tine-o altă
Ceaia: Să-mi dăruiești cea prăjină
Care tu de-abea o porți pe mână!".

Țăranul voios prăjina dete;
Iară voinicul cu bucurie
O-învârte-într-o mână pe-îndelete,
Ca ș-un bețișor! apoi de-acie
Rapede pleacă pe drum nainte,
Multe cu sine-învârtind în minte.

Iară când fu către prânzul mare,
Oblicește venind de departe
O grămadă de păgâni călare,
Și fiindcă-alerga tare foarte,
Abia cum s-o facă socotește,
Călărimea iacă și sosește.

El deacă vede că sunt aproape,
Tocma-în mijlocul de drum să pune
Strigând: „Stați, voinici, că-aici-s groape!
Opriți-vă! țineți caii-în frâne!"
Turcii văzând astă-arătătură,
Oprind caii săi pe loc stătură.

„Care-i viteaz! (atunci el adaúsă)
Care-i vrednic armele să poarte,
La harț aici cu mine să iasă
Cu tocmeală ca după-a lui moarte
Armele și calul să rămâie
Ca un preț de biruință mie!…".

Caută păgânii și-încep a râde
De-o nătărie oarbă ca-aceastã
Și că-un om sângur drumul le-închide!
Ba,-în loc de-a fugi, caută năpastă!
Iar' unul ce le mergea-înainte
Cu aceste-i răspunsă cuvinte:

„Feri, țăran mișel! Destul să-ț fie
Că-astă dată-ți dăruiesc viață,
Iar' de te vei mai arăta mie,
Ț-oi tăia, să știi, limba-îndrăzneață."
Și zicând spre dâns' calu-înțetește.
Argineanul stă, nici să clătește.

Atunci turcul aprins cu mănie
Lucind sabia vru să-i zboare
Capul, nici Argineanul să-îmbie
Mai mult, ci puindu-să la stare
De-a sprijini lovitura păgână,
S-ápără cu groaznica prăjină.

Ș-izbindu-i sabia-într-o lovită,
Alta-i întoarsă de-alaltă parte,
Cu mult mai amară și cumplită.
Cade turcul de grabnica moarte

Împresurat și mușcă pământul,
Iară viteazul iute ca vântul
Calul inimos de frâu apucă,
Sare-în oblânc ș-a hărțui-începe.
Turcii uimiți ca și de-o nălucă
De-abia vreme-avură-a să precepe
Că-aicia nu-i treabă țărănească,
Ci caută-în arme să să-ocrotească.

Toți pe dânsul dau și-l împresoară,
Iar el când s-apără, cand lovește,
Și toată lovita lui omoară,
Ș-așa să poartă de vitejește,
Cât din doaozăci care fusese,
Abia doi scăpară-în tufe dese.

Argineanul atunci să pogoară
Și luând arma celui pe care
Întii biruisă, de pe-odoară
Și veșmânt că-au fost de viță mare
Cunoaște. Le ia toate cu sine
Și să-îmbracă cum poate mai bine.

Luându-și și ceva de mâncare
Ce-află la trupurile căzute,
Iar' sui pe calul ales, care
Așa-l duce de ușor și iute.
Cât pare că nu merge ci zboară
Ș-ar fi-întrecut și pe-o căprioară.

Mergând oblicește lângă cale
O fântână. Frânt fiind de sete,
Deștinde și zios pe iarbă moale
Șezând aproape și pe-îndelete
Beù de saț și mâncă din cele
Pe la turci aflate bucățele.

Obosit de trude ș-ostănele
Ce de-oarecâteva zile pățisă,
Păn' socotește ceste și cele,
Iacă somnul genele-i închisă,
Iar calul, văzându-să făr' pază,
Când paște, cât caută și rântează.

Întracea păgânii ce scăpasă
De mâna lui Arginean vitează
Fugind, dederă de-o ceată groasă
Ce era mânată ca să vază
Locul împregiur să-ispitească
De-ar putea ști de-oastea românească.

Spuind ei de tâmplarea-îngrozită
Și de voinicul fără de teamă,
Să meargă-în urmă-i apoi o-învită.
Acolea sosind bagă de samă
Că voinicul doarme fără de grijă.
Dau știre și fac semn să nu strige.

Apoi cu toți îl năpădire;
Care de mâni, care de picioare
L-apucă,-îl leagă și-l țin. Să miră
Argineanu trezindu-să: ș-oare
Aieavea sau în vis el privește?
De-abia să precepe, să trezește.

De trei ori scuturându-să frânsă
Legături, ca neşte fire de-aţă;
De trei ori mulţimea prejur strânsă,
Prăvăli cu puternice braţă.
Dar' mulţimea pe el grămadită
Nu-i dă răgaz nice-într-o clipită.

Ci cu-îndoit număr şi putere
Apucându-să-în urmă-îl supune.
Şi după cum siguriņţa cere
Fierră-în mâni şi pe picioare-i pune.
Aşa legat apoi ca butuc
De-aci cu mare triumf îl duc.

Iară tabăra văzând că-o ceată
Întreagă pre un rob sângur duce,
Socotind că doară-i Vlad, îndată
Striga: „Vlad Vodă iacă s-aduce!"
De-aci să luasă cea strigare
Ce pe Vlad înspăimasă-aşa tare.

Iar' deacă sultanului nainte
Pe robul viteaz dusără, caută
La el, nici crede cele cuvinte
Ce-i spunea turcii de lăudată
Vărtutea lui. Deci porunci-îndată
Să-l deslege, fierră să-i dezbată.

Apoi îl întreabă, l-ispiteşte
Cine-ar fi şi de unde. La care
Voinicul nimica nu grăieşte.
În zădar el cu rea moarte-l spare,
Că cela nice gura-şi deschide
Şi pare că de toţi-şi râde.

Mahomet atunci mănios foarte
Porunci să-l iaie şi să-l ducă
La cea mai înfricoşată moarte.
Atunci Argineanul vorbă-apucă:
„Sunt român! Ş-Argineanu mă cheamă,
Om de credinţă şi fără teamă.

Însă tu că ești sultan te-arată!
M-au prins adormit cu viclenie;
Deci, dacă mi-e să moriu, judecată
Alegerea morții lasă mie!
Oștean am fost ș-inima-mi poftește,
Deacă-am să moriu, să moriu voinicește!

Dă-mi calul ș-armele ce-mi luară
Tâlhărește,-apoi lasă să vie
Să le ieie, și mă lege iară.
De m-or prinde, vina mea să fie!
Atuncea fă cu mine ce-ți place,
Atunci strâmbătate nu-mi vei face!…"

Sultanul uimit de-atâta fală
Și sumeția fără de minte,
Făcu să-i deie, după tocmeală,
Toate-armele, calul și veștmânte,
Și-i zisă: „Poftesc să-ți meargă bine,
Ticăit, lăuduros creștine!"

Dar Argineanul suind călare
Ia sabia-în mână ș-o sărută,
Apoi zice: „Sultane! de-ți pare
Că-s nebun lăuduros, fă tute
Ale tale oști drumul să-mi ție!
Întracea-ți mulțămesc de-omenie!…"

Aceasta zicând calu-și înteață
Printre grămăzi de turci înarmate.
Ca ș-un taur sălbatec din lață
Când scapă, sărind surpă toate
Și calcă sau cu coarne străpunge,
Pe unde fuge, pe cine-ajunge,

Așa voinicul pe unde-aleargă,
Pe-ulițile taberii păgâne
Rumpe, taie, sfarmă, cale largă
Făcându-și. Nime drumul nu-i ține,
Că-așa merge cu năpraznă iute,
Cât nici pot cu fuga să-și ajute.

Nici unul dintre gonaci putură
Să-l ajungă,-așa rapede-l poartă
Calu-ușor, iar el strigă-,îi înjură,
Să taie din cooartă-în cooartă,
Care pe dânsul stau să să scoale
Sau nu-i feresc îndată din cale.

Păn' în urmă din tabără scapă,
Nici mai vede gonind după sine.
Deci s-oprește din fuga sureapă
Cu hainele de sudori pline,
De pulbere și sânge-împroșcat,
Cu trupul întreg, nevătămat.

Iară Vlad după ce mearsă
Din tabăra păgână turcească,
Toate oștile la un loc trasă
Dând porunci cum au să să păzască
La deobște năvală neașteptată,
Cum și dincătro războiu să bată.

Iar' când fu către-apusul de soare,
Când copacii umbre lungi aruncă
Pregătind murgitului răcoare,
Atunci oastea cu data poruncă,
Ieșind de prin locurile strâmte
În trei coloane mearsă nainte.

De trei părți avea să năpădească,
Apoi iar la un loc să să-adune,
Hotărât în tabăra turcească
Nelăsând turcii să să-împreune.
Merg oștile cu pasuri tăcute,
Fără-a fi de păgâni precepute.

Iar' când fură de șanțuri aproape,
Fără-a face gomot sau strigare,
Curând petrecură cele groape
Și ne-aflând vreo strage privitoare
Intră cu năvală-acoperită
În tabăra păgână-adormită.

Coloane de-aci-în părți să răvarsă,
Și fiecare pe unde trece
Păraie de sânge turcesc varsă,
Somn dulce mutând în moarte rece;
Nici altă s-auziea-în șetre vecine,
Făr gemetul morții și suspine.

Căci muntenii prin corturi, pre-afară,
Ce tâmpina, prăvălea-în țărână,
Tăia, junghia cu moarte preamară
Pre-adormiți cu deștepți împreună,
Pășind cu șireaguri închieiate,
Cu vatră-asemene făcea toate.

Ca droaia de lupi când apucă
La mandra cu slabe păcurele,
Și păstorii nu știu să le-aducă
Vreun ajutoriu, larg între ele
Face perire, ucide, strică ș-apasă,
Nici pe una neîncolțată lasă,

Așa muntenii-în oastea turcească
Purcegând din șatră în șatră,
Bieților nice să să trezască
Vreme lăsând, îi figea spre vatră,
De multă moarte cap le-ameţisă
Și mâni viteze le drevenisă.

Iară deacă-în urmă să făcu știre
Că vrăjmașul tabăra-împresoară
Ș-a să face de turci înglotire
Începu, deodată răsunară
Din dosul tabării turcești mare
Búcine și dobe cu strigare.

Pentrucă din dos Vlad supusese
Oarecâteva-sute-înarmate,
Cu bucini, și dobe-în tufe dese,
Cu poruncă, când va-începe-a bate
Războiu, și ei să strige, să cânte,
Pe turci de doao părți să spăimânte.

Atuncea, (spun că) și-în văzduh să văzură
Cereștii călărași în veștmânte
Albe, în strălucită-armătură,
Mergând muntenilor înainte
Și hărțuind cu sabii de pară
Pintre păgâneștile ciopoară.

Turcii văzând ici vrăjmașu-în față,
Ș-auzind că-altul din dos năvale,
Cu droaia, făr' de rând și povață,
Să punea muntenilor în cale
Și să gătă de bătaie-adinsă,
Dar apoi inima li să frânsă.

Căci românii, dacă precepură
Că să face-în tabără mișcare
Cu musică și chiuitură
De războiu și de-oști ațițătoare,
Descoperind lămpadele-aprinse
Înnaințară-în șireaguri strinse.

Ca pârjolul ce-întii prin frunzare
Merge nădușit pe zios, cu mică
Flacără, iar după ce din rare
Tufe răzbi-în brădet, să rădică
Bobotind în văpaie,-apoi prinde
Vânt și-în urmă tot codrul încinde,

Așa muntenească-oaste-îndrăznită,
Ce păn acum furiș pătrunsese,
Deacă să vede descoperită
Făr' veste din întunerec iese
Și despre-osăbite părți s-arată,
Ca și când ar fi nenumărată,

Cu strigări adânci triumfătoare
Făcând asemene cu pământul
Toate. Iară turcii de groază mare,
Uitându-și credința și cuvântul
Care sultanului său dedusă,
Răsipiți fugea-în grabă nespusă.

Atunci o coloană ce-avea să-abată
La corturile Porții pre nalte,
S-urmeze după porunca dată,
Rătăcindu-să nimeri pe-alte
A pașilor, unde tăbărisă
Oștile din Asia trimisă

Care-a sprijinire nu putură
Năvala muntenilor iuțită,
Frânte cu cea dintii lovitură;
În zădar pașii strigă, le-învită,
Căci cu grămada pornite-în fugă,
Nici poruncă-ascultă, nice rugă.

Ba trag și pe cele-alte cu sine
În răsipă, să calcă, să strică
Oaste cu oaste și-ordii păgâne
Fug însuși de-ai săi de mare frică;
În zădar și sultanul de față
Îndeamnă, mustră,-arată ș-învață,

Cum în zădar și trimișii strigă
În toate părți că nu-i de-a să teme,
Că-i numa viclenie și-întrígă
Despre munteni, ce în scurtă vreme
Va ținea, numai ca fieșcare
Să steie, s-arete cutezare,

Că gloata-înfricoșată nu știe
De rămas, ci năbușește-afară
Din tabără, cu nerând și-în tărie,
Ca și când din munți unda pogoară,
Rumpe iazul, răstoarnă poprele,
Prevărsând lunca de bălțele.

Mahomet văzând aceste toate,
Izbânda-și uită, jeleà-l cuprinsă,
Mai vârtos că-auziea după spate
Ca când oști ar fi mai multe-ascunse,
Ș-acum nu caută numa să scape
Pe unde-i mai scurt, mai aproape.

În mijlocul unii groase cete
Cearcă a străbate-întracea parte,
Pe-unde să vedea mai cu-îndelete
Și pe unde era mai rară moarte;
Așa scăpă de-oștile române
Mahomet acoperit cu rușine.

Toată tabăra mearsă-în răsipă!
Cei scăpați fug fără contenire,
Morții zac, răniții gem și țipă
Iar' biruitorii cu îndrăznire
Strigă, să-îndeamnă și să-întărâtă
Și nu dau răgaz nici o clipită.

Întracea Sătana cu-îndrăzneață
Leghioana sa iacă sosește
Și pe turci fugari în groasă ceață
Învolgând de moarte-i ocrotește;
Spúmegă de ciudă și mănie
Pentru venirea sa cea târzie.

Iar' Mihail Arhánghel, întia
Cereștilor oștitori povață,
Zărind de parte cum vine-ordia
Dracilor învoaltă-în neagră ceață,
Tot cugetul Sătanei-înțăleasă
Și hotărî nainte să-i iasă.

Deci strigă-îndată: „la arme-afară!"
Și luându-și o ceată cu sine
Îngerească, cu sabii de pară,
Câteva tunuri cu fulgeri pline,
Tot feliu de-artelerie cerească
Ca pre vrăjmașul să biruiască.

Era de viață dătătoare
Cruci acolò și-evanghelii sfinte,
Moaște, metanii cu sărindare,
Posturi cu rugăciune fierbinte,
Miruri, paraclise, liturghii,
Canoane, aghiazme și tămâi.

Cu cestea purceasă făr>ă<zăbavă
Oastea îngerească la bătălie,
Cântând Troiții pre nalte slavă,
Și stând în față negrii ordie,
Armele nebiruite prinsă
Și de-îmbe părți războiul s-aprinse.

Sabii de pară nemuritoare
Lucind aducea nevindecate
Rane dimoneștilor ciopoare;
Cu fulgeru ceresc încărcate
Tunuri vocnea nestânsă văpaie
Ș-acu fierbea groaznică bătaie.

Neputând cumplita lovitură
Sprijini cetele-întunecoase,
Nápoi a să-îndupleca-începură,
Când Sătana ietăganu-ș' scoase
Și scrâșnind așa răcni de tare,
Cât păru că pământul trăcsare.

Năvălind apoi cu sâlnicie
Asupra șireagurilor sfinte,
Vru pre ai săi din fugă să ție,
Dar' nu mult putu răzbi-înnainte,
Căci îngerii, lui să-aruncă-în cale
Oprindu-l cu scuturile sale.

Iar' Arhanghelul deacă vede
Nebuna Sătanei cutezare,
Iute ca fulgerul să răpede
Și-atâta-i șterge-o palmă de tare,
Cât Sătana-i cade denainte
Ca fără suflet și fără minte.

„Nu-i vrednic un tâlhăroiu ca tine
Să-mi spurc armele nemuritoare!
Palma-i pentru proaste, de rușine
Suflete!" (zise) și supt picioare
Îl călcă. Ș'apoi cine știe-unde
Îl zvârli,-în neşte peșteri afunde.

Atuncia și din artelerie
Începură-a-împroșca sărindare,
Sfeștanii, paraclise, tămâie,
Moaște sfinte ș-altele de care
Fug diavolii; iar apa sfințită
Ca povoiu mergea pe dânșii stropită.

Și iacă-oastea neagră-într-o clipită
Cu vaiet și multă zberătură
De tot în răsipă fu pornită;
Dracii care-încătro străbătură;
Undeva cercând cum să să-ascundă
Cu vreo mijlocire mai curundă.

Unii-intrară-în pământ, alții-în stânce,
Mulți în bălți încă să pitulară,
Prin râpe, lacuri, peșteri adânce;
Iar' o zătignită cetioară
Vrând a scăpa de-atâte nevoi
Să băgă-într-o cireadă de boi.

Mamona văzând aspra pălmită
Care Sân-Mihai Sătanei ștearsă,
Nu stete mai mult, ci-întro clipită
Pieri din șireag și iute mearsă
La oastea lui Vlad luând pe sâne
Chipul unei cătane bătrâne.

Pintre șireagurile gonace
Mestecându-să, strigă deodată:
„Fraților! ascultați, de vă place,
Ce socotesc eu! Iacă-împrăștiată
Fuge turcimea și-în răpezită
Fugă-anevoie va fi poprită.

Deci în zădar gonind după dânsă!
Ajungă dar că-a noastră vărtute
Puterea lui Mahomet înfrânsă;
Nu e de-a-l conteni-în fuga iute,
Că-oastei vrăjmașe-în fugă pornite
Trebuie-a zidi poduri aurite.

Până ce noi făr de răsuflare
Gonim pe fugari, alții bogată
Tabăra vor prăda și doar' care
N-au asudat în astă cruntată
Bătaie răpi-vor acei toate!
Noi om rămânea cu buze-umflate."

Aici tace ostașul ș-arată
Mulțime de bani cu lucruri scumpe,
Oastea la pradă-acum învitată
Să desface, rândurile rumpe;
Fieșcare merge-apoi de sine
Lăsând scăpare-oștilor păgâne.

Deci la ceialalți porunci trimite,
În urma fugarilor să meargă
Neîncetat, cu pasuri întețite,
Iară el în partea sa-încă-aleargă
Pe care-ajunge taie și bate
Și bieților purure stă-în spate.

Cum râul de munte primăvara,
Când în pripă neaua să topește,
Dintru nălțime urnind povara
Apelor, să varsă și bujdește,
Toate-înneacă, surpă și prăvale
Și nu-i ce să-l oprească din cale,

Așa Vlad neînvinsul să răpede
Și cu șireaguri nespăimântate
Frânge, taie ce nainte vede,
Surpă, răstoarnă, calcă, străbate,
Și nu-i vărtute, nice tărie
Să-l contenească sau drum să-i ție.

Dar ce folos de atâta vitejie,
Când scăpare avu mai marea parte
Prin a diavolilor măiestrie!
Totuș' a turcilor fu rea soarte,
Căci din tabăra nenumărată,
Abia scăpă jumătate de gloată.

Cântecul a VIII

Țiganii merg și neștiind unde
Să scape de-o nevoie, dau pe-alta;
Sătana-într-o mănăstire s-ascunde,
Vrând să bage pe frați întru balta
Necurăției; iar' Hamza-arată
Sultanului turcimea-înțăpată.

În zădar omenirea să plânge
Cumcă-a toate mari și mici greșele
Dracul poartă vina, care-împinge
Pe om la strâmbătate și rele,
Că cercând lucru-în amărunt bine,
Întia pricină din om vine.

Dacă n-ar dare-omul ascultare
La întia-îndemnătură drăcească,
Iadul, cu toată ceata sa mare,
N-ar nimeri ca să-l biruiască,
Dară noi lucrăm din voie-adinsă
Și totuș zicem: dracu mă-împinsă.

Vede lacomul scula străină
Și-îndată-o râvnește; dracu-învită
Apoi, și nu-i dă loc de hodină,
Iară el din ce-în ce să-întărâtă,
Pănă ce-în urmă pofta l-învinge,
Pănă de lucru străin s-atinge.

Deci pentru că râvni el îndată
Când văzu, nu este dracu de vină,
Ci voia lui spre rău adâncată!…
Pentru ce-omenirea nu-ș' alină

Întia porneală, ci-ș' arată
Plecătura-inimii vederată?

Copila ce vede-întii pe-un june
Frumos care drag inimii cade
Rușește-în față ca viu cărbune,
Ochi îi scripesc, suflarea-i scade,
Și iacă dracu de-aci precepe
Că ia pe fecior a dori-începe.

Apoi să fie cât de curată,
Dacă nu-și va lua sama bine,
Fugind ș-uitând pe-acel june-îndată,
O! câtă jele, câte suspine
Și câte fierbinți lăcrămioare
O așteaptă-în urmă să-o-împresoare!

Că diavolul apoi nu-i dă pace,
Ci-în cuget îi puneună ș-altă.
Atâte-arătări viclene-i face
Pănă-în lațul său o vede-învoaltă,
Atâta lucră și măiestrește
Păn' sângur cu sângură tâlnește.

Călugărul încă joară curăție,
Iar deacă văzând el o femeie
Frumoasă venindu-i în chilie,
Și el, în loc ca fugă să deie,
Va rămânea cu dânsa-împreună,
Pierde-va și el a sa cunună,
Că diavolul îndată precepe

Cumcă fratele bucuros vede
Femei și-i suflă gânduri surepe;
Deci, pentrucă el fuga nu dede
Dintr' început, pe dânsul rămâne
Toată vina poftelor păgâne.

Nici pentru dievoleasca-îndemnare
De păcat poate să să sloboadă,

De-ar face cumva scandală mare
Sau tocma doar' mătanii cu coadă!
Și-în zădar zice: dracu mă-împinsă!
Căci pentru ce el fuga nu-întinsă!

Deci nici țiganii sunt fără vină,
Măcar și pe dânșii dracu-împinsă,
Căci ei dederă-întia pricină.
Arătându-și chief și voie-adinsă,
Cumcă-au inimă de-a să și bate
Împrotivă-a tot feliu de gloate.

Multă-acuma ei cale mersese
După Tandaler, buna povață,
Pe potecul unii păduri dese;
În urmă făcându-li-să greață,
Toți să-învoiră-acolo să mâie
Pănă cătră zorile roșìe.

Iar' Tandaler ș-atuncia-îi învață
Cum să face popas oștenește,
Ca să poată pănă dimineață
Durmi fără grijă. Rânduiește
Apoi împrejur străji păzitoare,
Ca vrăjmașul să nu-l împresoare.

Spre-aceasta el dintru toți aleasă
Pe cei mai îndrăzneți și mai tari
Și zisă: „Fiind pădurea deasă,
Au știm noi de nu să-află tâlhari
Întrânsa? Dăci voi să hiți cu pază,
Deschiși ochii având și minte trează,

Ca, de s-ar tâmpla și cea mai mică
Mișcare sau gomot, voi îndată
Să strigați din ce puteț, făr' frică:
„Stai! Care-i măi!" țiind arma gata
Ca, deacă nu vă-ar ști el răspunde,
Să-l puteți nimeri măcar unde.

Cuvântul între noi, ce să chiamă
De taină, să fie astezi: baros;
Deci luați acuma bine samă,
Ca, deacă la strigătul vârtos:
„Stai! care…" n-ar ști răspunde-or cine:
Baros!, să știți că vrăjmașul vine!

Deci îndată strigați de departe
Cătră-ai noștri: „La-arme, la-arme-afară!"
Iar' voi să vă-apărați păn' la moarte,
Ca să nu vă faceți de ocară."
Așa străjile-învățate bine
Să-împărțiră-în tufele vecine.

Drăgan care era mai viteaz,
Într-un măr să sui pădureț,
Călăban care n-avea bun plaz
Cu părul său cel tufos și creț,
Fiind mai tare din cei aleși,
Să vârî-între nește spini preadeși,

Iar' Șuvel după-un tufariu să trasă,
Păpuc încă să-ascunsă într-o boartă
A-unui fag, dar' nici alții să lasă
Așa numai pe nedejdea moartă:
Carii pe zios, carii pe sus, cată,
Unde-ocrotință frica le-arată.

Nu trecusă-un ceas și jumătate
De când tabăra în somn apucasă,
Când iacă vin din părțile toate
Vaiete, strigări cu larmă groasă
Și tocma-în cescuțurile scumpe
Prelina păusare le rumpe.

Căci cu toată-această pază bună
Beleaua vini ca și chiemată.
Întii lui Drăgan prin urechi sună
Ca când ar auzi ceva și iată!
Grohăind vrăjmașul și sosește!
Iar' Drăgan din inimă slăbește.

Mai vârtos oblicind că neștine
Sâlea cu mânuri și cu picioare
A sui pe măr, nici „vai de mine!"
Putu striga, nici „stăi!" și „care!"…
Că tot sângele-îi pieri din față,
Iar' ochi îi cuprinsă neagră ceață.

Știu că mulți așteaptă dintre voi
Cu nerăbdare, ca să le spun
Ce feliu de vrăjmași sau tâlhăroi
Au fost care-au făcut acel sun
Și cine-au fost îndrăznețul care
Pusă pe Drăgan întracea stare?

Cu adevărat Omir ș-alții poeți
De frunte-așa curund nu vă-ar spune,
Dar' eu, care-s dintru lăeți,
Nu precep atâta-îmbieciune,
Ci voi povesti lucru cum este,
Și vă-încredințăz că nu-i poveste!

Îmblând o grămadă de gligani
Încolea și-încoace prin păduri
După hrană,-ajunsă la țigani,
Și spăimântată de-atâte guri
Vorbitoare, cu mare grohnire
Păn' la mărul lui Drăgan fugiră.

Iar' un urs carele mai nainte
Sosisă-acolea și mânca mere,
Spăimântat de năvala fierbinte
A gliganilor, fără-îmbiere
Sări pe măr în sus, neștiind
Că-acolo era Drăgan păzând.

Drăgan săracul de cap amete,
Scapătă din creanga-în care șede
Și cade-ursului tocma-între spete,
Care pierzându-și cumpăna ș-dede
Peste cap cu groaznică sberare.
Gliganii dau fuga pe cărare.

De-atâta sunet și de năpraznă
Cele alte străji să-înfiorară,
Iar' ursul văzându-să de caznă,
Nici el, măcar mânios, de-astă-oară
Află de folos a rămânea-în loc,
Ci fugi ca și pârlit de foc.

Căci Drăgan care, prin o ciudată
Tâmplare, în zios căzând s-aninasă
Între doao crenge,-atunci deodată
Trezindu-să, gândeai că va să-i iasă
Sufletul, așa sbiera de tare,
Ca când toți turcii i-ar sta-în spinare.

O, câte minuni face-o tâmplare!
Iacă tocma-întracea-învăluială,
Străjile s-aud strigând: „Stăi… care!…
Care ești, măi!…" și gătând năvală,
Nu de voie bună, ci de frică,
Căci încă nu văzură nimică.

Dar peste puțin și pe dânșii iacă
Vine tot aceaiaș' belea neagră;
Călăban nu știea cum să facă
Ca să-și cruțeze viața dragă:
Ori la vrăjmaș afară să iasă,
Ori să șază-ascuns în tufa deasă.

Așa socotind, o poftă-îi vine
Să-și ivească capul puținel,
Ca să poată-oblici de la cine
Și de-unde-i larma, când și pe el
Nimeri-întețit, ca ș-o săgeată,
Un gligan din droaia spăimântată,

Și nimerindu-i printre picioare
L-ar fi dus doară-în spate cu sine,
De nu-l scăpa părul tufos care
Încâlcindu-să pregiur de spine
Îl trasă-înapoi, iar' el pe spate
Căzu, ca și mort de jumătate.

Atunci el crezu tare vârtos
Cumcă doar un turc de cap îl ține,
Și-începu a să cânta jelos:
„Váileo! váileo! săracu-mi de mine!…
Nu mă lăsați! Vai, dragă mămucă,
Nu mă lăsa turcii să mă ducă!…"

Așa plângând ținea ochii-închiși
Ca să nu-și vază cruda pierire,
Țipa și să văieta morțiși
Socotind că doară vor sosire
Ceialalți a lui spre-ajutorință,
Să-l scoață din mâni fără credință.

Întracea de-atâta strigătură
Tot codrul răsuna pe-împregiur,
Iar' ursul după cea căzătură,
Mănios și mormăind mur! mur!
Purcedea nainte prin desiș,
Căutând câteodată lăturiș.

Bietul Păpuc carele-ațipisă
În fagul bortit, atunci deodată,
Tocma-într-un ceas rău, ochii-ș' deschisă
Căci ivind urechea spăimântată
Din scorbură-afară, ca s-audă,
Și pe dânsul tâlni soartea crudă.

Fiindcă pe-acolea cătrănit
Ursul trecea-într-aceaiaș clipită,
Ș-oblicind capul din bortă-ivit,
L-apucă de cerbicea ticăită.
Vrând să-i smulgă cap din rădăcină,
Îl lăsă cu goala căpățână.

Și iarăș' apucând prin tufare
Dede de Șuvel cu barba creață,
Pe care-afla durmind în picioare,
Și luându-l frumușel în brață,
Așa-l strânsă la sine de tare,
Cât nici putu zice: „Stăi, măi! Care!"

Toate-aceste să făcea pe-o vreme,
Ș-întracelaș' ceas cela răcnește
Spânzurat, iară cesta-în spini geme,
Pe celalalt ursul nădușește;
Toate strigă străjile-împreună,
Pădurea-împregiur groaznic răsună.

Tandaler atuncea să trezește
Ș-auzind atâta ciorobor,
Strigă cât putu chiar țigănește:
„După mine-o luați pă picior!…"
Și strâgând aceasta fuga-întinsă,
Iar' după dânsul gloata să strânsă.

Dar' în loc de-a fugi într-altă parte
Întracolò mergea bărbătește,
Unde-avea nătăria să-i poarte.
Tandaler nicăiri nu să-oprește,
Căci acum își uitasă de toate
Și trápădă-înainte cât poate.

Luând așa fuga voinicească
Țiganii noștri prin cea pădure,
Ca pe vrăjmașul să nu tâlnească,
Mergea pe su poale de măgúre
După căpitanul său vârtos,
Păn' ieșiră la un câmp frumos.

Acolo Tandaler stete-în loc
Puținel, ca să să strângă toți,
Ș-apoi, iară să meargă-într-un noroc,
Căci pe câmp nu să temea de hoți,
Dară ș-acolea năpasta sare
Și li să pune tocma-în cărare,

Căci, după ce cătră miază noapte
Cetele-împrăștiate s-adunasă
Ș-a călători spre noao fapte
Pe câmpul de-alung ei apucasă,
De iznov și fără veste,-o mare
Să făcu-între dânșii turburare.

Și-ar fi dat fuga, de bună samă,
Ca și mainte laia vitează,
Dar' nu știea dincătro teamă
Le vine, ș-aștepta ca să vază
Încătro Tandaler o va rade,
Că-a fugi fără cap nu să cade.

Iar Tandaler de la frunte strigă:
„Stați, voinicilor, și dați pă moarte!
Iacă vrăjmașul va să ne-ucidă!"
Atunci cei de-aproape și de parte,
După-învățătura cea lor dată,
Toți închisără ochii deodată,

Ca să nu-și vază vrăjmaș' în față,
Și dederă-a chiui din gură
Ca și oastea cea mai îndrăzneață;
Apoi, după-aceaiaș' învățătură,
A lovi-începură pregiur sine
În toate părți cum putea mai bine.

De-aș' avea piept vârtos ca de-aramă
Și glas mai mare de-un bou de baltă,
N-ași putea cânta, de bună samă,
Cum să cade, bătălia naltă,
Care negrul norod aici fece,
Că (spuiu drept!) peste putere-mi trece.

Acum la rândul întii bătaie
Să-începusă groaznică și tare,
Că Tandaler cu ochii închiși taie
Despre toate părțile, ș-îi pare
Că el cu a sa vitează spată
Oboară tot câte trii o dată.

Toți țiganii-acum oștea de-aproape
Și-închizând ochii dă bărbătește:
Unii mergând orbiș' cădea-în groape,
Alții pășind nainte mutește
Cu armele sale-împoncișate,
Să trezea prăvăliți pe spate.

Spre nenoroc țiganii dedusă
Pe cireada de boi îndrăcită
Care, cu răpezie nespusă,
De diavoli fiind povățuită,
Așa lovi pe dânși cu iuțime,
Cât prăvăli multă golățime.

Tandaler gândind că-i oaste, foarte
Vitejește-învârtea arma-în mână,
Ș-acuma-ș uitasă și de moarte
Când, iacă, răsturnat în țărână
Într-o clipită el să trezește
Măcar că să bătea voinicește.

Pentrucă dând el orbește,-ajunsă
Pe-un taur moldovenesc de munte,
Care de-a sa parte-încă-i răspunsă
Cu doao tari dovezi ce-avea-în frunte,
Cu care-așa-l zvârli cătră stele,
Cât gândeai că-l poartă dintru ele.

Căzu viteazul. Supt el pământul
Să cutremură, iară cel tare
Suflet a lui părea că din frântul
Trupșor acuș', acuș îi sare;
Îndată pe nas îl năpădi sânge,
Iar' de durere nici putu plânge.

Măcarcă-acum vitele-înspăimate,
Fuga luând, dosul întorsese,
Totuș' murgele viteze gloate
Cruciș' împărțea lovituri dese;
Sâmțind apoi mulți că-în vânt loviră
Începură-a clipi câte-o țiră.

Gogoman încă să stânginisă
Așa de bine și cu mănie
Ca să taie-în turci ca și într-o clisă,
Dar, precum istoria ne scrie,
Mergându-i în deșert lovitura,
Căzu pe față și-îș' rupsă gura.

Îndată pe dâns' mai mulți grămadă
Unul pe altul împiedicați căzură;
De-aci să-începu-între dânșii sfadă,
Cunoscându-să pe graiu și făptură;
Deschizând apoi ochii mai bine,
Vedea fugind gloatele străine.

Atunci Hărgău cel cu gura mare,
Care dintru toți pe-aceaia vreme
Striga, zbiera, chiuia mai tare;
„Stați, măi! (strigă) că nu-i de-a să teme!
Stați, voinicilor! (adausă iară),
Iacă vrăjmașii să-împrăștiară".

Toți atuncea țiganii căutară
Oare-adevărat Hărgău le zice?
Fața le era ca galbenă ceară,
Iar' inima su piepturi voinice
Încă ș-acum le tremura foarte,
Măcar vedea vrăjmașul de parte.

Lung steteră ei, privind încoace
Și-încolea, de nu mai vine iară
Protivnicul, însă văzând pace
În toate părți, să mai îndemnară
Și prinsără-a să-întreba-între sine
Cum s-ar cădea să facă mai bine:

Adecă-ori să-întoarcă iar acasă
Cu gura goală, fără bucate,
Ori să rămâe.-În urmă s-aleasă
Cumcă, după ce vor fi-îngropate
Trupurile celor morți, să fie
Slobod fieșcui a merge-unde știe.

Atunci Tandaler de gios să scoală
Și zise: „Ian ascultați voi pe mine,
Voi, carii vreți la muieri în poală
Să-alergați, și voi, la care spine
Încă-în picior n-au întrat ca mie,
Să vă sature de bătălie!

Dăci să ne tragem la ha pădure,
Să fim ascunși, nevăzuți dă nime,
Iar' de-a vrea Guladèl să să-îndure
Mâne și dă-a noastră țigănime,
Socotesc c-om afla dă mâncare,
Că mie d-ahasta m-i mai tare".

Sfatul acesta tuturor place,
Toți în pădure descălecară,
Dară focuri să temură-a face,
Ca să nu-i afle vrăjmașul iară.
Toți cugetând ca porcu la ghindă,
Adormiră cu gura flămândă.

Dar', precum spune cartea ciorească,
Nici un suflet pieri-într-acea noapte
Din viteaza gloată țigănească,
Numa răniți fură cam la șapte.
Creadă cine cum vrea, eu nu cred,
Măcar că scris pe hârtie văd.

Abia zorile peste hotară
Gonind întunericul trecusă,
Abia și soarele-întorcând iară
Strălucisă cu raze neapuse
Vârvuri de munți, de dealuri și stânce,
Apăsând negura-în văi adânce,

Când voinica lui Tandaler ceată
Să trezi și la câmpul de-asară
Socotind puținel să să-abată,
Întracolò drumu-și luă. Dară,
Nu știu cum, spre norocul mare
A ei, să rătăci din cărare

Și ieși din codru de-altă parte,
Într-altă câmpie desfătată,
Dar' cu mulțime de trupuri moarte
De oameni și de cai sămănată,
A voinicii sale dovadă.
Să miră ș-abia poate să creadă.

Iar' deacă-începu cu falā-a spune
Fieşcare vitezele sale
Fapte de ieri, nu mai fu minune,
Socotind ei că cu vorbe goale
Nu să pot ucide-atâți, dar' nice
Era ceva împotrivă-a zice,

Căci ieşind ei din pădure-afară,
Tocma-în cea câmpie nimerisă,
Unde Vlad Vodă pe turci asară
Cu multă putere năvălisă.
Lor de-aceste neştiind le pare
Că-înşi au făcut biruința mare.

Dar', ce noroc!… Nu departe, iacă
Dédere de lucruri şi mai bune,
Adecă de tabăra bogată
Ce-o părăsisă-oştile păgâne
Când fugind cu sufletul sărac
În pripă, lăsasă toate de jac.

Ihu! prihuhù!… cu toți deodată
Ei a striga ş-a juca-începură,
Ş-a căra din tabără bucată,
Tot feliu de armă şi mundură,
Cai, boi, berbeci, cămile, fărine,
Urez, peşte, zahăr, orz cu pâne.

De-aci la țigănie acasă
De grabă-întoarsără ducând prada,
Voioşi de bătaia norocoasă.
Dar' chiotul pe cale şi sfada
Un mil de loc să-auziea-împregiur,
Căruțele răsunând dur! dur!

Lăsămu-i să meargă-în bună voie,
Că noi mai avem a spune şi de-alte
Adecă, scăpând de la nevoie
Fața Mării sale prenalte,
Domnului Sătănii, ce mai fece
Şi cum hotărî vreme-a-ş petrece.

După ce el din aspra căzută
Abia să trezește și să scoală,
Acum gândul de războiu îș mută
Rușinându-l nebuna sa fală,
Ș-un cuget ciudat îi vine-în fire
Ca să să-ascundză-într-o mănăstire.

Știind el acum de multă vreme
Că frații călugări în chilie
Au primit Pisma, fără-a să teme,
Iar' Pisma, iubita lui fie,
Au născut acolò depreună
Fățăria și Vrajba nebună,

Luând chip de tânără copilă,
Stete Fățarnicul la portiță,
Rugându-să de-ajutoriu și milă.
„Fiind eu (zisă) de bună viță,
Turcii păgâni năpădind asară
Frați, surori și părinți îmi tăiară;

Numa eu scăpai, nefericită,
Prin a-întunerecului scutință;
De foame și trapăd obosită
Toată noaptea cu mare sâlință
Rătăcind mă-învârtii prin pădure,
Păn' sosii la ceste ziduri sure.

Deci, deacă-aveți inimă creștină,
Scăpați-mă de moarte ș-urgie,
Dați-mi să moriu încai fără vină
Decât încăpând eu la robie
Să-mi pierd curăție și viață.
Ah! jelnică soarte și scârbeață!"

Cu lacremi, aceste mincinoase
Zicea suspinând, iară monacul
Portariu privind la dânsa-și uitasă
Metanele, ceasuri și condacul:
Căuta la păr slobozit pe spate
Și la sânul gol de jumătate.

Înțălegând bătrânul părinte,
Egumenul Gherontie,-îndată
Porunci să i-o-aducă-înainte,
Zicând că măcar că este fată,
Totuș' cinul la-întâmplări de-aceste
Sloboade să-intre-în chilii neveste.

După ce de-amărunt cercetată
Fu copila, bătrânul o dusă
La o chiliuță sângurată
Ș-o-încuie, dar' nimărui nu spusă,
Temându-să doar', cine știe,
Să nu să tâmple vro nătărie.

O, să știi pe cine-închizi aice,
Drăguț Gherontie! câte ciude
Te-ar împresura și ce ai zice?
Însă-acum aș pofti eu un jude
Cu minte și fără părtenire
Să meargă cu mine la mănăstire,

Ca privind la frumoasa copilă
Însuș, după drept, să hotărască:
Oare putea-va scăpa de sâlă
Și de năpasta călugărească,
Întreagă și cu totul curată
Această fecioară-împelițată?

Eu zic că nu!… Și cum să arată
Din poveste, nu zisăi minciună.
Dar' cine-ar fi socotit vreodată,
Judecând cu socoteală bună,
Ca diavolul pentru pocăire,
Și el să să bage-în mănăstire!

Ajunge-atâta că coconița
Prilostită,-așa fu bunișoară,
Cât, de n-ar fi sosit Măgărița
Ducând pe sfântul înapoi iară
Tocma pe-aci, călugării doară
Pentru dânsa-ar fi fost să să-omoară.

Călugării o ochisă bine
Și toți zisără: „Ce fată frumoasă!…"
Dar' cei mai mulți socotea-întru sine:
„Ah! să nu am pe mine-astă rasă!"
Așa gândea, vorbea pănă-în sară
Prin chiliuțe cum și pre-afară.

Dară când fu pe la miază-noapte,
Vicleanul nevăzt pretutinde
Îmblă și fiește cărui șoapte
În vis pofte rele și-l încinde;
Copila-arătându-să-în chilie,
Pe fieșcare chiamă și-îmbie.

Gorgónie,-unul mai cu-îndrăzneală,
Care nu putea s-adoarmă-asară,
Invitat fiind curând să scoală
Și să duce după cea fecioară;
Ea merge-înnainte numa-în iie,
El după dânsa, păn' la chilie.

Pe-întunerec și fără lumină
În chilie fiind, cearcă, caută
Desfătata lui Adam grădină,
Pretutindene; în urmă iată
Nimerește pe-un pat, iar' supt țoale
Pipăind, dede de viu și moale.

Copila-îi pare că zace-întinsă,
Ba și că-l cheamă-i să nălucește.
Cuviosul părinte s-încinsă
Ca focul când cineva-l zâdărăște.
Ș-acum să-înflasă să cânte-în dude,
Când iacă-ușa scârțâind aude.

Un trópot de-om pe furiș vine,
Oblici Gorgonie săracul,
Și fiind el inimos în sine,
Cât nu s-ar fi temut nici de dracul:
„Cine ești? Om, diavol sau nălucă?"
(Strìgă) și-întruna de piept apucă.

Ghierman chielariul era, pe care
La poprita dusese chilie
Tot aceaiaș' poftă și tâmplare.
Ghierman la răspuns mult nu să-îmbie,
Ci-îndată-i răspunde cu-o pălmită.
Diavolul pe-amândoi întărâtă.

Iar Varlám, ce numa cât sosește;
Pe-întunerec mergând dă pe dânși
Și câtu-s de lungi îi prăvălește.
Până-s aceștea-în luptă cuprinși,
Iacă Ștefan, Iosofát, Nichita!
Pe-un după-alált aduce ispita

Gorgonie pe chielariu supusese
Ș-acu să-începea de-a scărmănata.
Ospătându-să cu pugnuri dese;
Nichita-încă era de harț gata,
Când lovindu-să de niște lade
El încă peste ceialalți cade.

Chelariul apucând răsuflare
Atunci, să zvârgoli cu putere
Și de-abia să rădică-în picioare;
Dă să fugă și spre ușă mere,
Dar bucnește-în cap ca ș-un berbece
Pe Iosofat și nu poate trece.

Atunci el tinde mâna să vază
Cine iarăș' în drum i să pune?
Lui Iosofat ochii scânteiază,
Amețit cade!… Ce voi mai spune!
Chelariu-în locul cestui apucă
Pe Ștefán vrând cu sine să-l ducă.

Gorgonie pe Varlam săracul
Ucidea, iar' chielariul de gușă
Sugruma pe Ștéfán; și boleacul
Iosofat dându-și cu ceafa în ușă,
Amețit zăcea ca-unu ce moare,
Și numa cât bătea cu picioare.

Așa fu priveliștea când iacă
Ușa fără veste să deschide,
Chilia cu lumină să-îmbracă.
Vede-atâtea măscáre ș-obide
Bătrânul Gherontie; să miră
De-unde toate aceste să scorniră.

„Bogorodță, spasi ns! (zisă),
O, fiilor! dar ce-i aceasta?"
Fata cu tot să descoperisă,
Zăcând ca și la nuntă nevasta.
Spre mai mare scandală ș-ispită
Marghioala să făcusă-adormită.

Bătrânu-într-acea nerânduială
Nu știea ce-întii ar fi de-a face:
Ori să-acopără-a femeii sminteală,
Ori pe frații luptători să-împace!…
Și lung stete cu mintea-îndoită
Ș-ochii-înfipți la beleaua golită.

Tocma pe-acolea-într-acea minută
Sân Spiridon întorcând acasă
Trecea care, comedia slută
Văzând, pe deasupra lor trasă
Cu degete sfinte-un de semn de cruce
De care fug, pier toate năluce.

Și iacă,-o minune! fata piere
Ca năluca din ochi, iară frații
Ca când n-ar avea nici o putere
Slăbesc din mâni, și răsturnații
Să scoală mirându-să de-aceasta,
Iar' mai vârtos cum pieri nevasta.

Toți cu Gherontie împreună
Cunoscură cumcă-au fost ispita
Sătanei pe dânși, de samă bună,
Pentru că și fratele Nichita
Povestea cum că dracu nu-o dată
I s-au arătat în chip de fată.

Musă, ian pleacă-ți cântare lină
Și spre-a turcilor împărat mare,
Ce cu foarte mică-oaste păgână
Nu să grijea numa de scăpare;
Ce mai păți-în fuga răpezită,
Ce făcu și cum i-au fost ursită?

Sultanul care-acum să tăiasă
Cu puținei prin oastea română,
Jelindu-și soartea nenărocoasă,
Fuge pe unde nevoia-l mână;
În urmă,-obosit, neștiind unde
S-află,-în codrul de-aproape s-ascunde.

Și din puțini care-i rămăsese,
Călărași în toate părți trimisă
Ca mai vârtos cele mai alese
Oști călărețe să fie-oprite,
Iar' el într-acea frânt de-ostăneală
Vru puțin să-odihnească-în tihneală.

Abia, răpăusă jumătate
De ceas, când îi curmă-odihna lină
Un glas de-om, care-inima-i străbate:
O umbră-în văzduh, plânge, suspină.
Sultanul atunci capu-și rădică
Și privește, dar cuprins de frică,

Fața cu scârbită îngrozire
Întoarsă de la vedere-amară,
Căci s-arată-în văzduhul supțire
Hamza, pe care-în trecuta vară
Vlad pedepsi cu moarte sureapă
Făcând să-l tragă de viu pe țapă.

Cu față cruntă și-împănginată,
Cu ochii-afundați, barbă sperlită,
Acela-în văzduh acum s-arată;
Pe Mahomet cu degetu-învită
Și cheamă să meargă după dâns;
Sultanul îi urmează-într'adins.

Nu mearsă doară pasuri trei sute
Umbra, ș-întinzând mâna i-arată
Un loc, apoi din ochi piere iute.
O! vedere tristă-înfiorată!
Aici sultanul nenumărată
Gloată turcească vede-înțăpată!…

O poiană era-împregiur doară
De trei sau patru miluri aproape,
Cu dumbravă-încungiurată rară,
Iară-întrânsa mii de mii de țape,
Des lângă-olaltă s-afla-înșirate,
Cu trupuri musulmane încărcate.

Sultanul de scârbă și de greață,
Din inimă slăbind și picioare
Amete de cap, cade pre față
Și, de nu era sârguitoare
Grija-unui slujitoriu credincios,
Doară nu să mai scula de zios.

Acesta-l trezește și-l rădică,
Apoi luându-l de susuoară
De la locul cel fără ferică,
Îl întoarce la patul său iară;
Cu leacuri stomahu-îi întărește
Și cu dulci cuvinte-l mânguiește!

Biruit în urmă de mâhnire,
Un cuget cumplit în minte-i vine:
Să-ș' rumpă-a vieții sale fire:
„Ha! (zisă foarte scârbit în sine).
Mahomet învins!… Mahomet!… care
Fu nebiruit pe-uscat și pe mare!

Și cutremur a trei părți de lume,
Acelaș' Mahomet acum de-o mică
Oaste-învins, pierde slavă și nume!
Ah! nu fie-așa! nici să să zică
Cândva că biruit de-oarecine
Au fost, ci sângur de sine!…

Nici va fi ca vreo dreaptă străină
A custării să-mi rumpă doar ață,
Eu însumi urgisita lumină
Stângându-mi voiu să ies din viață."
Aceasta zicând el cu duioasă
Tânguire cuțitul său scoasă

Și era gata să să străpungă
Când unul dintre trimiși sosește,
Că-acuș nește cete vor s-ajungă.
Prin aceasta lui inima crește
Și părăsindu-și gândirea slabă,
Către Dunăre ia fuga-în grabă.

Cântecul a IX

Boierii necredința-și arată;
Sultanul pe-un alt vodă numește;
Țiganii la nuntă să desfată,
Unde Parpangel le povestește
Cum el prin o tâmplare nespusă,
Trecând prin iad, păn la raiu să dusă.

Deacă Vestea-în Târgovești ajunsă
De-a lui Vlad înaltă biruință,
Cum el oastea păgânească frânsă,
Boierii cei fără de credință
Ce cu turci avusă mestecare,
Făcură-între sine divan mare,

Sfătuindu-să pentru domnie
Și cum ș-ar drege treburile bine,
Ca de-a lui Vlad să scape mănie,
Nice să-încapă la mâni străine,
Mulți în multe chipuri, socotele
Arătându-și și bune și rele.

Atunci Dănescul rostu-și ațâță,
Și fiind bogat, de naltă viță,
Auz la toți află și credință.
Iar' după ce la divan să-așază,
În chipul următoriu cuvântează:

„Măcar cum cinstiți boieri! vă pare
De-această biruință frumoasă,
Dar' eu socotesc făr' apărare
Cum că ne-așteaptă soarte jeloasă
Ș-amar în urmă!… Mila cerească
Deie, ce zic să nu să plinească!…

Am învins adecă!… Turcul fuge,
Vodă triumfă, muntenii saltă
Și gătesc păgânilor lănțuge,
Adevărat! biruința-e naltă!…
Însă, cu toate-aceste privele,
Într-alt chip sunt cugetele mele.

Voi știți câtă greutate trage
Țara de oștile-însuși a noastre,
Iar' când de războiu bucinul rage,
Nice poate cineva să-ș' pastre
Averea sa, nici dulce viață,
Fieșcare-și poartă capu-în brață.

Așa trăim de câțiva-ani încoace,
Tot întru bătăi primejdioase:
Tinerii ni se stâng, țara zace
Pustie, numa cu stârvuri ș-oase
Sămănată. Și dintru-a cui vină?
Cine-i acestor toate pricină?

Vlad Vodă din trufie deșartă
Și din ura lui Mahomet privată,
Asupră-ne pre păgâni întartă;
El apoi cu firea ne-alinată
Tinerimea la pierire bagă,
Iar' la primejdie țara-întreagă.

Nu-mi zică nime că-a lega pace
Cu păgânul mai rea treabă este,
Fiindcă de multă vreme-încoace
Credința nu-și ține, și de-aceste…
Că-în zădar îl vinuim, și doară
Vina pe noi înșine pogoară.

Cine-aleargă la turci cu făgadă
Ca, deacă-l va pune la domnie,
Țara-i va supune, și-în dovadă
De plecare, cu haraci îmbie?
Românu!… Cine patria sa vinde?
Românu!… Cine a vrăjbii foc aprinde?

Cine-ajutoriu de la păgân cere
Făcându-l hotărâtoriu și jude,
Iar' el răzămându-să-în putere,
După ce sfezile noastre-aude,
Celuia face dreptate, care
I-au dat făgăduință mai mare?

Ce folosu-i acum a să pune
Împrotiva celia putințe
Cării toată-Asia să supune?
Nici zece de-aceste biruințe
Ajung a ne pune-în ocrotire
De toată temerea-întru vinire.

Sultanul pănă la primăvară
Cu mai mare-oaste decât aceasta
Asupra noastră va-întoarce iară,
Și cine-împrotivă-i atunci va sta?
Și-unde este scris că totdeuna
A noastră va să fie cununa?

O dată numa!… sângur o dată
Deacă ne va fi fără priință
Norocul schimbaciu, iacă surpată
Țara din temeiu! Nici e putință
Ca vreodată să să mai rădice
Sau s-ajungă zile de ferice,

Ci va rămânea de tot supusă,
Ca și bulgărimea cu Sârbia
Ș-alte robite țări"… Abia spusă
Dănescul aceste, când solia
De la fratele lui Vlad sosește
Și către strânșii boieri grăiește:

„Sultanul prin mine vă trimite,
O, boieri cinstiți, pace, iertare!
Afla-veți aceste-adeverite
Ce vă spuiu cu gura, și-în scrisoare
(De cumva vorbei mele n-eți crede),
- În acest ferman", și fermanul dede.

Acolo-împăratul țării pace,
Iar' celor care a lui Vlad parte
Lăsând, la dânsul să vor întoarce,
Iertare de robie și de moarte
Făgăduia voind ca să fie
Pus un frate-a lui Vodă la domnie.

Această solie fu primită
La toată boierimea, ș-îndată
În toate părțile fu vestită,
Cu porunci ca țara să să-abată
De la Vlad și să nu mai primească
De la dânsul poruncă domnească.

Apoi la sultanul cu plecare
Trimisără-o de frunte solie
Să s-închine, să-ș' ceară iertare,
Și rugându-să ca la domnie
Pe-acel să puie Poarta nălțată,
Care-a fi mai vrednic să-l socoată.

Hăi, dragă musă! iară te-apucă
(Precum văd eu) strechia spulbărată!
Și va doar' undeva să te ducă
Iarăș' la vreo tâmplare ciudată,
De șagă sau bătaie necruntă
Sau poate că și tocma la nuntă!…

Deci, dacă-i așa, mai bine-abate
La vesela noastră țigănie
Ce-acuma prisosind cu de toate
Tăbărea la Spăteni, pe câmpie,
Bea, mânca, juca zile de vară
Întrege, din zori pănă în sară.

Parpangel încă să cununasă
Și fără de popă cu Romica.
La nuntă pe-o doao zi chemasă
Pe toți cei de frunte și voinica
Lui Tandaler oaste, de-azi pe mâne
Toate gătind cum să cuvine.

Încă soarele nu răsărisă
Când era toate gata de nuntă:
În oale fierbea curechiu cu clisă
Râncedă și cu ceapă mănuntă;
Fierbea și-alte mai multe bucate,
Dar' cine le va număra toate!

Iar' când răsărea frumosul soare,
Era și mesele-întinse toate:
Într-un blid mămăligă cu moare,
Într-altul fălci de porc afumate,
Apoi curechiu fiert cu râncezeală,
Ciuci, lapte acru, păsat, cricală…

Așa sta întinse toate bucate
Pe țelina verde și ierboasă,
Denaintea șetrii desfătate;
Toți oaspeții ședea ca la masă,
Numa Dârloiu ce era nun mare,
Stând ura și bea tot din picioare.

Iară ceaialaltă tinerime
Juca și cânta pe lângă lautā;
Ba și coapta la cap bătrânime
A sări să-îndemna câteodată
Și mânea cu tinerii-împreună,
Toată zioa și noaptea pe lună.

Mitrofan, poetul cel de frunte
Și vestit de pe vremile-acele,
Care la cununii și la nunte
Făcea stihuri și bune și rele,
Scornisă, pe gustul lui Nason,
Mirelui un epithalamion,

Cărui dascăl Chiriligordon
Au scos un viers lin din psaltichie
Alcătuindu-l după canon,
Iară Neanes pe podobie
Îl cânta nuntașilor voioși
De vin, și sătui de cârtaboși.

Hârțoaga Zănoaghei chiar ne spune
Din fir în păr, câte-au fost cântate.
Scrie că Neanes avea strune
De mătasă pe ceteră-încordate
Și cum că șezând pe-o nocovală.
În acest chip el cânta cu fală:

„Tânăr vânătoriu, de mult fără sporiu,
După-un drăgălaș vâna sobolaș.
De-ar fi și să moriu! (zisă vânătoriu)
Drăguț sobolaș, ți-oi da de lăcaș.
Haida hăi, căpăi, hai la la, hăi hăi!
Prin desiș pe căi, hăi la la, căpăi!

Așa din zori cu multe sudori
Tinărul gonea, cu o săgețea
Pintr-un făgețel, sobol mititel,
Ce-încoace-încolea fugea, să-învârtea.
Păn' la un țipiș, unde lăturiș
Sărind pe furiș, să băgă-în desiș.

Atunci iar' și iar' el strigă-în zădar
Cătră soții săi și cătră căpăi,
Că ei merg și sar tot peste hotar.
Haida hăi, căpăi! hai la la, hai hăi!
Când fu spre sară, ieșind o fecioară
Din codru afară, cu frumsață rară

Ca ș-amórul blând îi grăi zâmbind:
„Tânăr vânătoriu, vânezi fără sporiu,
Lasă, lasă-ți gând de-a prinde-oarecând
Sobol fugătoriu, fără de-ajutoriu.
Sobolii, să știi, s-află-în vezunii
Și trebue-întii ca să-i prinzi de vii.

Jură-te mie, făr' viclenie,
Tare și vârtos, să-mi fii credincios;
Su vezunie voiu arăta ție
Ș-un sobol frumos, colea mai din gios!"
Tânărul uimit de bunul tâlnit,
Ș-uită de gonit, stă nehotărât.

Apoi cu milă zisă: „O, copilă!
Ah, sorioară, dragă fecioară!
De-ai fi miloasă, cum ești frumoasă,
Lege n-ai pune,-îndată mi-ai spune:
Iar' eu jurământ ți-oi jura presfânt
C-oi ținea cuvânt pănă la mormânt."

Prunca iubeață atunci roși-în față
Ca vara bujor, apoi linișor,
Cu mână isteață, arătă ș-învață
Zicând: „Frățior, fie-ț după dor,
Ice, su poale de munte-în vale,
Mergi tot pogorâș, păn' dai de țipiș;

De-acolea mai zios, supt un gruiu tufos,
Mergi pe părăuț pănă-i da de-un puț,
Acolo vârtos stai și nu da dos,
Că-acolo-i drăguț ție soboluț,
Acolo gata fi cu săgeata
Și cumu-i data, să-i dai zăgneata."

Voinicul marghiol tot mearsă domol
Păn' dede în vale de salbă moale,
Păn' dede de gol, unde-era sobol.
Trebile sale păzând cu cale,
Fără de hăisaș, fără căpăuaș,
Prinsă-un sobolaș, blând și drăgălaș.

Atunci copilă zisă-i cu milă
Suspinând mereu: „Ah, sobolul mieu!
Ah, fie-ți milă, nu-i face sâlă,
Să nu-i cază rău, că-i cu tot al tău.
Dintr-astă oară, din astă sară,
A ta-s fecioară și surioară!"

Tânărul fecior grăi plin de dor:
„Dragă fecioară! fi-m lelișoară,
Iară eu, mă jor, ți-oi fi bădișor!"
Să îmbrățoșară atunci și strigară:
„Dulce clipită, zi fericită,
Fire-ai lungită, trei ori atâtă!…",,

Mireasa ce şedea lângă masă
Cu fetele, nănaşă şi fină,
Era din toate mai ruşinoasă
Ca una din cele fără vină,
Totuş' spun că bine-au înţăles
Cele ce cântasă Neanés.

Iară cimpoieriul Viorel
Au cântat miresii pe cimpoi
O cântare scornită de el
Când fusese-încă la Dorohoi.
Fetele să făcea ruşinoase,
Ş-afară-acum să găta să iasă.

„Eram tinără ş-încă fragedă,
Mi-era lumea şi zilele dragi.
Într-o zi fără nor şi lúcedă,
Tocma pe vremea când să coc fragi,
Toate mearsără prunce tinere
La fragi, vesele, cu-a lor pinere.

Şi eu ducu-mă cu-a mea pinară,
Eu încă-în codru la fragi roşii,
Dar' ah! iacă-mă-în urmă sângură,
De-a mele soaţe eu rătăcii.
Eu strig, chiemu-le, dar' zădarnice
Sunt chiemările mele-amarnice.

Eu vărs lacreme, stau în cumpănă
Şi mai că-mi vine de-urât să moriu,
Iacă un tinăr când mă tâmpină,
Cu chip şi haină de vinătoriu
Care zise-mi: „Pruncă tinără,
Ce verşi lacreme, ce te supără?"

„Oh, mă supără (zişi) că iacătă,
De-a mele soaţe eu rătăcii!
Acuş' soarele mândru scapătă
Ş-încă eu drumul nu nimerii!
La drum scoate-mă, de-oi fi trainică,
O! bun tinere, ţi-oi fi harnică."

Zâmbi tinăru ca și zorile
Ș-îi roși fața ca și rubin;
Cu dâns râsără d-albe florile,
Soarele râsă pe ceriu sărin.
El s-apròpie și mă-împresură,
Biata d-inimă mie-mi tremură.

Iar' în pinăra mea cu fragile,
El pusă-o mură lin linișor,
Nu de cele ce culeg dragile
Fete prin codru cel verdișor,
Dar' cu murele foarte seamănă,
Poți-i zice tu mură geamănă.

Nu e fagure, mursă proaspătă
Așa de dulce, nice zahăr.
Zieii poate că numa s-oaspătă
În ceriu ș-închină cu cel păhar.
Nu-s a luncilor toate murele
Așa bune și mai mult vesele!

Strigai: „Tinere, drăguț pretene,
Spune-ți numele, dulce pruncșor!"
Iar' el: „Verzile ceste cetine
Mă cunosc numa ca vânătoriu,
Maica este-mi dulcea Vinere,
Vânez inime blânde, tinere!…

Iar' tu jură-te, pruncă tinără,
Că-mi vei fi bună, eu-s Amór!…"
Zisăi: „Juru-mă pe-astă pinară,
Că pentru tine eu viiu și moriu!…"
De-atunci pare că nu-s dulci fragile
Cumu-s murele de-amor, dragile!…"

Cântând Viorel, fetele toate
De rușine fața-ș ascunsese
Celor alte femei după spate,
Dar' urechile nu-și închisese
Și râdea pe-ascuns de cele mure
A lui Viorel, mari, de pădure.

Bunul Parpangel cu cei de frunte
Voievozi și preteni ședea la masă,
Povestindu-le de ramuri crunte
Ce văzusă-n pădurea cea deasă;
Apoi cum își dedusă peste cap
De pe calul viteaz și sureap

Și pe rând toate câte cu dânsul
Pănă-întraceaiaș zi să tâmplasă;
Iar' mireasa abia-și ținea plânsul
La povestirea ceastă duioasă,
Auzând cum au fost leșinat
Și ca din morți iar' au înviat.

Astă tâmplare lăcrămoasă
Așa Parpangel atunci o spusă:
„Acum întorceam la voi acasă
(Zisă el scupind cu ceva tusă),
Căci mă trezisăm din buiguială
Și venisăm iar la socoteală.

Mai multe ce să vă mai grăiesc?
Armat văzându-mă și călare,
Însumețit cu portul voinicesc,
Îmi veni ca să fac o cercare
Cum mi-ar ședea să fiu un voinic
Dă hăia care viteji să zic.

Gândind ahasta, smulsăi dân teacă
Sabia luce și strângând calul
Făr' de-acea-înfocat răcnii! Și iacă,
Într-un zbor trecui valea și dealul,
Iar', cum îmi fu spaima și mirarea,
Când îmi văzui neașteptată starea!

Mulțime de turci zării deodată
Venindu-mi asupra vrăjmășește;
Eu cu inima dă frică-înghețată
Trăgeam calul dă frâu bărbătește,
Vrând cursul să-i plec într-altă parte
Și să scap dă ticăita moarte.

Dar calul iute și-înfierbântat
Cât adulmecă turceasca-ordie,
Începu tocma ca ș-un turbat
A sări ș-a mă duce-în tărie,
Nici putui dă-aci să-l mai opresc
Păn' să băgă-în stulul păgânesc.

Atunci și fără dă îmbiere
Fui sâlit a mă-apăra dă moarte
Ș-a da morțiș', din toată putere,
Mai dă hasta, mai dă haia parte,
Pănă mă făcu biata nevoie
Un mare viteaz și fără voie.

Dă unde vedeți că calul bun
Face și el viteji câteodată,
Dar' mai multe ce să vă mai spun?
Văzui fugind oastea spăimântată
Dă-un sângur voinic dă cal răpit,
Lucru doar' încă nepomenit,

Toate-aheste era minunate,
Dă nu da beleaua peste mine.
Văzând eu că turci-ș' întorc spate
Ca când mă-ar hi-învitat oarecine
„După mine, copii, sus o dată!…"
Strigai cu sabia rădicată.

Ș-înteții calul așa dă tare,
Cât gândii că-în nuori va să salte,
Dar', oh, nenărocoasă tâmplare!
Mă zvârli-în mijlocul unii balte.
Nici apoi știu ce s-au mai tâmplat,
Că eu-îndată-am și leșinat!…

Însă câte văzui minunate
Și pă-unde mearsă sufletul mieu,
Nu vi le-aș putea eu spune toate
De vă-aș grăi trei zile mereu,
Totuș' dintr-ahale-o părțișoară
V-oi spune-acum, alte, dă-altă oară.

Și să păru ca când oarecine,
Nu știu alb, negru sau pestricat,
Apropiindu-să cătră mine,
Unde eu căzusăm leșinat,
Mă dusă cu sine tot zburând,
Pă cum acuș' voi spune pă rând.

Dusă-mă pântră peșteri afunde,
Prin groape, vârtoape-întunecoase,
Ah! și cine mai știe pă unde,
Păstă nește lacuri puturoase,
Pănă când ieșirăm dân strâmtoare,
Unde ni să-arătă cevaș' zare.

Atunci purtătoriul mie zise:
„Aicia să-începe haia lume,
De care premulți într-alt chip visă;
Drept aceasta eu te-am adus anume
Ca să vezi tu cu ochii tăi toate
Și să spui la țiganele gloate."

Apoi îmi arătă de departe
O văloaie foarte mare, mare,
Tot grăind: „Asta-i care la carte
Să zice Gheena și dă care
Mulți în multe chipuri socotesc,
Însă,-într-adăvăr, mai toți bârfesc.

Caută! Dă-aici fără stricăciune
Tu vei oblici tot ce să face
Ș-întorcând la viață vei spune
La fieștecare cumu-ți place".
Așa zisă ducătoriul mieu,
Iar' eu priveam la toate mereu.

Dar' o! cum voi spune toate-ahele
Ce văzui ș-auzii față de față!
Că sângur pomenindu-mi dă ele
M-apucă nește fiori și greață,
Dă groază tot păru mi să-înspică,
Iar' inima-mi tremură dă frică.

Nice-un soare acolo luminează,
Nici pă ceriu sărin lună cu stele,
Ci numa văpăile fac rază,
Însă ce mai văpăi sunt ahele?
Dintr-însă nori dă fum să rădică
Și ploaie dă scântei arzând pică.

Râuri dă foc încolo ș-încoace
Merg bobotind ca nește pârjoale,
Focul nestâns toate-arde și coace,
Iar' pe zios, în loc de iarbă moale,
Jar și spuză fierbinte răsare,
Nespusă din sine dând putoare.

Văzui pe toți dracii-în pielea goală,
Cu coarne-în frunte, cu nas dă câne,
Păstătot mânjiți cu neagră smoală,
Brânci dă urs având și coade spâne,
Ochi dă buhă, dă capră picioare
Ș-arepi dă liliac în spinare.

Văzui muncile iadului toate.
Cum fii Sătanii-ș' fac izbândă
Asupra celor morți în păcate,
Sau și care au căzut supt osândă.
O, groaznică ș-amară vedere!
Vrând a spune, graiu-în gură-mi piere.

Toate păcatele mari dă moarte
Au și pedepse după măsură,
Căci prin aha și dă-ahaia parte
Îș' ia fieșcare certătură,
Prin care-au greșit și dă pre care
Tras fiind s-abătu dân cărare.

Vânzarii și hainii ce vând
Sânge nevinovat pentru bani,
Stau dă coaste spânzurați pă rând,
Ca și-în măcelării hăi cârlani.
Iar' dracii călăi în gură d-arsă
Aur ș-argint fierbinte le varsă.

Tiranii crunți și făr' de-omenire
Șed legați pe tronuri înfocate,
Bând sânge fierbinte din potire,
Iar' din mațele lor spintecate
Fac dracii cârnați și sângereți
Ș-alte mâncări pentru drăculeți.

Așijdere pă domni și boieri
Care jupesc pă bietul țăran
Iau la sine dracii măceleri

Făr' a da pentru dânși vrun ban,
Hrănindu-i cu cătran și,-în loc de-apă,
Cu fiere mult amară-îi adapă.
Păntru tâlhari ș-ucigași ce-oi zice?
Acește pă câmpuri trași în țapă
Rămân vii și nu mor ca ș-aice;
Corbii și cioarele crierii le sapă
Și scocioresc de sus, iar' hierile
De zios le scobesc măruntăile.

Muierea care pă-al său bărbat
Pentru ibovnicul doară iubit,
Ce venin ș-otravă-au fermecat
Sau macar cum ea l-au omorât,
Pă-ahaia dracii suind călare
O duc unde-i văpaia mai mare

Străpungându-o prin gemănare
Cu tăciuni aprinși sau înfocate
Frigări, ș-în asemene stare
Aflându-să purure va pate!…
O! voi muieri pre slabe dă minte,
Luați sama la heste cuvinte!…

Iar' hălòr care pă-alții dăfaimă
Și prin clevetiri numele strică,
Diavolii cu cârlije dă-aramă
Limba vinovată le dăspică
Purtându-i ca pe nește urși pin ha țară,
Făcându-i să joace dă măscară.

Judecătoriu ce luă mită
Pentru ca să facă strâmbătate,
Acolo slujește pentru pită
Și numa sângur păntru bucate,
Dar' a sa cuviincioasă plată
Nu o dobândește niceodată,

Că toți i-o tăgăduiesc în față
Și cu marturi îl fac dă minciună,
Toți judecătorii i să-încreață,
Nice-l lasă jaloba să-ș' spună,
Ci, când a jeluire să-apucă,
Ușile-i arată să să ducă.

Nemilostivii cătră săraci,
Care-a face milă nu să-îndură,
Umblă cerșind în iad pe la draci,
Însă pretutindene-îi înjură
Și, fără-a le da cevaș' în pungă
Sau în traistă, cu cânii alungă.

Lacomul ce pentru bogătate
Strânsă bani cu chipuri neînvoite
Umblă acolo tot cu traista-în spate
Întinzând mânile ticăite
După milă, ci făr' de folos.
Căci acolo toate-i merg pe dos.

Și, măcar umblând din ușă-în ușă
El îș' umple straista dă bucate,
Totuș' purure foamea-l sugușă
Și nimic a lua-în gură poate.
Că-orice gustă dân haia ce-i place,
Tot în aur ș-argint să preface.

Ce să vă mai zic dă helelalte
Pedepse-a iadului ce văzui!
Icia, supt nește șetri nalte,
Stau cârcâmele rând și fieșcui
Dau dă mâncat și dă beut în dar,
Iar' dracii-îș închină cu păhar.

Păcură, smoală, rășină-aprinsă
Și cu topită piatră pucioasă
Este beutura lor întinsă,
Iar dă mâncat jar cu spuză deasă.

Iar' dă crâc mărițe și crâc mari
Pe-aceia pun ș-acolo să fie,
Care din drepte măsuri și mari
Au făcut mai mici prin viclenie
Ș-au băgat vrăjituri ș-apă-în vin
Sau măsura n-au făcut dăplin.

Dincolea vezi bolte și dughene
Tot cu marfă pentr' oamenii răi:
Cesta vinde-obrăzare viclene
Pentru fățarnici și farisăi,
Cela sâliman și rumenele
Ș-alte-ape stricătoare dă piele.

Altul strigă: „Brea! veniți încoace
La vrăjituri evtene ș-otrave,
La fapturi mestecate-în pogace,
În turte ș-în plăcinte jilave,
Farmece dă tot feliu și vrăji
Cu-învățătura cum să le dregi."

De-acolo dracii neguțători
Iau marfă évtenă, pă credit,
Ș-oamenilor dă rău făcători
Pre scump o vând, căci prețul tocmit
Păntru hăst feliu dă marfe dășarte
Este sufletul lor după moarte.

După ce toate-aceste cu groază
Văzui fiind eu mâhnit în mine,
În toate laturi priveam cu pază
Și dă frică plin: oare nu vine
Vreun drac și la mine să mă iaie,
Să-ș' facă doară vro bobătaie?

Dar' povața mea nu știu dă unde,
Iarăș' stete-înainte-mi deodată;
Făr' a mă-întreba, făr' a-i răspunde,
Mă luă dă guler și dă-o spată
Și zbură-în sus cu mine ca vântul,
Crepându-să-înaintea lui pământul.

Așa trecurăm prin pământ ș-ape
Păn' ajunsăm la văzduhul rar,
Ne-înălțarăm apoi păn' aproape
Colo, de-unde zodiile răsar,
Trecând pintre nește locuri puste,
Noao vămi și noao punți înguste.

De-abea în urmă, cu multă trudă,
Ajunsăm la poarta ha dă raiu,
Iar Sân Pietru căutând pă o hudă,
Așa zisă cu sântul său graiu:
„Dar tu, măi țigane, ce cauți aici
În cămeșă cusută cu-arnici?

Nu știi tu că-în trupul păcătos
Nu este slobod a-intra nimărui
Aici în raiul nostru frumos?…"
Eu îngenunchind mă-închinai lui
Și zisăi: „Să mă ierți, sânția-ta,
Eu n-am venit aici dă voia mea…

Ci, iacă! tot ahăstă mă dusă
Pă unde eu n-am fost niceodată!"
Eu zicând aheste-mi făceam cruce,
Dar' povața mea scoate ș-arată
Nește scrisori și dreptăți care-avea
Dă la Sân Mihai, precum el zicea.

Cum Sân Pietru le zări dă parte,
Nu mai grăi nimica, ci-îndată
Deschise luminoasele poarte
Și iacă grădina desfătată

A raiului toată eu văzui,
Dă care voiu acuș' să vă spui.

În raiu nimene nu să sloboade
Dacă nu e ca lamura curat,
Dăci, pă care din lăuntru roade
Dă-ar hi cât dă mic ghimp sau păcat,
Întii trăbuie pân iad să treacă
Și lungă pocăință să facă.

De-acolo venindu-i zioa scrisă
Scapă și trecând din vamă-în vamă
Sosește pănă la poarta-închisă
A raiului, dar' nime nu-l cheamă
Și nu poate să să bage-în raiu
Fără carte de la Sân Mihaiu.

O! dă iadul urât tot să fugi!
În raiu frumos tot să rămâi,
Tocma dă te-ar alunga cu drugi!
Ce desfătări și ce veselii
Sunt acolo, nu să poate spune,
Sufletul uimit dă minune!

Raiul e grădina desfătată,
Întră ceriu și-între pământ sădită,
Dă trup pământesc neapropiată,
Dă minte-omenească negâcită,
Care, după vrednicii, să-împarte
Sufletelor drepte după moarte.

Măcar de-aș avea eu limbi o mie
Și-atâte guri bine grăitoare,
Nu vă-aș putea spune, nice scrie,
Lăcașurile desmierdătoare
Și frumusețele raiului toate,
Care pentru cei buni sunt gătate.

Acolo vezi tot zile sărine
Și ceriu limpede, fără nuori,

Vântucele drăgălașe, line
Dulce suflând prin frunze și flori,
Tot feliu dă păsărele ciudate
Cu viersuri cântând pre minunate.

Acolo Dumnezieu așa fece,
Să nu fie vară zădufoasă,
Nici iarnă cu ger, nici toamnă rece,
Ci tot primăvară mângăioasă;
Soarele-încălzește și desfată,
Iară nu pripește niciodată.

Câmpurile cu flori osăbite
Ș-aici la noi încă nevăzute,
Sunt pre desfătat acoperite
Cu tot feliul de roduri crescute,
Iar' pă zios în loc dă pietricele
Zac tot pietri scumpe și mărgele.

În locul de arburi și copace
Cresc rodii, nărănciuri ș-alămâi
Și tot feliu dă pom ce la gust place,
Cum și rodite cu struguri vii,
Iar' în loc dă năsip și țărână.
Tot grăunță dă-aur iai în mână.

Râuri dă lapte dulce pă vale
Curg acolo și dă unt păraie,
Țărmuri-s dă mămăligă moale,
Dă pogăci, dă pite și mălaie!…
O, ce sântă și bună tocmeală!
Mânci cât vrei și bei făr' ostăneală.

Colea vezi un șipot dă rachie,
Ici dă proaspătă mursă-un izvor,
Dincolea baltă dă vin te-îmbie,
Iară căuș, păhar sau urcior
Zăcând afli-îndată lângă tine,
Oricând chieful dă băut îți vine.

Dealurile și coastele toate
Sunt dă caș, dă brânză, dă slănină,
Iar' munții și stânce gurguiate,
Tot dă zahăr, stafide, smochine!…
De pe ramurile dă copaci,
Spânzură covrigi, turte, colaci.

Gardurile-acolo-s împletite
Tot cu fripți cârnăciori lungi, aioși,
Cu plăcinte calde streșinite,
Iar' în loc dă pari tot cârtaboși;
Dară spetele, dragile mele,
Sunt la garduri în loc de proptele.

Eu eram uimit întru mirare
Dă toate-aheste lucruri dă frunte,
Când oblicii venind pă cărare
Doi moșnegi cu barbele cărunte,
Din carii-unul zâmbind către mine
Zisă:-„O! fiiule, eu vin la tine!…

Căci pă haia lume ți-am fost tată,
Iară-ahăsta e strămoșul tău!
Dacă-ți aduci aminte (ian caută
Dă e-așa păcum îți spuneam eu,
Când mă-întrebai tu dă Zundadel!),
Ahăsta pă care vezi, este el!"

O, Doamne! cum îmi fu dă ciudat
Pă lângă-inimă, văzând aheste!…
Graiu-mi stete-în grumazi înnecat
Dă bucuria fără dă veste;
Căzui la pământ să mă închin
Și vărsai lacreme cu suspin.

„O, tată, te mai văd o dată!
O, dă câte ori te-am plâns acasă!"
(Strigai). El cu față-însărinată
Răspunsă: „Lasă, fătu-mieu, lasă
Suspinul și toată voia rea,
Că-aici nu-i loc de-a să supăra!

Puține-aici încă tu minute
Ai să zăbovești și mai multe foarte
Am să-ți spuiu ție necunoscute,
Ce să vor tâmpla după-a ta moarte,
Și toate câte-are să petreacă
A voastră țigănie săracă!…"

Heste zicând mă luă dă mână
Și depreună cu Șundadel
Mă dusără-aproape dă-o fântână
Unde strămoșu-mi dede-un inel
Și grăi: „Dragu mieu nepoțele,
Hăi, multe-așteaptă pă țigani rele!

Doară sosi-va, măcar târzie,
Zioa, lung după-a ta răposare,
Zioa ha plină dă bucurie,
În carea și lor va luci soare,
Iar' pănă-atunci supt robie-amară
Purure vor hi și supt ocară.

Ian caută tu prin hăst inel,
Aici în hastă fântână-afundă!…
Toate chiar tu vei zări prin el
Și prin cercura lui ha rătundă…"
Eu privii prin inelul ciudat
Și iacă ce mi s-au arătat:

Zării întiaș dată trii fete
Dă-împărat, ca când ar hi robite,
Amar plângând, nici voind să-încete;
Pre tâlhari, cu lacremi umilite
Să sâlea să plece spre-omenire,
Iar' ei n-arăta nici o sâmțire.

Doao dântr-însе era-îmbrăcate
Ca nește doamne stăpânitoare,
Dar' totuș făcea slujbă de-argate,
Iar' una,-în văștmânte-ovilitoare
Dă roabă, era sâlită-a face
Orice răpitorilor săi place.

După aceasta văzui dă dăparte
O grămadă dă oameni vrăjbiți
Aducând unul altuie moarte;
Gândeai că-s dă turbare porniți,
Așa era dă sălbătecoși,
Toți având pă cap căițe roși.

La ceastă vrajbă din fundul mării
Iacă-un voinic iese fără veste,
Armat cu un steag și haine nerii,
Iar pe steag să cetea scrise-aceste:
„A treia oară vin să vă-împac!"
Toți învrăjbiții caută și tac.

Cu șuier groaznic fieșcare
Căscă fălcile să-l îmbuce,
Iară el scoasă-o căciulă mare
Făcând cu dănsa-asupră-le cruce;
Și iacă bălaurii supt undă
Cumplit răgnind iară să cufundă.

De-aci purceasă-încolea și-încoace
Gonind după vrajba nealinată
Și făcând pretutindene pace,
Iar' prin o tâmplare minunată
Ajunsă într'o noapte spre zori
Și la heste trei roabe surori.

Atunci eu nu mă putui răbdare
Să nu-întreb pă strămoșul bătrân
Carele-mi zisă:-„Ahăstaă-iî cel care
Obiceaiul va strica păgân
Și va da robilor slobozie
În vremea când s-a tâmpla să vie.

Dar, dacă vrei să știi pentru heste
Trei fete (pă cum vezi) dă-împărat…"
Ahasta grăind fără dă veste
Cuvântul îi rămasă curmat,

Căci îndată venind nu știu cine
Mă luă și mă dusă cu sine;

Și nice știu pă unde mă dusă,
Destul că eu mă trezii în pat,
Însă, ce pagubă că nu-mi spusă
Zundadel mai chiar și mai curat
Pentru hăl voinic pre minunat
Cu hele trii fete dă-împărat!"

Aici Parpangel fârși povestea,
Toți ascultătorii să mirară,
Dar' cei tineri cu cele neveste
Tot își dănțuia pă lună-afară.
Într-acest chip au fost prăznuită
Nunta lui Parpangel cea vestită.

Cântecul a X

Țiganii sfaturile deșarte
Văzând a de obștelui popor,
Aleg pe cei învățați la carte,
Care între sine fac sobor
Să hotărască ce stăpânie
Ar fi bună pentru țigănie.

Cându-s pântece bine sătule,
Atunci e și gura vorbitoare.
Sfaturi câte vrei și predestule
Îți dă și te-învață fieșcare;
Popa-întorcând de la botăjune,
Toată, de rost, cazania spune.

Dară când e lipsă de bucate
Nu știu cum și mintea să tâmpește
Și n-are sfaturi așa curate,
Iară limba tace ca ș-un pește;
Deci în pântece pline stă toată
Filosofia cea lămurată.

Tu râzi?… dar eu mai zic o dată
Că-a științelor izvoditoare
Au fost hrana cu bună bucată!…
Cum din locul sterp nimic răsare,
Așa dintru mârșavul ajun
Nu purcede nice-un lucru bun.

Spune-mi ce lucru bun făcură
Oarecând săhastrii prin pustie,
Ce nu primea toată zioa-în gură
Făr' ierburi cu rădăcini măcrie,

Mure, bureți, alune și poame,
Ruptoși, ciuhòși, leșinați de foame?

Eu ți-oi spune: zilele, săracii,
Cu tăuni și țânțari neîncetate
Bătăi avea, nopțile, cu dracii
Care-îi invita către păcate;
În urmă din oameni buni cu crieri
Să strămuta-în sălbatece fièri.

Zieu! aceia n-aflară nici una
Dintru cele-învățaturi alese
Ce pre-oameni fericesc și minună;
Nu în pustii, nici în păduri dese
Avură ele-început, ci-în orașe,
Din oameni cu-obiceaiuri gingașe.

La Báctra,-în Vavilón, Memfí ș-alte
Cetăți políte,-în prisos de toate
Nu în peșteri, ci-în palațuri nalte,
Nu prin pustii, ci-în curți desfătate,
Unde sunt cu mâncări pline mese
Și cu vin dulciu păhară drese!…

Omir Iliada minunată
N-o aflǎ prin codru, nice-în munte,
Ci vesel fiindu-și câteodată,
Cântând la ospețe și la nunte,
Iar' de vin când bea câte-un păhar
Să-umplea-îndată de-a muselor har.

Dumnezeiescul Platon și el
Bea, mânca cum să cade, domnește;
Nici iscusitul Aristotel
Trăia fără vin, carne și pește.
Pentr-acea de-a lor cărți învățate
Și-acu ne mirăm; și cu dreptate!

Dar' încătro râvna te răpede
Din țigănime păn la pustie,

Dragă musă?… Cine nu-ți va crede
Că traiul bun face veselie,
Iar' ajunul pe nime hrănește?
Însă tu de țigani povestește.

Păn' țiganii n-avea ce să-îmbuce,
Gândeai că nu știu îmbina doao;
Dar' acum, tot să cauți să-ți faci cruce
Întruna, cu mânile-amândoao,
Cu câtă-îndrăzneală ș-istățime
Sfătuește sătula mulțime.

De când Tandaler bucate-adusă,
Tot în jocuri, în cântări ș-ospețe
Multe zile vesele petrecusă,
Iară cele mai de vârstă fețe
Tot întins sfătuiea cum să facă
Rânduială-în țara lor săracă.

Însă din acele sfaturi toate
În urmă nu să-alegea nimică,
Căci, care cum vinea, pe-apucate,
Necăutând alta numa să zică
Și el ceva, sau bine sau rău,
Spunea de-împrotivă sfatul său.

Unul zicea că nu-i trebuință
De-a face vreo rânduială-în țară
Căci, după direapta socotință,
Toată rânduiala-i o povară
Și nu s-ar cădea să să supună
Ei nimene de voie bună.

„Rânduiala-i bună păntru hăi mari
(Zicea) ce-în frâu țin pă hăi mai mici,
Păcum păntru vozi, vornici, spătari,
Logofeți, visternici și păharnici,
Care prin rânduială sânguri
Iau și-împart a țării venituri."

Altul striga: „Ba să hie-în țară
O tocmală, dar' nu dă hele
Care nu plătesc nice o piară
Putrădă, dar cării pe su stele
Asemenea-alta să nu mai hie,
Că-amintrele faceți nebunie.

Adecă să him toți de preună
Țărani sau boieri făr' osăbire;
Asta-i rânduiala ha mai bună!…
Toți avem ahălaș' trup și fire,
Toți dară-asemene vrednicie
S-avem într-a noastră țigănie."

Era și care poftea pe-un vodă
Ș-un divan cu toată boierimea,
Pentrucă-așa fu pănă-acu modă,
De care mândra țigănie
Nu să cade să să depărteze,
Ci mai vârtos are să-i urmeze.

Unii poftea ca nice-un sărac
Să nu fie-în țara țigănească,
Alții, ca de bir și dare-în veac
Nimic să nu să mai pomenească.
Ceștea, ca nice-o slujbă să fie,
Ceia, ca-alții să le lucre moșie!…

Destul că nu-i acea minunată
Părere-a minții buiguitoare
Care să nu fie fost lăudată
Într-acea pre cinstită-adunare;
Dar' ce folos… când ce-astăzi le plăcea,
Aceiaș mâne toți o hulea!

Într-acea de sfadă și gâlceavă
Nu era mai nice-o zi deșartă,
Ba ș-alte lucruri fără ispravă
Să scornea după-adunarea spartă,
Căci mergând pe-acasă-într-adevăr
Unii cu-alții să lua de păr.

Puțin lipsea ca să nu să bată
Câteodată toată țigănia.
Să-învrăjbisă-acum ceată cu ceată
Și neputându-și ținea mănia,
Tocma când era sfatul mai mare
Atuncia ei să sfădea mai tare.

Deci, precum spun cărțile ciorești,
De șepte ori într-o săptămână
S-au bătut voinicii țigănești,
Că-adunarea lor era fântână
Și-izvorul vrajbelor totdăună,
Nici unul pe-altul lăsa să spună.

Așa dânșii, prin chiară dovadă
A multor pățiri triste, văzură
Că prin vorbă multă și prin sfadă
Numa cât s-ațiță vrajbă ș-ură
Care sfătuirii bune strică
Ș-în urmă nu s-alege nimică.

Căci, întru-adunările mai toate,
Unde norodul fără-osăbire
A vorbi și sfătuire poate,
Purure gâlceavă, neunire,
Pricíre cu vrajbă stăpânește.
Dar' nimic bine să hotărăște.

Cel mai obraznic și mai mișel
Acolo mai înțălept să ține
Decât Socrát, Platon ș-Aristotel,
Iar' cel bun, cel înțălept rămâne
De-o parte, mestecat în mulțime
Și ne băgat în samă de nime.

Pentr-aceasta bătrânii gândiră
Să facă-o rânduială mai bună;
Cu sfatul drept, apoi hotărâră
Ca să nu să-adune depreună
Toată gloata la deobștele sfat,
Ci din toată ceata-un delegat.

Adecă toată ceata-îndesine,
Întru-o adunare deosăbită,
Din cetașii săi, cercetând bine,
O persoană s-aleagă cinstită
Carea să le fie solitoare
La cea mare și deobște-adunare.

În puține zile toate fură
După-această poruncă făcute;
Tot oameni cu mare-învățătură
Și cunoscuți de bună vărtute,
Din dirept sfatul a tuturor
S-au trimis la deobștele sobor.

Acolo să văzură-adunate
Mințile cele-întii și de frunte
Alcătuind o noao cetate
Ca ș-acum în Paris cei din munte.
De socoteli nalte ș-învățate
Să minunară neamurile toate.

Deci, precum spun cărțile ciorene,
Multe ei lucruri bune-așezară,
Dar' n-ar ajunge-o mie de pene,
Nici toată hârtia din țară
Ca să să poată scriere toate
Rânduielele lor așezate.

Mulți oameni înțălepți să sculară
Cu voroave supțiri ș-învățate,
Carii de-amăruntul arătară
Că monarhia este din toate
Cea mai bună și mai potrivită
Pentr-o soțietate-omenită.

Barorèu, unul din delegați,
Să sâli cu multă-învățătură
Ca să-arete celor adunați,
Din istorie și din Scriptură,
Cum că stăpânia monarhică
Este dintru toate mai harnică.

„Unul este-adevărul (el zisă),
Un Dumnezieu, un suflet, un soare
(Precum și mândru Solomon scrisă).
Deci numai o vâlvă stăpânitoare
Și-împărăția unui să fie
Ș-întru d-alba noastră țigănie.

Cea prenaltă vecinică ființă
Ne-au dat pildă-în toate vederată,
De-a cunoaște sfânta sa voință.
Însăș' mama natură ne-arată
Că toată chivernisirea bună
Vine și spânzură dintr-o mână.

Cum trupul omenesc un cap are,
Care poartă și povățuiește
Toate celelalte mădulare,
Așa noi voind înțălepțește
A tocmire-o dreaptă stăpânire,
Un cap s-așezăm de temelie;

Adecă trupul cetățenesc
Prin sângur unul să să cârmeze,
Așa, buni bărbați, vă sfătuiesc,
Și de-ar fi până mâne să vă-ureze
Cineva pentru-altă stăpânire,
N-eți afla mai bună, după fire.

Unde unul trebile direge,
Toate merg în bună rânduială:
Voia lui pentru toți este lege,
La toți e poruncă-a lui clipeală,
Toate-orânduielile făcute
Să duc în fârșit lesne și iute.

Fiind puterea-oblăduitoare,
Într-un punt sângur împreunată,
Mai deplin lucrează și mai tare;
Prin însă toată partea-i legată
Către totul său și către sine
Iar' domnia mai sigur să ține.

Un monarh dară vă sfătuiesc
Ori supt ce numire și poreclă,
Să puneți pe tronul țigănesc;
Cèlelalte domnii sunt de steclă,
Pe care le frânge-o lovitură
Ș-izvorăsc numa nepace ș-ură!

Cine toate relele nu știe,
În care pe cetățeni împlântă
Neodihnita democrație?

Unul cu alt luptă, să frământă,
Unul pe-altul surpă, micșorează,
Cetățan pe cetățan s-armează.

Rogu-vă, norodul ce-ințălege
Pentru cârmuirea vreunui stat?
El purure pe-acela ș-alege,
Au dictator sau consul în sănat,
Care-i dă, l-măgulește,-i să-îmbie.
Măcar să n-aibă-altă vrednicie.

Așa la dregătorii primare
Vin întriganți ș-amegèi neharnici,
Trùfași bogătari cu punga mare
Și minte mică, pentru că-s darnici;
Iar' a celor buni și cu vărtute
Vrednicii rămân necunoscute.

Iar' când unul s-ajungă odată
Bun, drept, înțălept să poruncească
Și va sâli gloata desfrânată
Ca prestrâns legile să păzască,
Atunci gloata nu știe măsură.
Ci defaimă toată legătură.

Pentru că-învățată-în volnicie
Nu sufere nice-o contenire,
Iară de-altă parte, bine știe
Că-a sa este toată stăpânire;

Deci leapădă, calcă și cele
Mai drepte și mai bune tocmele,

Iar' pe cel bun, care vru s-o facă
Ascultătoare,-îl mână-în urgie
Prin o mișea lepădată-ostracă.
Aristíd de pildă să vă fie,
Cel mai bun și mai drept în Atina,
Cui dreptatea i-au fost toată vina.

Deci, care poporului în mână
Lasă cârma și puterea-întie,
Acel unirea deobște dejghină,
Pierde țara, după-a mea părere!…
Dă sabia-în mână la turbat
Și cuțit pruncului neînțărcat.

În scurt, la macar ce repúblică
Tu n-afli liniște-adevărată,
Toate să strămută, să-înduplecă,
Nu e lege statornică,-așezată;
Nici poate fi, că porunci-s multe
Și puțini care vor să le-asculte.

Republica-i țarină pustie:
Care cum vine roada-i culege,
Cel puternic răpește-în tărie,
Că nu-l contenește nici o lege;
Așa venitul de obște piere
Între mai multe răpace ghierre.

Oameni-s așa făcuți din fire
Ca-între cei asemene cu sine
Să poftească-a fi cu deosăbire;
Fieșcare el mai bun să ține
Decât pe ceialalți; de acie
Tot însul trage pe-întieție.

Pentr-acea-în republice să scoală
Unul pe-altul pentru-întiețime

Și purure vrajbă cu răscoală
Turburează pe biata mulțime.
Asta-i izvodul a neîncetate
Rele,-în democrateca cetate.

Iar' unde s-au hotărât odată
Ca sângur unul să stăpânească,
Toată-acest feliu de pricire-încează,
Toata vrajbelor să stânge iască,
Căci nici unul pre monarhul țâne
În cevaș' asemene cu sine,

Ci caută la dâns întru nălție,
Ca la un Dumnezieu pământesc,
Nici poftește-asemene să-i fie.
Deci, mai mult ca să nu mă lățesc,
Încheiu cuvântul și vă zic iară:
Monarhia-i cea mai bună-în țară.

De-aristocrație n-am ce zice,
Că știu cum că nime dintru voi
În adins va voi să rădice
O stăpânie de trei sau de doi,
Sau doară și mai de mulți împreună,
Căci ar fi pofta cea mai nebună.

Acel pe care-ursita neblândă
L-au predeștinat ca să slujască,
Au n-are el mai multă dobândă
Când unui a șerbi să voiască
Decât la mai mulți? Pentru ce dară
Să voim noi mai mulți domni în țară?

Precum n-au fost niciodinioara
Mulțimea bună sfătuitoare,
Așa ș-aristocrația, doară
Încă și mai păgubitoare
Totdeuna fu pentru cetate
Ș-întru societățile toate.

Care-au cetit istoria vechie
De la-început, din epoca-întie,
Sau de la cea mai dintii părechie,
Când încă nu era vreo domnie,
Va băga de samă că-într-întii
Era numa părinții și fii.

Adecă stăpânia firească
Care-au părinții-asupra fiilor.
Astă-oblăduire părintească
Nu era pusă de nici un sobor,
Ci cădea fără de-împrotivie
Pre cel mai bătrân din familie.

Atuncia, prin legături de sânge
Și prin de-aproape frățietate
Era supuși fără de-a să plânge
Oamenii, supt astă-autoritate,
Unei, ceii mai bătrâne fețe,
Și să chivernisea cu binețe.

Iar' după ce foarte să mulțiră,
La familiile deosăbite
Legături de sânge să răciră,
Frățietăți fură răslățite,
Apoi fără-enèrghie rămasă
Ș-această stăpânie de casă.

Pentru că dreptul celui mai tare
Începu cu dârza volnicie
A face-un feliu de domnie care
Să chiamă-anárhia, pe grecie:
O idră cu capete mai multe
Ce nici unul de-altul vra s-asculte.

Această namilă sângeroasă
Lung răzvrăti neamul omenesc,
Păn' prin o tâmplare norocoasă,
Prin un sfat de obște bărbătesc,
Pământenii de vrajbe-obosiți
De-a-și face pravile fură sâliți.

Cei de-o limbă și de-un soiu de-acia
S-uniră-într-o de obște cetate;
Însă ne vrând să dea stăpânia
La nime-în mână, prin așezate
Drepturi firești, pentru toți făcură
Deobște domnia, cu legătură.

Prin ușoare legi democrátice,
Cu drept asemene de persoane,
Ei de sine, după pragmatece
Depreună-așezate canoane,
Să chivernisea când rău, când bine
Și s-apăra de neamuri străine.

Dar' fiindcă-aceste legi făcute
În pripă de sloboda mulțime,
N-au putut s-aibă-atâta vărtute,
Ca să nu le poată frânge nime,
Cei mai tari și cu multă-îndrăzneală
Rupsără-în urmă ș-astă tocmeală.

Anahárs bine-au zis odinioară
Că cest feliu de legi au sămănare
Cu cea pre sumțirică păioară
A păinginului, întru care
Să-încurcă musca slabă și mică,
Iar' cea mare și tare o strică.

Așa-în democráție cei tari
Frâng legile fără nice-o frică
Și din zi-în zi făcându-să mai mari
Peste toți ceialalți să rădică,
Iar' între sine făr' contenire
Să luptă pentru protimisire.

De-aci războaiele cetățene
Să-încep, vrajba din nontru s-ațiță,
Dejghinări și vânzării viclene
Iar' năcăjesc omeneasca viță,
Pentru mândria duor sau a trii
Carii vor să fie cei dintii.

După lungi războaie, multă ceartă,
Căpetenile părților iară
Să-împacă-între sine și să iartă,
Dar' cine rămâne de măscară?
Norodul! prin a cărui sâlință
Ei ajunsără la cea putință!…

Acești înalți preste popor,
Apoi fac o legătură noao
Și să pun stăpâni a tuturor;
Lăpădând fățarnica măntao
Fac pe ceialalți să le slujească
Supt domnie-aristocraticească.

Dar fiindcă-între cei mari sumeți
Aristocrați, lacomi spre domnie,
Preteșugul e plin de scăieți
Și tot însul va ca-întii să fie,
Nu poate-între dânșii să domnească
Lung pacea și priința frățească;

Acuș' unul pe-altul iar' să scoală,
Cel mai iscusit și care știe
A să cumpăta pe toți înșală,
Un pe altul scoate din domnie
Și măgulind mulțimea vârtos,
În urmă-o pleacă spre-al său folos.

Mulțimea, de mult acu-învățată
A sluji, de samă nu bagă,
Numa s-aibă-odihnă și bucată;
Nici caută cine mânile-i leagă,
Ci de voia sa cu bucurie
Zidește tronul de monarhie.

Unui domnitoriu s-aruncă-în brață,
Toată lui îș încrede puterea,
Iar' el zidindu-și nalte palață
Și grijind pentru lungă ținerea
Aceștii domnii, în toate zile
Se ferește-a face rău și sâle,

Ci, ca ș-unul de obște părinte
Pre supuși apără, mângăiește,
Legi drepte-întemeiază și sfinte,
Averea tuturor ocrotește
Socotind toată-a sa fericire
Întru-a supușilor săi iubire.

Așa, purure să părândară
Stăpâniile una după-altă
Mergând din spiță-în spiță pe scară,
Păn' ajunsără la spița naltă
Pe care chemăm noi monarhie,
Adecă-a unui sângur domnie.

Prin aceasta, liniștea dorită
Iară să-întoarsă-în soțietate
Și vrajba fu detot izgonită.
Oamenii văzură că din toate
Acest feliu de domnire-e mai bună
Și vecinică-i dederă cunună".

Aici lunga sa fărșind urare
Baroreu, adâncă-urmă tăcere
În toată cinstita adunare,
Și păru că toți avea plăcere
S-aleagă-un monarh. Văzând că nime
Nu să scoală-a zice din mulțime,

Slobozan atuncia de-altă parte,
Cu dovezi și voroavă-îniuțită
Vru s-arete din minte și carte
Că nu-i domnie mai fericită
Decât o republecă-așezată.
Iacătă-vă zicerea lui toată:

„Deacă-ar fi cu putință să fie
Un om preste toți mai înțălept,
Neviclean și făr' de fățărie,
Cel mai bun la suflet și mai drept,
Și-acest om cu noi lăcuitoriu
Ca să fie și nemuritoriu,

Acel om cu-un suflet așa mare
Și proprietăți neasămănate
Să să facă-apoi, prin o tâmplare,
Monárh absolut într-o cetate,
Sângur lui și eu doar' m-aș supune
Din pricinile care voi spune.

Întii, că-aș fi-încredințat nainte
Cum că e cel mai bun om dintru toți
Și va stăpâni ca ș-un părinte,
Pe mine și pe-a miei târzii nepoți,
Apoi, fiind el nemuritoriu,
Nu mă-aș, teme de-a lui următoriu.

Atunci numa și eu m-aș plecare
La monarhia cea lăudată;
Însă numa la ceastă tâmplare
Care știu că nu va fi niceodată,
Căci oameni aleși fără prihană
Nu s-află ca marfa la dugheană,

Ci sunt și mai rari decât demánții!
Nice să cunosc pe din afară,
De pe porturi, precum eleganții…
Ci prin ispitire lungă. Dară,
Și după ce să cunosc odată,
Altă-împrotivire li să-arată,

Adecă că nu-s nemuritori
(Căci pământenii nu pot să fie).
Pentr-aceasta-îmi par visuitori
Care zic cum că supt monarhie
Ar fi traiul cel mai bun și lin
Ș-ar fi domnia cea mai de plin.

Să punem că doar' vom alege
Pe cel mai vrednic dintru noi toți,
Sângur să aibă trebile-a ne drege;
Dar' cum vor fi-a lui fii și nepoți?
Oare fi-vor ca ș-a lor părinte
Așa buni, drepți, așa cu minte?

Ispitirea fost-au totdeuna
Prebună la om sfătuitoare,
Ispitirea dară să ne spună
Monarhia ce feliu de-urmări are.
Istoria vremilor trecute
Va putea-într-aceasta să ne-ajute.

Care ne-învață fără sminteală
Cum că, de-au și fost odinioară
Un domn cu dreaptă socoteală
Bun, întreg și cu vărtute rară,
Totuș' sau pre rar sau niceodată
Fiiul au fost precum al său tată.

Cum dară pentru' unul să fie
Cât de-ales, noi să supunem toată
Moștenirea noastră supt robie?
Și cine e care să ne poată
Chizăși cum că-urmașii lui toți
Vor fi ca dânsul buni patrioți?

Unul numa, din toată sămânța
A lui, să punem că va fi rău,
Metahirisind a sa putință
Volnicește, după chieful său;
Atunci toată-a noastră viitoare
Viță, iacătă-o lui șerbitoare.

El având toată puterea-în mână,
De-ar și fi strâns măcar cu ce lege,
Cu nice-o lege mai mult să-înfrână,
Cu nice-o socotință să drege,
Ci calcă toate, ba-încă și cele
A cetății mai sfinte tocmele.

Cine poate apoi cum să cuvine
Să vă-înșire cumplețiii și rele,
Nedreptăți și de cruzime pline
Tâmplări, osăbitele-asuprele

Care-apasă atunci pe norodul mișel,
Din pricina-unui monarh ca-acel?

Dar să punem că toți ar fi buni
Urmașii tronului monarhicesc,
Căci a fi răi n-au drepte pricini,
Când să-ascultă de-ai săi, să cinstesc,
Totuș', zic eu, cât e despre mine,
Monarhii nu-mi plac ș-aduc pricine.

Un om sângur întru monarhie,
De-ar avea și capul cel mai mare,
De-ar pune sâlință câtă știe,
Totuș' nu poate el cercetare,
Cunoaște, hotărî sângur toate
Trebile ce să tâmplă-în cetate.

Trebuie dar' să-ș aleagă-ajutoriu,
Adecă sfetnici lui încrezuți,
Ca să meargă trebile cu sporiu;
Acest feliu de oameni sunt știuți
Pe la noi, supt nume de viziri,
De miniștri, de lorzi și pairi…

Monarhul, sau neajuns doară la minte,
Sau trândav, nebăgătoriu de samă,
Părăsând datoriile sfinte
Acestor să-încrede fără teamă,
Și fiindu-i așa cu-îndemână,
Cârma-împărăției le dă-în mână.

Spre-aceasta monarhul totdeauna
Alege pre cei ce-s mai de-aproape,
Ce pe lângă tronul său s-adună,
Aibă ei direpte sau doară schioape
Socoteli. Iar' acei mai cu samă
Curteni sau ciocoi de curți să cheamă.

Soiu de oameni vicleni, fără lege,
Învârtiți, șereți și plini de-intrige,

Cari așa știu întinde-a sa mreje,
Cât monarhul fără nice-o grije
În urmă să-încurcă cu deadins
Și să trezește de lațuri prins.

Iar' dânșii deacă-l apucă-o dată,
Vai atunci de norodul supus!
Atunci Direptul nu să mai caută,
Strâmbătatea-îș' pune tronul sus;
Robia lanțurile-ș gătește,
Tirănia toate-oblăduiește.

Eu nu vă grăiesc din teorie,
Ci din prácteca de toate zile.
Căutați la fieșcare-împărăție,
Câte strâmbătăți și câte sâle
Să tâmplă bieților cetățeni
Prin acest feliu de ciocoi curteni!…

Deci, măcar adevărat să fie,
După teoria cea mai chiară,
Cum că lăudata monarhie
Este-un chip de stăpânie rară,
Carea bine-în sine socotită
E dintru toate mai săvârșită,

Totuș', după practeca știută,
Din monarhia cea mai deplină
Despoția-în urmă fu născută,
Cum naște din grâul bun neghină;
Nici să poate-împedecare pune
Aceștii firești stricăciune.

Un oblăduitoriu în cetate
Este-un verme pus la rădăcine
A unui copaciu cu desfătate
Ramuri, a cărui groasă trupină
Nici vânturi, nici fortuni ia în samă,
Nici însuș' de fulger să dăramă.

Totuș' acel mititel cărete
Pe-încet, dedesupt, începe-a roade
Mădùha-împrejur și pe-îndelete,
Păn ce copaciul seacă și cade.
Iar' a putrezirii lui pricină
Fu cel vierme de la rădăcină.

Nici poate cineva doar' să zică
Cum că să pot face-în monarhie
Și pentru monarh legi ce în frică
Oarecum de-a purure să-l ție,
Ca să nu iasă din cale-afară,
Ci după legi să domnească-în țară.

Căci dovedit lucru este cum că
A pune legi ș-a n-avea tărie
De-a sâlirea spre-a legii poruncă
Pe cei supuși, este mișelie!…
Cum dar a sili voi veți putea
Pe monarhul, când el să nu vrea?

El are toată putința-în mâna
Ce de cătră obște i s-au dat;
Puneți că calcă legea ș-o-îngână!…

Nici va să ție pe ce-au jurat!
În ce chip îl veți face să ție
Legea, să-ș' plinească datorie?

Stăpânia-în mâna celui rău
Arma-i în mâna celui turbat.
Deci, după dirept cugetul mieu,
Nici princip, nici craiu, nici împărat
Vă sfătuiesc, dar' nice sultan,
Cu mult mai puțin vodă și ban,

Ci-o republecă bine-așezată,
Pe temeiuri firești, neclătite,
După-o socotință lămurată
Și lungi filosoficești ispite,

Că sângur ast feliu de stăpânie
Este bună pentru țigănie.

Ș-adevărat! ori că nu-i viață
Fericită,-ori numa-în republecă;
Aceasta speriența ne-învață,
Dar' nice toate mă înduplecă
Ce-adusă Baroreu pentru monarhie,
Măcar adevărată să fie.

În republecă-omul să rădică
La vrednicia sa cea deplină,
Fie de viță mare sau mică,
Aibă-avuție multă sau puțină,
Totuș' asemene drepturi are
Cu cela care este mai mare.

Lui e patria ca dulce mamă,
Iar' el patrii ca ș-un băiat;
Și nu-în zădar fiiul ei să cheamă,
Căci îi dă hrană, viață, stat,
Om slobod îl face și viteaz,
Ba-l mângăe-în vreme de năcaz.

De-ar fi monarhia cât de bună,
Cu vreme să mută-în despoție
Care-apoi pe tirani încunună;
Acești duc pe norod la șerbie,
Apasă-în țărână ș-ovilesc
De-a-purure neamul omenesc.

În răpublecă-s toți cetățenii
Frați și fii a unii maice bune,
Ei sunt a țării deobște moștenii,
Legea pre toți asemene-i pune,
Și, de-are carevaș' osăbire,
E sângur cel cu-îmbunătățire.

Care-i mai vrednic dregătorește,
Ales fiind cu deobște voință,

Însă nu dă porunci volnicește,
După-a sa părere și putință,
Ci fieștecare dregătoriu
E numa de legi-împlinitoriu.

Dară-în monarhia lăudată
Toate-s de-împrotivă și pe dos,
Cetățenii acolo-s toți o gloată,
Un norod giosit și ticălos
Ce-i hotărât numa să șerbeze.
Pre dregătorii săi să-îmbuibeze.

Monarhul acolo stă deoparte,
Pre care nice-o pravilă strânge,
De-alta stă norodul, a cui soarte
E voia domnului său a nu frânge,
A urma de amărunt ș-orbește
Toate ce monarhul poruncește.

Toți îs slujitori a-unui stăpân,
Acela-i domnul lor ș-autocrat,
Toate ce ei au, mult sau puțin,
Spre visterie s-au numărat,
Căci monarhul averile toate
Ca moștenirea sa le socoate.

Din milostivirea sa prenaltă
Biruri aruncă pe țară grele;
O poruncă merge după-alaltă
Pentru-angării, dabile,-împlinele,
Dar' nice-una merge s-ispitească
Ce-ar avea și țara să poftească.

N-are el destul nice-o dinioară,
Ci-avuții peste-avuții adună
Cu feliu de feliu de chipuri cu-ocară,
Nimica lui așa dulce nu sună
Ca banul, căci cu aceasta leagă
El către sine pe țara-întreagă.

Celor ce slujesc lui cu credință,
Împarte privileghii și-i scoate
Cu toată viitoarea sămânță
Dintru mijlocul de obștii gloate
Dându-le boierii de moșie,
Făcându-i nobli prin o hârtie.

Toți acești apoi, prin o schimbare
Minunată, firea-întie-ș' mută
Și cu gloata proastă, mestecare
Sau de obște petrecere-împrumută
N-au mai mult, ci toți nemeși să cheamă,
Care nici dare plătesc, nici vamă.

Vezi ce face-o sângură hârtie,
Cum cilibește într-o clipită
Toată viitoarea săminție!…
De-ar fi tocma și cea mai urâtă;
Care-apoi pe noi, pe cei mai mici,
Ne cheamă țărani, proști și mojici!

În monarhie nu e cea sâmțire
Noablă, de suflet înălțătoare
Ce să cheamă-a patrii iubire,
Nici alte vărtuți strălucitoare
Ce-în răpublece de-atâte ori
Minună pre nepoții viitori.

În monarhie și cel mai bun
Egoìst a să face-e silit,
Pentru că la o samă să pun
Cu cel rău și cel mai urgisit,
Ș-acela să caută și să-ascultă
Care-are bogătate mai multă.

Vându-să dregătorii alese
Pe bani ș-într-alte chipuri giosite;
De-ai avea tu vrednicii ca șese,
Nu vei dobândi slujbe cinstite
Făr argint sau făr' ciocotnițire
Sau alt feliu de-ovilită giosire.

Ca să v-o spun și mai chiar în urmă,
Împărăția monarhicească
Să poate-asămănarea cu-o turmă
De oi care-într-un imaș să pască,
Iar' monarhul ca un păcurariu
Ce șede-a' umbră supt un stăjariu.

Lupi-s nepretenii din afară,
Câni-s ostașii cei păzitori,
Staurul e oraș, imașu-i țară,
Stâna-i visteria cu comori,
Strunga-i plata birului domnesc
Ș-altor dări, după cum să numesc.

Păcurariul mulge oile sale
În toate zile, și cea mai bună
Hrană-a mieilor ia, fără cale;
Apoi de cătră maice-i dezună,
Ba-i vinde-în târg, la măcelărie,
Iar pe cei ce rămân, junghie șie.

Cât apucă ele cevaș lână,
Îndată le tunde păn' la piele
Necăutând de bălaie, săină,
Zicând că le curăță de rele,
De căpuși, cârcei, și ca la soare
Păscând să le fie mai răcoare.

Ș-atâte mii de mii de-oi să tund,
Să mulg, să junghie pentru o stână;
Pentru-un păcurariu lacom, flămând;
Deci pe care-îngreunează lână

Aleagă-și un păcurariu păstoriu,
Eu nu!… Mai bucuros voiu să moriu!"

Și cu-acestea fârși el voroava,
După care Janalău a zice
Să găta, Janalău din Roșava.
Dar', când era glasul să răspice,

Toți băgară de samă că-i sară
Hotărând să zică de-altă oară.

Cântecul a XI

Janalău pe toți cu mintea-împacă
Ș-în urmă după-a lui socoteală
Cinstitul sobor cu tot să pleacă,
Când Cucavel cu gloata să scoală
Și năvălind pe sobor în pripă,
Mână pe delegați în răsipă.

Doamne la ce-mi dăduși minte bună
Ș-inimă de milă sâmțitoare,
Deacă nu mi-ai dat cu ceste-împreună
Și putere-în mâni izbânditoare,
Să pedepsesc pe toți cei ce-înșală
Ș-asupresc oamenii fără sfială!…

Când văd omenirea ticăloasă,
Cu totul oarbă și-întunecată,
După mii și mii de-ani abia scoasă
Din pruncie, în vrăji afundată,
Plâng cu lacreme necontenite,
Cum plângeai oarecând, Eraclite!

Când omul pe om strică ș-ucide
Făr' nice-un folos sau trebuință,
Ba muncindu-l încă-în față-i râde,
Când însuș' hulește-a sa ființă,
Ce nu fac celelalte jivine,
A fire-om atuncea mi-e rușine!

Săracă omenire-obidată!
Nu-ți ajunge că vreme puțină
De-a viețui în lume ț-e dată,
Ș-acuș' iară te-întorci în țărână,

Nu-ți ajung destul să pătimești
Slăbiciunile tale firești?

Dar' tu ți-otrăvești încă ș-acele
Puține zile ce din viață
Îți rămân fericite ș-a tele,
Dându-te patimilor în brață,
Care nu-ți aduc bine ș-odihnă,
Ci tot rău, năcazuri și netâhnă.

Muritoriul pentru bogătate
Plutește pre mări primejdioase,
Mărgele și pietrii nestămate
Căutând, sau de mari elefanți oase:
După-atâta-în urmă sbuciumare,
Cade hrană peștilor de mare!

Apucându-l poftă de domnie,
Să luptă-în gânduri zioa și noapte,
Dar' fiindcă sau n-are tărie,
Sau proiecturile nu i-s coapte,
Cu capu-în urmă vina-ș' plătește,
Vița toată-i piere mișelește.

Iar' care-ajunge la-întiețime,
Despòt și tiran fără milă
Să face-asuprind biata mulțime.
Atunci lege-i putința cu sâlă,
Voia lui e poftă desfrânată,
Iar' porunca crudă, neîndurată.

Puind el tot dreptul în putere,
Face pe cel mai slab să-i slujască
Despoindu-l cu sâla de-avere,
Apoi cu îndrăzneală tâlhărească
Robește țări, arde orașe, sate,
Și pe unde merge strică toate.

Fii de la părinți ia-în tărie,
Armându-i asupra lor ș-a toată

Patria, din deșartă mândrie,
Cu oaste la război învățată,
Face-asupra tuturor năvală;
De sânge-omenesc nu să mai spală.

Un tinăr Machidonean să scoală
Și júnghie-o jumătate de lume.
Pentru ce? Pentru deșartă fală
Vrând a dobândi slavă și nume!…
Pentru triumf a Romii cetate
Junghie ceaialaltă jumătate;

Un Cinghișhán, un Tamerlán face
Tot aceaiaș, din altă pricină,
Adecă sânge-a vărsa le place
De-alt neam, ce-altor dumneziei să-închină!…
Iar' spaniolii pentru bolovani
Cu aur, taie pe mexicani.

Un arap cu sabia-într-o mână
Cu Alcoránul în ceaialaltă,
Taie pe toți ș-apasă-în țărână
Ce nu cinstesc luna-îngiumătată
Nu-i primesc visurile și care
Nu-și taie împrejur mădulare!…

Și cestor slăviți tâlhari putință
Tu le dăduși, oame ticăloase!
Tu le-împrumutași ajutorință
Spre fapturi atâta nemiloase,
Spre-a fraților tăi crudă junghiare!
Dar încă-aceasta puținu-ți pare.

Ci ca să-ți covârșești răutate,
Scornești noao legi, faci dumnezei
Împrotiva ceii-adevărate
Dumnezeiri! Pui noi arhierei,
Noao beserici și-închinăciuni,
Toate-a dreptii minți îngânăciuni.

Înveți dogme, care nice-o minte
Le cuprinde,-obiceaiuri afară
De fire și crezământuri sfinte,
Însă nice-o știință-adevară,
Nice-o precepere și sâmțire
Potrivită cu omeneasca fire.

Tu-înveți pe om ca el să nu vază
Când vede, să nu știe când știe,
Iar' cându-i de-a crede, să nu crează,
Zâcându-i că mintea-i nebunie,
Sâmțirea-i patimă rușinată,
Firea-i totdeuna necurată.

Iar' când apoi, în tovărășie,
Un de-acești a descuvânta-începe,
Vai de cel care vede și știe,
Vai de care zice că precepe,
De trei ori vai de cei ce grăiesc
Că mintea-i dar dumnezeiesc.

Căci numa muftea din Coran vede,
Precepe și știe!… Celorlalți
Numa cât li să cuvine-a crede!…
Aceștea sunt oamenii cei nalți
Ce roagă pre Dumnezeu întrună
Ca să ierte gloata cea nebună.

Temându-să ca nu cumva-odată
Să li să vedească-înșălăciune,
Izgonesc întii mintea curată
Și pre toți care să țin de minte,
Ba cu sabie și foc aleargă,
Besericele ei să le spargă.

Dar' iacă vin ș-alții de-împrotivă,
Cu altă credință ș-altă lege,
Carea-i mai slută și mai ponivă,
Dar' fiindcă nime n-o-înțălege,
Pentr-acea dobândește priință
Și-i zic adevărată credință.

Încă-apoi lege din lege naște,
Credință din credință purcede,
Păn-în urmă nu să mai cunoaște
Ce-i de-a ținea și ce-i de-a mai crede.
Pártnicii să hulesc, să defaimă,
Să luptă, să gonesc și să sfarmă.

Jidovul pe toți goi-urgisește
Și, de-ar putea i-ar strânge cu totul,
Ca pe filisteni, că socotește
Că așa-i porunci Savaótul!…
Pe musulmani Coranul învață
A lipsi pe ghiauri de viață.

Creștinul pe necredincioși încă
Ardea, cum incviziția sfântă
Îi arde-acum. Toți vor ca să vincă
Ducând pe cei ce nu cred, la țântă,
Nu cu dovezi încredințătoare,
Ci cu măciuca și cu topoare.

Toți aceste să mustră-între sine
A cui lege este-adevărată;
Fieșcare zice că-a sa vine
Însuș' de la Dumnezeu curată!
Toți cu tine, prea sfântă ființă!…
Vor să-și îndrepteze-a lor credință!…

Într-aceasta ierofanții strigă:
„Dați lui Dumnezeu ce-aveți, din toate;
Plăcută jârtfă să i să facă
Purure pentru-a voastre păcate".
Ceia dau, cești ea iau, blagoslovesc
Și la toți raiul făgăduiesc.

Așa, ce-au rămas de răpitoare
Mânile autocráților, apucă
Ierofantul, iar' voi cu pungi ușoare
Rămâneți, ca ș-o deșartă nucă,
O, buni credincioși, mângăitoriu
De toate,-având raiul viitoriu.

Cu adevărat bună răsplată!
Că cine nu ș-ar da toată-avere
Pentru cea grădină desfătată?
De-ar fi cu putință a o cere
Ș-a o dobândi cu bani sau doară
Cu mai scumpe decât bani odoară!…

Însă-ajungă-atâtă, pentru că toate
Tainele-a spune nu să cuvine,
Tocma să fie ș-adevărate,
Când oamenii nu primesc de bine!…
Drept aceasta, musă, lasă-aceste
Și spune-a țiganilor poveste.

Cum a doao zi, la răsărite,
S-iviră-a soarelui călăuze,
Albele zori în haine-aurite,
Lin zâmbind cu rumeoare buze,
Îndată deputáția toată
Fu la marele sfat adunată.

Toți aștepta cu nesuferință
După-a lui Janalău socoteală,
Căci Slobozan cânta biruință,
Când bunul Janalău să scoală
Și stând adunării denainte
Cu ceste-începe-a ura cuvinte:

„Măcar că eu, bărbați aleși! doară
Nu sunt harnic a mă băga-în price
Cu cei ce-înainte cuvântară,
Totuș', fiind că suntem aice
Adunați pentru deobștele bine,
A spune ce socotesc să cuvine.

Spre-aceasta, datorie-îndoită
Mă leagă:-una, căci însăș' din fire
Suntem ținuți cu neviclenită
Inimă să dăm noi sfătuire
Fieșcui și, după cunoștință,
Să grăim totdeuna-adeverință,

Iar' alta, că cei ce m-au trimis
La cest sobor și sfat depreună,
Chiar m-au îndatorit și mi-au zis
Să dau sfat după știință bună,
Spre binele deobște-a tuturor,
Iar' nu după pofta-unór și-altor.

Deci dară vrând eu să vă arăt
Socotința mea chiar curată,
Zic întii cum că nu mă-încumet
Nici să laud, nici să defaim îndată
Și cu rupta nice-o stăpânie,
Ori cu ce feliu de nume să fie.

Ori unul pe norod să stăpânească,
Ori câțva, ori cu toți pre sine,
Cumpenind cu filosoficească
Minte tot lucru cum să cuvine,
Ne vom dovedi că fieșcare
Chip dintr-este folosul său are.

Și de la-împrejurări fieșcare
Poate să capete schimosală,
Apucând lăturișă cărare
De la scoposul și-întia tocmeală;
Deci nu să poate zice nici ună,
Din sine sângur, nici rea, nici bună,

Precum nici poate să să zică
Că din firea sa-i rea ună ș-alta,
Căci o pricină pe toate strică
Și pe toate direge-o unealtă,
Adecă-obiceaiurile bune
Sau rele, direg pe-alte, strică pe-une.

Un popor blând, spre-îmbunătățite
Năravuri învățat din pruncie,
Măcar supt ce legi învolnicite,
Măcar supt ce slobodă domnie,
Totdeuna va fi bun și drept,
Tocma să n-aibă rând înțălept.

Iară mulțimea-întru rău dedată,
De-ar avea măcar ce lege sfântă,
Prin sângură lege niceodată
Nu să va-îndrepta. Deci nice-o smântă
Să vede-a zăcea-în forma de-afară
A vreunii stăpâniri de țară.

Cu-un cuvânt, eu socotesc că toate
Formele de domnii cunoscute,
Pot fi bune și neasămănate
Într-un popor bun și cu vărtute:
Și iarăș' pot fi nesăvârșite
La noroadele nenărăvite.

Dintru cele zise acum urmează
Cum că-a unui dătătoriu de lege
Mai întia sâlință și pază
Este-obiceaiurile-a direge
Ș-a plăzmui cetățeni întregi,
Decât a da multe mândre legi.

Acest temeiu puind el poate
S-așeze-ori ce chip de stăpânire,
Și care din toate lui îi place,
Numa s-aibă totdeuna privire
La împrejurări, la loc și la climă,
La firea poporului și la shimă.

Aceste eu vă zic nainte,
Ca-întru-alegerea de stăpânire,
Cumva doar' să nu vă desmânte
Sau să vă-adămănească-o numire
A unii sau altii forme care
Ar plăcea la partea cea mai mare.

Deci eu nu voi lăuda nici una,
Nici voi defăima pe oarecare,
Ci mă voi sili s-arăt buna
Și reaua parte sau lipsa ce-are
Fieșcare stăpânie-în sine,
Ca să puteți alege mai bine.

Deacă vom lua la socoteală
Cum că toți oamenii de la fire
Să nasc într-un chip, prin o tocmeală,
Nice s-află-între dânșii-osăbire,
Vom afla că-asemenea dreptate
Trebue s-aibă toți în cetate.

Nici poate unul ș-altul zice
Cătră cei deopotrivă șie:
„Eu-s mai mare din toți aice!"
Căci împrotivă-i să scoală-o mie
Și-i arată, prin dovadă tare,
Că el ca ș-alții numai un cap are.

Drept ce dar unul să ne stăpânească,
Sau doi, sau câțva? Din ce pricìnă?
Tocma s-aibă ei minte-îngerească
Și cu toată-înțălepciunea plină!
Eu, de voie bună, nu mi-oi pune
Jugul în grumazi, vă spun ș-oi spune!

Cel mai înțălept încă rămâne
În urmă-om pătimaș ca și noi:
Și deacă-i vom da bici să ne mâne

Încătro va vrea, ca pe nește boi,
Mai pe-urmă el a mâna să-învață
Și-uită de-a trăgătorilor greață.

După-a sa slobodă volnicie
Încarcă carul preste măsură,
Mână boii pe deal, pe câmpie,
Și-i sâlește la greauă trăsură
Peste râpe, țipișuri și coaste,
Pănă când îi duce la prăpaste.

Drept aceasta, ori sângura lege,
Ori nime-altul să ne stăpânească.
Căpetenia cetății-întrege
Legea să fie!… să ne domnească!…

Asta să ne fie fundământ
La cest a nostru așezământ.

Întii dară legi bune și drepte
S-izvodim în țigăneasca țară,
Fețe apoi s-alegem înțălepte,
Cunoscuți despre vărtute rară,
Ce cu purtare-întreagă, vitează,
Să privească spre-a legilor pază.

Însă ca nice-o dregătorie
Să fie purure trăitoare,
Că-aceasta-i un feliu de despoție,
Și persoanele poruncitoare,
Prin lungă vreme, să-învolnicesc,
Legile frâng sau le schimosesc;

De unde-apoi drum larg să deschide
La mult amarnica despoție,
Dregătorii să mută-în omide
Care rod cu multă lăcomie
Frunza pomului cetățenesc,
Ba păn' la rădăcină-l mistuiesc.

Iar' când după supusul temeiu
Organisìtă va fi cetatea,
Atuncea de la cel mai înteiu
Pănă la cel mai mic, autoritatea
Privată ca și nimic rămâne
Și este numai de-azi pănă mâne.

Căci prin alegerea deobște să fac
Toți dregătorii și păn' la vreme
Hotărâtă,-apoi iară să desfac
Prin sfatul deobște, nici-este-a să teme
Ca-în acel scurt soroc să să strice
Și preste-alții ei să să rădice.

Pricina este că știu ei bine
Cum că trecând vremea hotărâtă

De un an, doi sau trii, iară vine
Deobște-alegerea, ș-într-o clipită
Să prefac din poruncitori
Însâși apoi în ascultători.

Deci vă sfătuiesc ca stăpânia
Ce-aveți să-așezați, ca dintru toate
Să puneți în frunte monarhia,
Însă-în hotară foarte strâmtate
Și numa la vreme de trebuință,
Când să nu fie-altă mântuință.

Adecă la vreo răscoală-în țară,
Unde trebuiește-ajutoriu iute,
Sau vreo grea năvală din afară,
Unde sfat cu rândueli tăcute
Și grabnice la lucrarea-a pune
Cere-a statului înțălepciune.

Întru-alte, după legi așezate
Norodul are să stăpânească
Prin persoane-alese, delegate,
Care n-au alta numa să păzască
Ca legile-odată hotărâte,
Cu de-amărunt să fie păzite".

Aceste și mai multe-învățatul
Janalău atuncia grăia, dară
În ce-au stătut mai încolo sfatul
Lui, care ținu-într-o zi de vară
Întreagă (precum cronica zice),
Eu nu pot să vi-l spun aice,

Că vă-ar scăpa doară și răbdarea
Ascultând o materie seacă
Ca-aceasta, iar' atunci adunarea
Țigănească nu putea să treacă
Cu vederea cea voroavă lungă,
Voind la scoposul său s-ajungă.

Drept acea pe scurt nescare-oi spune
Lucruri minunate ce mai zise
Janalău atunci (de nu-s minciune!),
Însă nu cred, căci le găsii scrise
În cea hârțoagă sus pomenită,
De Janalău însul iscălită.

Într-alte ce sfătuiea cu multe
Dovezi el, era cea mai de frunte
Ca de lege tot omul s-asculte,
Și, de-ar fi porunci cât de mărunte,
Călcarea lor să să pedepsască
Greu, nimărui să nu să dăruiască.

Apoi dregătoriile-în țară
Să fie-așezate fără plată,
Și ca pe rând această povară
Cetățenii să poarte,-în ce dată
Ales fiind, nu s-ar dovedire
Nevrednic, de rea viețuire.

Oaste să nu fie stătătoare,
Nice din venitul țării plătită,
Dar' cetățanul fieștecare
Să slujască fără nice-o mită,
Ori în arme, ori precum va cere
Al țării folos ș-a lui putere.

Iar' după ce fârși Janalău,
Nimene după dânsul vru să-ureze,
Ci toți își dederă votul său
Într-acel chip lucru să așeze
Și cu cea formă de stăpânie,
Precum Janalău mai bine știe.

Spre-aceasta-aleasără-o comìssie,
Din cei mai procopsiți cărturari,
Știuți în lucru de politie,
Cari pe atuncea nu era rari;
Mai vârtos fiind și de cei care
Cetisă și pe Platon cel mare.

După ce mult capete-și bătură
Și minții îș' frânsără-acești aleși,
În urmă-un mare fără măsură
Așezământ alcătuiră-și,
Ce păn' astezi la noi, țigănește
Anti-barorea să numește.

Din care va vedea fieștine
Că țiganii din toate știute
Forme de chivernisiri streine,
N-au așezat vruna, ci din tute
Luând cel mai bun și de folos,
Toate cele-întoarsără pe dos.

Adecă puseră să nu fie
Stăpânia lor nici monarhică,
Nici orice feliu de-aristocrație,
Dar' nici cu totul democratică,
Ci demo-aristo-monarhicească
Să fie ș-așa să să numească.

Era toate-înțălepte și bune
Rândueli, după-a lor socotință;
Ș-acum sfătuiea pe cine-ar pune
Plinitoriu ceștii deobște voință,
Care toate să chivernisască
După-astă lege-anti-barorească.

Dar' când era sfatul cel mai mare,
Iacă toți lăieții și goleții,
Cu măciuci înarmați și topoare,
Ba iacă și ciurarii sumeți
Împresurară cinstitul sobor;
Cucavél era povață lor.

Ieșind el din cei mulți înainte,
Așa strigă cu vorba-îndrăzneață:
„Voi gândiți că numa voi minte
Întreagă-aveți și gură vorbeață,
De-a vă sfătui cum să cuvine
Pentru deobștele a nostru bine!

Noi vom să știm și să fim de față
La toate și poftim ca să hie
La sfat și ceata noastră goleață,
Cum și haialaltă țigănie,
Iară toate ce voi ați așezat
Nu să primesc dintr-a nostru sfat.

Nește mișei învățați din carte,
Cu cuvinte-adânce, neînțălese,
Vor s-arunce preste noi o soarte
Și supt greu jug doară să ne-apese;
Dar' nu!… Noi nu suferim odată
Cu capul, noi ceaialaltă gloată!…

Mâne dimineață ne vom strânge
Cu toții la sfatul depreună,
Apoi să să-aleagă cine-a-învinge
Ș-a cui va fi părerea mai bună;
Iar' ca să să strice-ahăst sobor
Este voia noastră-a tuturor."

Cât Cucavel estea cu-îndrăzneală
Zisă,-îndată cea mai mare parte
Din săborul precinstit să scoală
(Căci acum să-întărâtasă foarte
Și pe dânsul năvălea pornită,
Ca și droaia de câni zâdărâtă.)

Iacătă-ț acum beleaua gata,
Că și despre-a lui Cucavel parte
Era mai toată țigana ploată,
Ș-acum striga să deie pe moarte
Zicând: „Zios cu soborul mișel!
Noi încă suntem cu Cucavel!…"

Totuș într-acea zi, precum scrie
Cronica, nu să tâmplă nimica,
Pentru că-înțăleapta bătrânie,
Mai cu vorba bună, mai cu frica,
Știu potoli vrajba-ațâțată
Lăudând a gloatei judecată.

Toată zioa-în sfadă și gâlceavă
Trecu; soborul cinstit să sparsă
Și birui gloata făr' ispravă!…
A doaoălea zi, după ce-întoarsă
Vremea hotărâtă de sfat iară,
Toate cetele-atunci s-adunară.

Aceasta era zioa-întru care
Trebuiea cu temeiu să să facă
În țigănia noastră-așezare,
Carea fieștecărui să placă.
Și-într-acel chip să să-așeze
Ca pe nimene să-îngreuneze.

Tot omul era plin de-așteptare,
Ș-afundat în adâncă tăcere,
Când Tandaler înainte sare
Și grăiește strigând cu putere
Ca să-l poată-auzi-împrejur toate
Gloatele țigănești adunate:

„Dară pănă când veți tăcea voi încă?
Când veți căuta și dă-a voastră trabă?
Au doară nu știți unde vă mâncă?
Așa Tandaler pă voi întreabă!
Deacă-aveți a face-o rânduială,
Faceț-o-îndată, fără pestală!

Iar' deacă nu vreți și poftiți doară
A fi cum ați fost cum v-i data,
Să știți că doară-încă-în hastă sară,
Eu cu toți cetașii mei sunt gata
A mă duce dă la voi oriunde
Ș-ori încătro vom putea pătrunde.

Ce ne trebuie noao sfat mult?
Știți că vorba multă-i sărăcie;
Eu aici nu voi s-ascult,
Făr' numa decât o stăpânie
S-așezăm cu bună rânduială
După-a tuturor deobște-învoială.

Mai întii să-începem de la frunte,
Că-apoi lesne om vini și la coadă,
Cum și la toate hele mărunte!…
Mai nainte-adecă, fără sfadă,
S-alegem un vodă-în țigănie,
Apoi un divan și boierie.

De-aci-încolo lesne-apoi s-or face
Toate helelalte vrednicii;
Așa vă sfătuiesc, așa-mi place!
Eu carte nu știu, nici istorii,
Ci vă sfătuiesc păcum socot
Ș-ahăst chip este sfatul mieu tot!"

Tandaler fârșind aici zisul,
Toți dederă sămn de bucurie,
Iară Drăghici abia-ș ținu râsul
Și grăi: „O, dragi feților! mie
(Drept vă spun că) nu-mi intră în cap
Un gând așa străin și sureap.

Deie Dumnezeu să hie bune
Toate ce-au zis Tandaler aice:
Eu împrotivă nu mă voi pune,
Numa cât v-am zis, vă zic, oi zice
Totdăuna: luați sama bine,
Ca nu cumva dracu să vă-îngâne!

Eu nu pociu nicecacum a crede
Că-au rămas țara dă tot pustie!…
Cine dar' slobozie vă dede
Să vă rădicați voi o domnie,
Stăpânind încă Vlad vodă-în țară?
Doar' gândiți lui a vă pune-în poară?

Cine-auzi sau văzu vreodată
Un vodă sau boieriu dă țigan?
Vița noastră proastă, neînvățată,
Cum va ședea sfătuind la divan?
Gândiți voi că-a domni țara-întreagă
Ar hi doar' numa lucru dă șagă?

Apoi câți din voi înțăleg carte?
Cum dară veți face judecate?
Iar' care dintre voi va să poarte
Domnia și caftanul în spate,
Caută să fie dă mare viță,
Născut din doamnă sau domniță.

Dar' și câți suntéți voi împreună
Ca să puteți apărare-o țară?
De vreo trii, patru mii o mână!…
Pentru că-ați biruit în ha sară.
Nu gândiți cu mintea ha nebună
Că-așa să va tâmpla totdăună!

O sută numa dân călărașii
Lui Vlad asupra voastră să vie,
Unde-s a lui Tandaler ostașii
Atunci, hăi slăbiți dă vitejie?
Dăci nu, feții miei, nu vă-amegească
Ahastă-îndemnare dimonească…

Noao nimic alta nu ne rămâne
Făr' să ne chivernisim în pace,
Grijindu-ne de-astăzi pănă mâne
Să nu-înfomeze gura mâncace,
Lăsând domnia ș-arme cumplite
Neamurilor celor neodihnite.

Trecând a războiului fortună
Apoi, și-întorcând iar' pace-în țară,
Și noi vom întoarce-în strânște bună,
La dăruite noao hotară;
Acolo rând bun apoi om face,
Cu voia domnii, cum ne place.

Apoi hie cum ursitorile hirul
Vieții torcând au zis din gură,
Căci, dă-ar umbla cât, oamenii șirul
Întâmplărilor din ursitură
Nu vor putea să-l schimbe, să-l mute,
Nici cu mintea lor, nici cu vărtute!…"

Drăghiciu tăcu: iar cu nerăbdare
Împrotivă-i Goleman să scoală
Și zice:-„O, Drăghiciu! Vorba ta n-are
Nici un haz și e dă minte goală.
Dă când te cunosc, tot prorocește
Grăiești, dar nici una ți să lovește.

Dacă nu poți tu fără cârteală
Sfatul bun ascultă, mergi acasă
Ș'ochii róși dă urdori-ți spală,
Să vezi mai curat!… Dar ce ne pasă,
(Grăi-întorcându-să spre-adunare),
Când cu noi e partea cea mai mare!"

Atunci toți strigară: „Craiu și țară!…"
Drăghici întorcându-le călchie:
„De-ați avea mămăligă cu zară
Destulă!…" răspunsă cu mănie,
Apoi să dusă din adunare,
Mâhnit de cele vorbe sprințare.

Iar' Goleman tot ca mainte
Văzând că vorba lui la toți place,
Acum de mândru nu să mai sâmte
Și pănă toată mulțimea tace,
El de iznoavă să-îmbărbătește
Ș-acest chip desputá și grăiește:

„Adevărat că-a râdere-mi vine
Când aud că-a stăpâni-într-o țară
Este lucru greu! Din ce pricine?
Au doară pentru că-i o povară
Carea să n-o poată sprijinire
Slaba noastră țigănească fire?

Spùneți-m, rogu-vă, ce greutate
Are-un vodă? Eu voi desvolbi-o:
Doarme ca noi, pă dungă, pă spate,
Sau cum vra, păn' ce să face zio;
Apoi sculându-să bea și mâncă
Sau îș' razămă capul în brâncă.

Apoi jalbe și cereri ascultă
Și le hotărăște cum precepe,
Făr' a-ș' mai frânge capul cu multă
Învățătură, ce nice-i închepe
Lui în mintea ha domnească dă-alte
Griji mai trebuincioase și nalte,

Precum sunt cifèrturi și împlinele
Ș-alte-a domnii venituri grase.
Iacătă-vă-a lui mai toate hele

Ostăneli și greutăți povăroase;
Într-altele-apoi, cum socotește
Ș-îi vine-în minte,-așa poruncește.

Ș-ahasta-o zice Drăghiciu povară!
Dar' eu vă zic că-a scobire-o covată
Este-o meșterie mult mai rară
Și mult mai grea, decât în polată
Șezând la divan a porunci: „Eu
(Cutare), din mila lui Dumnezeu,

Poruncesc aceasta cu tărie!…"
Și cum știți voi însăți celelalte.
Iar' în cât e pentru boierie,
Ei încă șed în pălaturi nalte
Toată zioa cu ciubuc în gură
Ș-a vorbi câteodată să-îndură."

„Bine zici, Dumnezeu să te custe
Golemane (strigă din mulțime
Gogul)! Ba sunt ca nește lăcuste
Ce mâncă-a pământului grăsime.
Trăind în volnicie și sâlă,
Jupesc toată țara fără milă."

Nu mai putu răbda Corcodel
Voroava Gogului crâmpițată.
„Dar ce mai tocorosește-ahăl
(Zise), tocma ca moara stricată?

Lăsaţi cumu-s pă boieri să hie;
Ce vă pasă dă-a lor volnicie?

Că voi nu vă-ați adunat aice,
Să vărsați din gură vorbe goale,
Și puneți unul altui price?
Ajunge-un băț la un car dă oale!
Încépeți odată-a lucra ș-a face
Ca să stăpânim țara cu pace!…

Însă toate ca toate, dar' una
Este care voi cu mintea toată
Nu veți putea-o face cu buna:
Ca patriarci și vlădici odată
Sau și metropoliți dă moșie
Și bieții noștri țigani să fie;

Precum și preoți, ca țigănește
Să ne boteze, paști să ne facă;
Sau călugări de carne și pește
Nu mâncă nice pot să petreacă
Cu femei, ci-având spre lume greață,
În mănăstiri duc a lor viață.

Fraților, ahasta pare mie
Că nici unul dintre noi va face,
Ca lăsându-și iubita soție
Și cu toate ce pe lume-i place,
În chilie dă viu să să-îngroape
Sau în vreo pustie prin vârtoape.

Vlădici mai lesne s-or afla doară
Și dintre noi, pentru că vlădica,
Măcar nici însul nu să însoară,
Totuși nu-i zice nime nimică
Cându-și ține-o soáră sau nepoată,
Ba și când să-înfruptă câteodată.

Dă preoți nu-i grijă, că-au preutese,
S-oaspătă la botez și la nunte,

La zaifături, cumândări și mese,
Și purure șezând ei la frunte,
Blagoslovesc vinul și mâncare
Luându-și tot partea ha mai mare.

Dăci vrând a face-un lucru dă trabă,
Să lăpădăm altă nebunie:
Popi să ne-alegem cât mai dăgrabă,
Ca să ne-ajute la cununie;
Iar dă vlădici și călugări pare
Că n-ar hi trăbuință pre mare."

Bun Corcodel era să mai zică,
Când îmbulzându-să Ciuciu-în gloată
Strígă și mâna dreaptă rădică:
„Dar ce fleacuri voi zioa toată
Veți grăi, făr' capet ș-început!
Bine era dă ați hi tăcut.

Și tu Corcodele,-ar hi mai bine
Să mai taci odată, să grăiască
Alții mai cu minte dăcât tine.
Dară dă rasa călugărească,
Dă vlădici și popă cu preuteasă,
Noao țiganilor ce ne pasă?

Bine că scăpăm de-o mâncătură,
Dumnezeu dă ei să ne ferească!
Numa la părale și prescură
Ahăst feliu dă oameni acum cască;
Cu o mână te blagoslovesc,
Cu alta dă-averi te jecuiesc.

Dă să naște-un copil, nu-l botează
Fără plată, dă vra să să-însoare
Cineva, ei nu-l cununează,
Nici vor să-l îngroape, dacă moare,
Pănă nu-și iau plata rânduită
Pentru sfântul dar, sfânta mită.

Dăci, ori nice-un popă,-ori fără plată
Să hie la noi, dacă vă place."
„Dăh, mai încea tă și tu vrodată
(Strigă Goleman) și ne dă pace
Cu sfaturile tale necoapte,
Că-așa n-om fârși până la noapte.

Bărbați buni, ian să luăm sama
Dă hele ce-s mai dă trebuință
Îm pare că-întii dă toate cheamă
Pe-a voastră-înțăleaptă socotință
Alegerea vreunui vodă harnic,
Unui ban, vel spătariu și păharnic,

Unui stolnic și visternic mare,
Apoi și hălor mai mici dă viță:
Ispravnici, vătavi și dă hăi care
Urmează, până la mica spiță
Dă panțiri și plăiași! Asta-întie
A voastra hotărâre să hie.

Iar ca să vă duc mai lesne-în cale,
Iacătă, voi să vă-întreb pe cine
Vreți a pune pe scaunul moale
Dă domnie și lui să să-închine
Vra, ca ș-unui vodă, țigănia?
Apoi, cui să cuvine bănia?"

Cântecul a XII

Țiganii la sfat încep gâlceavă;
Războiul atuncea li s-arată
Cu toată curtea sa cea gubá
Ș-învrăjbește țigănia toată;
Mulți voinici să-ucig în bătălie;
Vlad de voia sa merge-în urgie.

Așa zisă Goleman și-aștepta
Vorbă-înțăleaptă să-i întărească,
Dar' alții nu să putea deștepta
Din atâte sfaturi să găsască
Care-i mai bun, și cei mai cu minte
Nu voia să să certe-în cuvinte.

Atunci Bobul a să răbda nu poate
Și zice: „Dă ț-ar hi mintea lungă
Ca căciula, Golemane! poate
Că-ar nimeri doar sfat să-ți ajungă
A ne-îndupleca-întra-aceaiaș' parte,
Unde vrei să ne duci pe departe.

Dar n-am mâncat încă stregoaie
Nici mătrăgună, să nu sâmțim
Când ar vra cine să ne despoaie!…
Și pentru ce să nu grăbim
Așa tare, într-un lucru care
Poftește mai multă judecare?

Au doară ca să te punem pe tine
Vodă, sau doar ban, sau cevaș' altă,
Și țiganii ție să să-închine?
Iar' tu la dânșii cu sprânceană naltă

Căutând în zios, să scúpii dăparte,
Uitându-ți dă-opincile sparte!

Dar nu!… Dumnezeu să mă ferească!
Mai bine hălúi mai rău muntean
Voi să mă-închin! el să-m poruncească,
Decât ciurariului Goleman!"
Încă Bobul vorba nu fârșisă,
Când Ciormoiu ciurariul așa-i zisă:

„Ian' mușcă-ți și tu ha limbă,-o Boabe!
Nu te-acăța dă-oameni dă-omenie
Ca scaiul dă-oi. Au doară la scoabe
Făurim aici dă-a ta meșterie?
Mișel>ule<ce ești, dă ț-ai ținea gura
Și ț-ai spăla dă pă față sgura!"

„Dar tu cine ești (mânios strigă
Burda fierrariul cu piica mare)?
Adecă râde Ciormoiu dă-obsigă,
Cum râde cazanul dă căldare,
Sau ca și dracu dă porumbele
Fiind el mai negru dăcât ele.

Dracu mai văzu ciurariu cu minte!…
Și vedeți-l cum să născocoară,
Ca când ar îmbuca tot plăcinte
Ș'ar screme tot aur și comoară!…"
De-aci mearsă ca pârjolul sfada
Și să rășchiră-în toată grămada.

Împărechieri dederă-a să face;
Unul pe-altul a mustrare-începe,
Nici unul vra să-asculte cu pace
Și tocma ca nește fieri surepe
Răpștind merg și să scoală pe sine,
Ar mușca, dară nu știu pe cine.

Urgia văzând aceste, bate
În palme: „Bravo, țigănie!…"

Și zice Războiului: „O, frate,
Acu, deacă vrei, fă-ți o șozie!
Și te-arată la țigani în pripă,
Să vezi cum or purcede-în răsipă."

Iară cumplitul Războiu îndată
Sare-în cotigă, spre țigani pleacă
Cu toată curtea sa-înfricoșată.
Súflă-în búcin de trei ori și iacă!
Spaima cu Frica merg călăuze,
Și răci Fiori tremurând în buze.

După dânse cu capete-o mie
Ș-o mie de mâni, Vrajba pornește
Având Pisma dușmană, soție;
Dârzia cai buieștri-întețește;
Pe lângă cotigă mergând saltă
Jacul cu prada ș-Izbânda naltă.

Cazna, Răutatea necăită,
Sâla și Cruzia neîndurată,
Vrăjmășia și cu arma ascuțită,
Șugubina cu haina cruntată;
După-aceste și Moartea-obidată,
Cu mii de Chinuri împresurată.

Războiul stropit cu negru sânge
Răgni, și suliță-ucigătoare
Cu care șireaguri întregi frânge
Arătă țiganilor ciopoare,
Trecând pe lângă ele mereu,
Cu tot groaznicul alaiul său.

După dânsul Vaietele-amare
Și Tânga cu Plânsurile mere,
Blăstămul cu limbă-otrăvitoare,
Jelea, Gemetul fără putere,
Suspinele-abia răsuflătoare
Cu Grija d-inimă rozătoare.

Deznnădăjduirea-în dinți scrâșnește,
Năcazul frângând mânile plânge,
Lipsa caută, nimic nu găsește,

Iar' Căința-în lacreme să stânge,
Stremțoasa Sărăcie suspină,
Golătatea de toți să rușină.

O! maice, neveste și fecioare,
Pe la care s-a tâmplat să treacă
Aceștea, cât amar și plânsoare
V-așteaptă!- O, țigănie săracă!
Cum te turburași toată la minte,
Când văzuși Războiul de nainte.

Atunci Tandaler ce la domnie
De mult căsca și de jumătate
O și-îmbucasă, strigă cu mănie:
„Soiu dă câne! Laie blăstămată!
Până când tu tot dă capu tău
Vei umbla, și fără Dumnezeu?

Iacă, vă zic ha mai dă pă urmă:
Așa să tăceți ca peștii-în apă!
Că dacă-oi sâmți că mă mai curmă
Cíneva-în vorbă ș-un cuvânt scapă
Din gura lui ha nerușinată,
Îmbe i-oi zdrobi fălcile-îndată.

Nește mișei făcători dă ciure,
Lăieți și mâncători de mortăciune,
Încă și pă hăi cinstiți să-înjure?…
Așteptați numa, că-acuș v-oi pune
Căpăstru-în cap și zăbele-în gură,
Și veți juca pe-altă zicătură".

„Hăi, măi! cine-ți dede-aha putere
(Sfârcul strigă de după spate)
Să ne bajocorești, Tandalere!…
Așa prost și fără dă dreptate?

Că n-au sosit încă-aha clipită
Ca să cerem de la tine pită.

Ne rugăm foarte mării-tale
Să-ți mai cruți ha trufă timpurie
Ș-apregimea ha fără de cale,
Că-încă nu ești domn în țigănie!
Și nice vei hi, te poți încrede;
În zădar pofta ți să răpede!"

Auzind această defăimare,
Lui Tandaler scăpă suferința;
Denaintea toatei adunare
Să întoarsă și din toată sâlința,
O palmă-așa-i repezi de-amară,
Cât să-învârti ș-ochii scânteiară.

„Na! Sfârcule (zisă),-ahasta-ți hie
Până una-altă dă-învățătură;
Iar' când oi ajunge la domnie,
Nu-ți va rămânea nici un dinte-în gură!…".
Nu-și fârși Tandaler vorba bine,
Când și lui o palmă iacă-i vine

De la Cârlig (nepotu de frate
A lui Drăghici). Tandaler s-întoarsă
Să vază cine cutează-a-l bate,
Când unul din gloată așa-l ștearsă
Cu un fuștiu pe ceafă de tare,
Cât îl porni sângele pe nare.

Aurariu amețit nu mai caută
Cine l-au lovit, ci dă pe-întreg
Și-împinge mulțimea-întărâtată,
Sâlind să iasă-afară din zbeg
Care-împrejurul lui s-adunasă
Și să scape sănătos acasă.

Musă, care-ai fost la bătălie
Și ști toate decât toți mai bine,

Spune faptele de vitejie,
Care s-au tâmpinat și cu cine?
Care pe care tăind ucisă
Și la țara morților trimisă?

Tandaler oblicind că nu-i șagă
Și ciurarii vor să-l împresoare,
Pusă mâna pe cioarsă să-o tragă,
Dar' tocma când era la strâmtoare,
Cărăbuș zlătariul i-o furasă,
Și viteazul spăimântat rămasă.

Spre norocul său un ciolan vede
Zăcând pe pământ, de moartă vită.
Iute-l rădică și să răpede
Între ciurărimea grămădită
Și pe unde merge cutrupește,
Ucide, prăvale și rănește.

Cum oarecând Jidovul preatare
Cu măseaua de-asin, filistiana
Oaste-împrăștiè, morții amare
Dând multe mii, așa-întru țigana
Gloată, mănios Tandaler face,
Dând, hărțuind încolea ș-încoace.

Întii lui Lăpăduș capul sparsă,
Apoi lui Șugurel falca dreaptă
O făcu strâmbă, de-acolea ștearsă
Nasul lui Șoșòi, și iar' aiaptă
Ciolanul cumplit tocma-în urechie
Lui Aordèl cel de viță vechie.

Dar' cu toate aceste nu poate
Printre mulțime prejur bulzită,
Încai la cetașii săi străbate,
Iar' gloata din ce din ce să-invită:
Unii bat, alții stau, iar alții scapă,
Ceia vor la bătaie să-încapă.

Într-acea iacă, repezit vine
Muțu-într-ajutoriu cu doisprezece,
Cei mai voinici, că-i spusese-or cine
Cum că fac pe Tandaler tot flece.
Aceștea sosind rupsără-a bate
Păn' făcură voievodului spate.

Însă și Goleman pe cărare
Le-aleargă,-înarmat ca la bătaie,
Purtând o furcă de șatră mare,
Și după dânsul proaspătă laie,
Ce sosind mult nu socotește,
Ci dă pe-întreg, cum i să lovește,

Lui Ganafir pe creștet prăjina
Căzând îi face tot capul fleacă,
Rumpe lui Băluț din umeri mâna,
Iar Muțului frânge cioarsa în teacă,
Lui Colbeiu zdrobește dinții-în gură.
Câte poate face-o lovitură!…

De-aici rădicând furca cumplită
Vede pe Bratul voinic că vine
Cu ceata lui Tandaler vestită.
Acestùi acum el drumul ține
Și-l nimerește tocma la tâmplă,
Unde grabnică moarte să tâmplă.

Tandaler văzând trista cădere
A Bratului, întracolo pleacă,
Căci inima lui izbândă cere,
Și-învârtind ciolanul cel de vacă,
L-arúncă și pe vrăjmaș lovește,
Pe unde neagra mustață-i crește.

Cade ciurariul ca mort pe spate
Și căzând furca din mână-i pică;
Pământul cu picoarele bate.
Pe toți atuncea cuprinsă frică
Și-îndărăpt să dede fieșcare
Făcând aurariului cărare.

Cela zăcând amețit de minte,
Cesta sare și furca-i apucă
Și răpit de patima fierbinte
Era cap să-i crepe ca ș-o nucă,
De nu l-ar fi năvălit îndată
Ceata ciurarilor bărbătată.

Aceștia cu rude-împoncișate
Pre viteazul aurariu săriră.
Aici să vezi capete crepate!
Amândoao-acum să-înoțărâră
Părțile, și acum depreună
Toată tabăra-în arme s-adună.

Muierile fără-învălitoare
Aleargă, copilele fricoase
Trămurând din cap pănă-în picioare,
Umblă ca ș-oile spărioase,
Rătăcindu-să-încolea și-încoace
Și nu știu de spaimă ce vor face.

Bărbații sosind nu căuta-în cine
Să deie, ci da de toată parte,
În toți cei de cetele străine.
Așa dete Vârlan negrii moarte
Pe Neagu lingurariu, așa Gogul
Pe Burda și Pleșca șontorogul.

Toți acu de arme s-apucasă,
Numa Parpangel de lina pace
Iubitoriu, ce nu să mestecasă
La nici un sfat, privește și tace
Socotind cu cetașii să iasă
Din ciorobòr și să meargă-acasă.

Face semn cătră-ai săi să purceagă
După dânsul și pleacă-înainte,
Vrând să meargă la Romica dragă,
Dar' în cărare-i stau răgăminte
De lăeți și goleți întrarmate
Socotindu-să pe cine-ar bate.

Corcodel voievod era la frunte
Vrând a sa noduroasă măciucă
De corn cu sânge și el s-o crunte.
De tânărul Parpangel s-apucă;
Umflă să deie, dar' cestùi nu-i pasă,
Căci cu mult mai nainte să-înflasă

Și zvârli buzduganul de-aramă
Așa cu năpraznă, tocma-în frunte,
Cât îi făcu crierii-în cap tot zamă.
Iar' Corcodel căzând ca ș-un munte
Sună, când năroit să prăvale
Și de-aproapea cutremură vale.

Zlătariu mândru de ceastă-izbândă,
Căutând la mort grăi: „Corcodele,
Aceasta-i pă tine-o dreaptă-osândă!
Pentr-atâte nedreptăți și rele!
Rău ți-ai aruncat cu bobii foarte,
Când însuți nu științi de-a ta soarte!"

Dup-aceasta el pornește iară
Cu cetașii săi prin gloate
De lăieți și goleți tăindu-să-afară,
Dar' nu-i cu putință a străbate,
Că de toată partea cu năvală
Golățimea pe dânsul să scoală.

Și, măcar că nu vra să-aibă parte
La războiu, pentru că rău îi pare
Și necuvios a face moarte
În soiul său și-atâta stricare,
Ci,-în zădar, că-întărâtata laie
Nu caută, ci-urnește, dă și taie!…

Pietrile vin pe dânsul ca ploaie,
Mulți voinici a lui căzusă
De-a goleților măciuci și maie,
Când voinicul aminte-și adusă
De-armătura sa și vitejie
Ce făcusă-în turci pe cea câmpie.

Deci lucindu-și sabia din teacă,
Strigă cătră-ai săi cu bizuință:
„După mine, copii! Ori cum să placă
Lui Dumnezieu pentru biruință!…
Încài s-arătăm cestòr calici
Că nu suntem pui dă potârnici!…"

Asta zicând, sară cu iuțime
Și-întorcând sabia vitejește
Unde-i cea mai deasă golățime
Acolo dă, taie și lovește,
Nasuri, mâni, urechi, capete-o sută
Picară zburate-într-o minută.

Cetașii lui îmbărbătați încă
Fac minuni de vitejie-în gloata
Protivnică; gemere adâncă
Și vaiet s-aude, pe-unde ceata
Voinică merge tăind în goleți
Ca și-în cucute sau ciuciuleți.

Muierile cu copii-în spate
Văzându-să de bărbați rămase
Aleargă și iele ca turbate;
Și ca nește Furii nemiloase,
Luându-și copii de picioare
Dau cu dânșii-în sabii și topoare.

Dar' a lui Corcodel, cea mai crudă
Dintru toate maicele, muiere
Groaznică, pildă lăsă de ciudă
Și de femeiască neputere,
Svârlindu-și pruncul său mititel
Drept în obraz lui Parpangel

Și zicând: „Na mâncă-ți-l, o, câne!
Dacă-i mâncași pe dragul tătucă!…"
Bunul voievod ș-uitasă de sine
Și-i părea că vede o nălucă,
Răsturnat de-alungul pe pământ
Trezindu-să cu nasul frânt.

Această tâmplare neașteptată
Iară desarmă toată mănie;
Și fiind ordia-împrăștiată
De lăieți și goleți pe câmpie,
Să trasă cu-ai săi din toiu afară,
La corturi, scârbit de-atâta-ocară.

Într-acea Găvan pe Ghițul omoară,
Cocoloș pe Titirez dăcúlă,
Coastea lui Zăgan capul zboară;
Iar' Peperig a Dodii căciulă
Tăiè-în doao și capu-i despică
Din creștet pănă-în tufoasa piică.

Parnavél cu suliță-ascuțită
Străpunsă pe Corbea-în gemănare,
Și, de nu era punga-încrețită,
Pătrundea-i fierrul pănă-în spinare,
Dar' totuș' răsturnându-l pe-o dungă
Îi zdrobi toată cremenea-în pungă.

Mândrea pe Ciuntul de barbă trage,
Năsturel pe Dondu flocăiește,
Iar' ca ș-un juncan Dragos ìn rage
Și cu dinții beliți clențănește,
Căci Spèrlea-îi sburasă nasu-în doao
Și mustețe cu buzele-amândoao.

Ghiolban încă dede să deie
În Căcâcia cu barda lată,
Iar' cela aruncând o bebee,
Îl tocă tocma-în gura căscată.
Ș'așa-i fu de crudă lovitură,
Cât îi zdrobi toți dinți din gură.

Într-acea Tandaler de-altă parte
Hărțuind cu ceata sa voinică,
Făcea-între căldărari mare moarte,
De mâna lui mulți tari voinici pică,
Căci văzându-să fără scăpare
Ca turbat așa răgni de tare.

Ș-așa lovi-împrejur cu pârlita
Furcă de cort peste țigănime,
Cât șepte căzură-într-o clipită
Prăvăliți. Și nu cuteză nime
Mai mult să-i steie nainte, iară
El unde dă, prăvale ș-omoară.

De furca lui năprasnică cade
Țântea, făcătoriu ales de-inele,
Și Chìfor, ce știa bine rade,
Cum și tu, tinere Viorele,
Ce dulce cântai cu viers măiestru;
Cad apoi și Gârdea, Mircea, Sestru,

Șoldea, Iencuț, Barbu și cu Nuțul,
Covrig, Mozòc, Barbu și Ciurilă,
Cornèiu, Cârlig, Sperlea ș-apoi Huțul.
Toți aceștea, loviți fără milă,
Să fârșiră cu moarte păgână
De-a lui Tandaler groaznică mână.

Însă de altă lature s-aude
Mare vaiet, zarvă și strigare;
Aurarii acolo era în-trude,
Căci acum și cetele căldărare
Ajungând cu goleții de toată
Partea-i împresurasă roată.

Cercea, voinicu-aurariu, aice
Hărțuiește cu multă vărtute,
Dar o mulțime-i să pune-în price
Dintru lăieți de mai multe sute,
Păn' ce să trezește mai pe urmă
Închis giur împregiur cu-a sa turmă.

Atunci cătră cetașii săi strigă:
„Ochii închiși, măi! Și dați pe moarte
Cruciș, în curmăziș' și cărligă!"
Iar' cetașii-începură-a da foarte,
Cu ochii închiși mergând nainte,
Tăind în lăieți ca și-în plăcinte.

Tandaler precepu văzând aceasta,
Că ceata lui s-află la strâmtoare
Și-aruncând acum arma sa proastă
Apucă neşte-arme mai uşoare
Care Stanciul din cort îi adusă
Şi cu ele spre-ajutoriu să dusă.

Încă nu mersese jumătate
De cărare, când Bălăban iacă,
Acuma-i sosisă după spate
Şi vra să-l tundă-în ceafa săracă
Cu un greu baros ce pe-astă vreme
Trii rădicându-l încă s-ar screme.

Tandaler oblicind scutu-întinse
Şi sprijini groaznica lovită,
Dar' în bucăţi scutul i să frânsă;
Dar' nu rămasă lucru-întratâtă,
Şi cu chivăra lui voinicească
Pe frunte-i să pluşti ca ş-o broască.

Nasu-îi fumă şi-ochii scânteiară,
Ş-apucându-l de cap ameţală
Căzu pe-un picior, dar' venind iară
La sineş', de zios iute să scoală
Şi lucind agera săbioară,
Lui Bălăban urechiuşa-i zboară.

Apoi lăturiş' trăgând lovita
Îl nimeri tocma-între fălci, unde
Măcinează măselile pita;
Pănă la os fierrul crud pătrunde,
Iară lui Bălăban tăietura
Pănă la urechi îi lărgi gura.

Vra bietul atunci ceva să zică,
Dar' numa lòlotă neînţăleasă
S-aude, căci limba nu-i răspică
Nici un cuvânt cu vreo noimă-aleasă,
Fiindu-i toată falca deschisă!
Atunci Tandaler cu fală-i zisă:

„Mergi, Bălăbane,-acum ș-îți ajungă
Lauda că lui Tandaler în față
Cutezași a sta!" …De-aci s-alungă
Și lui Petcu cel cu barbă creață,
Ce-asupra lui vine cu năprazнă,
Nasul tăindu-i îl face de cazнă.

Lui Bùrla-apoi, care cu măciucă
Ferecată la dânsul străbate,
Într-o lovită,-o mână ș-o bucă
Taie, și nici caută nici s-abate,
Căci vede pe Cucavel de-o parte
Făcând între aurari mare moarte.

Deci într-acolo rapede-aleargă,
Iar' Purdea din ochi și de pe față
Sămuind, trămură ca ș-o vargă
Pentru-a lui bun Cucavel viață,
Și Bumbului ce era cu dâns,
Așa zisă cu lacremi și plâns:

„Vezi, Bumbule, Tandaler unde
Năzuiește, ș-unde-izbânda-l trage?
Dar, dă cumva el va pătrunde,
Zeu! că va curma zilele drage
Lui Cucavel, cum și-altòra fece,
Și moartea cumplită nu-l va trece!…

Dar' ian iscusește ceva-în tine,
Să-împedecăm ahastă tâmplare,
Căci almintere nu rămâne
Niciunul întreg dă vătămare,
Și, pân' sta Tandaler pă picioare,
Noi nu vom scăpa de la strâmtoare.

Mi-aduc aminte, Bumbule, că-odată
Răsturnași pă unul și mai tare
Dăcât Tandaler, iar' astă dată
Tu nu numa că-ți vei face-un mare
Nume, dar țigănia toată
Mulțămită-ți va da și plată".

Bumbul suspinând: „O! Purde iubite!
(Grăi) dă aș hi ș-acum în vârsta
Ahaia, când pă Zăgan ce-întriite
Puteri avea, luptai și pă Cârsta
Trântii, dă hainele îi crepară,
N-aș suferi eu ahastă-ocară!…

Dară s-au fârșit zilele-ahele!
Și cu dânse vârtutea săracă,
Lăsându-mi slăbiciune și jele.
Una ș-altă-a bătrânii-ortacă!
Însă-orice-a fi, face-voi cercare,
Facă-apoi norocul cum îi pare!"

Aceste zicând, trupu-ș' îndreaptă,
Să scutură și tinzându-și brață
Cearcă-ș, mai cu stânga, mai cu dreapta,
Putere, și pare că să-învață,
Apoi ca când cevaș s-ar încrede,
Hotărât spre Tandaler purcede.

Ca lupoaia bătrână vicleană
Când vede un taur fără pază,
Mugând, buiecind într-o poiană,
A-l năvăli fățiș' nu cutează,
Ci pe-ascuns, prin tufe-urmându-i caută
Cum să dea pe dânsul neașteptată,

Cela coarne fluturând aleargă,
La tot mușunoiul să-întărâtă
Și vra din rădăcină să-l spargă,
Împrașțe țărâna cu copită
Și coarne,-uitându-și cu tot de sine,
Păn' lupoaia dindărăpt îl ține,

Așa Bumbul pe departe-urmează
Vrăjmașului, clipită dorită
Așteptând ca zăpăcit să-l vază,
Să-i deie răsplată cuvinită,
Făcându-l tuturòr de măscară,
Pentr-atâte morți ș-atâtă-ocară.

Tandaler pe mulți morții dedusă,
Nice-i mai sta cineva-împrotivă.
Nenorocul în cale-i adusă
Pe Buta cel cu minte ponivă,
Cărui aurariul mândru strigă:
„Feri! dă ții să mai mânci mămăligă!…".

Atunci Bumbul de napoi sosește
Și chibzuindu-și treaba sa bine,
Din toată sâla să răpezește
Pitindu-să cu capul, și vine
Lui Tandaler tocma-între picioare,
Dându-i o cumplită berbecare.

Viteazul să răsturnă pe spate,
Iară Purdea strigă-în gura mare:
„Dați acum, fraților, pe-apucate,
Că, iacă, zace Tandaler cel tare!"
Și-așa-l tocă cu ciocanu-în frunte,
Cât îl porniră lacreme crunte.

Viteazu cea mai de pe-urmă putere
Culegând în sine, să rădică,
Dară vârtutea din trup îi piere
Și iar' îndărăpt la pământ pică;
Atunci lovituri nenumărate
Vin pe el de prăjini ferecate.

Capul lui mai mult nu să cunoaște,
Și totuș' mănia neînsătată
Nu să poate-îndeajuns a să paște,
Păn sosește-a lui voinică ceată;
Atunci trupul tot zdrobit ei lasă,
Voioși de-astă biruință-aleasă.

Doară-aci s-ațâță și mai mare
Vrajbă, de nu-i despărțea făr' veste
O minunată foarte tâmplare
(Așa-în cronică-aflai ș-așa este):
Adecă-o-înviorată fortună
De cele ce fulgeră și tună.

Spun că multe fulgere loviră
Între țiganii-învrăjbiți! Dar' fie
Măcar cum! destul că mulți pieriră
Într-acea zi din oastea murgie.
Și toți țiganii de-aci prin țară
Pribegind, iară să-împrăștiară.

Așa trebile sta,-în iastă gioasă
Lume-a noastră pe pământ, când iacă,
Din nălțimea cea mai luminoasă
Ce raze nemuritoare-o-îmbracă,
Din tronul său mai sus de stele,
Vecinicul împărat privi la ele!…

Văzu toate; și-a>le< sale județe
Vecinice rămân păzite bine!…
Văzu cetele iadului îndrăznețe
Amegind sufletele creștine;
Văzu păgânele turcești gloate
Fugind din țară și-împrăștiate.

Iar' după vecinica hotărâre
Încă turcilor nu le sosisă
Ceasul și vremea cea de pierire,
Care le este din vecie scrisă,
Deci lui Gavriìl, din sfântul coriu,
Care-i cel mai întii solitoriu,

Iar' după vecinica hotărâre
La Vlad Vodă:„-arată-i și-l învață
Că-în zădar la pierire s-aruncă,
Căci hotărât este să mai pață
Norodul lui încă vreme lungă
Jugul turcesc; ș-atâta-i ajungă…"

Așa zisă vecinicul Părinte,
Iar' Gavriil solitoriu îndată
Mearsă țiind poruncile-aminte;
Ș-învăscându-să-în rază curată
Luă față-asemene celie
Ce-are un tinăr ieșind din pruncie.

Zburând apoi în arepi ușoare
Ceriu cel mai de-asupra străbate,
Trece pe lângă stele și soare
Și nicăieri din drum el abate,
Pănă când la Vlad Vodă sosește
Și cereasca poruncă-i vestește.

„Vlade! (strigă cereasca solie)
Așa zice Făptoriul a toate:
„Zădarnică-i a ta măiestrie!…
Vecinice hotărâri nemutate
Vor poporul tău încă să fie
Lungă vreme-în păgână robie!" "

Aceste zicând îngerul purcească
Ascunzându-să-în nuor supțire;
Principul înalt, deacă-înțălească
Solia și sfânta hotărâre,
Căzând pre față-îndată să-închină
Cu inima-înfrântă și creștină.

Voios poruncii el să supune.
Pe cei mai încrezuți ai săi cheamă
Și cum să tâmplă pe rând le spune,
Cu mângăioase vorbe-i întramă;
Și defăimând turceasca robie,
Mai bine-aleasă-a merge-în urgie.

Mergi sănătos, inimă vitează,
Căci oameni și ceriu îți fu-împrotivă!
Poate că va mai luci vo rază
Și țării tale,-însă deopotrivă
Cum au lucit supt tine, n-aștepte,
De nu vra din somn să să deștepte.

Iar' Brâncovan, pe care pusese
Vlad povață muntenelor cete
Ce era din toate mai alese,
Să să-adune-atunci poruncă dete,
Și către toți ce era mii zece,
Într-acest chip cuvântare fece:

„O! voinici aleși! soți de-arme și frați,
A patrii de pe urmă sprijană,
Numelui turcesc nepreteni jurați!
Încă viiă gloata musulmană,
Încă pradă dragă țara noastră,
Cruzimea ei nimică nu pastră!

Pe domnul viteaz ai săi vândură,
Care fu silit a merge-în streini;
Însă mie lăsă-învățătură
Să nu vă supuiu turcilor păgâni.

Pagubă-ar fi de-a voastră viață,
Pagubă (zisă) și de vărtute,
Să răpuneți pentru-o șugubață
Boierime, suflete vândute;
Ci să cruțați-nalta bărbăție
Spre mai bune vremi, de-or fi să fie!

Vă mulțumesc dar eu, domnul, țara,
Pentru-a voastră vitează sâlință.
Mergeți dragii mei! Fugiți de-ocară
Ce-așteaptă pe cei fără credință,
Ce s-aruncară la turci în brață!
Lăsați, după vrednicii să pață."

Așa zâcând cu lacremi pe față,
Cuvânt îi închisă-amara jele,
Iar' în oastea vitează,-îndrăzneață,
Nu s-auzia făr' suspinuri grele.
Toți în adâncă era tăcere,
Nădușindu-și amara durere.

Când din șireaguri ieși cu-îndrăzneală
Romândòr înainte și stete,
Împregiur cătând fără sfială,
Și sămn că va să grăiască dete,
Romândor viteaz cu fire-isteață
Ca Mart la războiu, ca ș-Amor în față.

Însă atunci părea că-i scânteiază
Ochii grăind așa cătră cete:
„Oastea lui Vlad, adecă vitează!
Războiu a face-acum va să-încete?
Iar' turcii vor merge cu pofală
Râzându-și de-a noastră neîndrăzneală?

La-atâta-adecă țara ne-ajunsă
Să-ș' vază muieri, maice, copile
Roabe la turci în saraiu ascunse?
Iar' fii și părinții de zile
Făcuți musulmani sau puși la robie?
Ah! voinici! aceasta să nu fie!

Nu fie! păn' suntem în viață!…
Să nu să zică vreo dinioară
Că trăind noi și-într-a noastră față
Vrăjmașul ne robi dulcea țară,
Că-oastea lui Vlad întreagă ș-armată,
Patria-și lăsă la turci argată!

Ș-unde-ți merge răsipiți în lume
Făr' patrie, casă, fără hrană?
Ah' cel mai amar! ba și făr' nume
Purtând cu voi vecinică prihană!…
Nu, dragi voinici! Ori la slobozie,
Ori la moarte drumul să ne fie!…

Și deacă-i hotărât din vecie,
Patria să cază fără vină,
Aceiaș' soarte ș-a noastră fie:
Un mormânt ne-astupe ș-o țărână!
Vrăjmașului alta nu rămână
Făr' pământul și slava română!"

Romândor fârșind, răpști mulțimea,
Ș-un gomot din șireag în șireag
Mearsă crescând, iară călărimea
Desvoalsă-îndată-alb-verdele steag:
„Du-ne (strâgând), măcar în ce parte,
Ori la slobozie sau la moarte!"